Editura UNIVERS

Gazetar de prestigiu în timpul Republicii de la Weimar, Kurt Tucholsky (1890—1935) a fost totodată şi un remarcabil poet şi prozator.

Micul roman *Castelul Gripsholm*, transpus şi în film de cunoscutul regizor german Kurt Hoffmann, este o poveste de dragoste dintr-o vacanţă însorită, petrecută în Suedia, poveste scrisă cu umor şi căldură.

Lei 4

149

1970

KURT TUCHOLSKI ● CASTELUL GRIPSHOLM

KURT TUCHOLSKY

CASTELUL GRIPSHOLM

COLECŢIA MERIDIANE

KURT TUCHOLSKY

SCHLOSS GRIPSHOLM

Kurt Tucholsky

Castelul Gripsholm

Roman

Traducere și cuvînt înainte de
Sevilla Răducanu

Editura UNIVERS

București — 1970

KURT TUCHOLSKY

La 15 decembrie 1935, deci cu o săptămînă înainte de a se sinucide, Kurt Tucholsky, considerat unul dintre publiciştii străluciţi ai timpului său, scria ultimele rînduri care aveau să vadă lumina tiparului. Adresate lui Arnold Zweig, scriitorului pentru care nutrea o deosebită admiraţie, şi apărute în revista *Die Weltbühne (Scena lumii)*, al cărei sediu se afla în exil, la Praga, aceste rînduri constituie un impresionant document.

„Am suferit o înfrîngere, scrie Tucholsky. Am fost loviţi cum n-au mai fost nicicînd reprezentanţii unei orientări politice, care deţinea toate atuurile. Ce-i de făcut acum? Este cazul să ne scrutăm sufletele cu toată energia de care dispunem. Este necesar, chiar dacă există pericolul ca acest fapt să fie exploatat de adversari, să ne facem o autocritică sîngeroasă. Este necesar să spunem: «Aici am dat greş, de data aceasta n-am corespuns». Chiar eu, nu numai ceilalţi, noi toţi..." În loc de a recunoaşte greşelile comise şi de a-şi asuma cel puţin o parte din răspundere, cei ce trăiesc în exil, relevă Tucholsky, se consideră laudativ „adevărata Germanie", ca şi cum cea a cămăşilor brune nici n-ar exista. Fără a subestima pericolul pe care-l reprezintă cel de-al tre-

ilea Reich, scriitorul mărturisește că nu vrea să aibă nimic comun cu acesta, că vorbește din ce în ce mai puțin germana. „Piesa s-a încheiat, scrie Tucholsky... Sînt un scriitor sfîrșit."

Exprimată *ex abrupto*, dureroasa concluzie la care ajunge Tucholsky dezvăluie motivul fundamental al deznădejdii sale : eșecul, marele eșec sub raportul responsabilității politice față de Germania, față de conștiința sa proprie.

În iarna anului 1931, într-o scrisoare adresată prietenului său Franz Hammer, scriitorul pune în dubiu eficiența lucrărilor sale. „Au ele vreo eficacitate?" se întreabă îngrijorat autorul. „Nu mă refer la succesul personal, care mă lasă rece. Dar cîteodată mi se pare înfiorător de lipsit de sens : te străduiești și scrii și ce se întîmplă, *in realiter*, în administrație ? Scapi oare de aceste chinuite și chinuitoare băbătii invertite ? Dispar sadicii ? Sînt concediați birocrații ? Această stare de lucruri mă apasă." Căci scriitorul Kurt Tucholsky crede sincer în misiunea sa ; el îl consideră pe scriitor drept exponent ale unei concepții umaniste și ceea ce dă vieții sale sens și penei sale avînt este victoria acestei concepții și nu gloria personală. Din clipa în care stările reale îl fac să înțeleagă că strădaniile lui îndelungate au fost inutile, că a predicat în deșert, izvorul bogat al creației sale seacă. Realitatea îl silește să-și piardă convingerea că scriitorul poate și trebuie să contribuie la transformarea lumii. Tucholsky dobîndește sentimentul ratării și însuși sensul vieții îi devine problematic.

Ineficiența scrisului său explică de ce Tucholsky își încredințează după 1932 gîndurile, convingerile cele mai intime, doar celor mai apropiați prieteni — mai cu seamă lui Walter Hasenclever — nemijlocit sau prin intermediul scrisorilor și, în ultimă instanță, așa-numitului *Sudelbuch (Catastif)*. În aceste însemnări este inclusă și uluitoarea schiță a unei „scări", care pornește de la „treapta inferioară a comunicării directe" *(Stufe des Sprechens)*, atinge „treapta medie a comunicării scrise" *(Stufe des Schreibens)*, pentru a culmina în „treapta tăcerii" *(Stufe des Schweigens)*. La repetatele îndemnuri ale celor ce-l conjurau să iasă din imperiul tăcerii, scriitorul își fundamentează poziția : „Atunci cînd nu mai simți decît dispreț, nu mai poți scrie. Impulsul de comunicare este nul... Ceea ce m-a îndepărtat o dată pentru totdeauna de aceste probleme nu este *un amănunt politic*, ci cu totul altceva. Lumea pentru care am scris nu mai există. Universul căruia i-am aparținut a apus. Și această pierdere trebuie suportată cu decență... N-am să mai pot scrie niciodată în altă limbă."

După un sfert de veac de activitate literară, după ce scrisese eseuri, povestiri, schițe, articole, șansonete, poezii și aforisme, în care prevenise, avertizase, conjurase, locvacele Tucholsky, scriitorul care se bucurase de o audiență neobișnuită, impunîndu-se conștiinței publice pledează în favoarea tăcerii, ridicînd-o la rangul de principiu.

Acestor motive principiale li se mai adaugă un factor de altă natură : starea sănătății sale. Tucholsky subliniase că scrisul ar fi un exces al vitalității, al unei vitalități pe care el însuși nu o mai avea. Desele operații la care este supus, internările prelungite, suferința fizică și singurătatea exilului, izolarea, contestarea cetățeniei germane *in absentia*, arderea cărților sale la 9 mai 1933 și interzicerea de a mai fi publicat — deci pierderea contactului cu publicul — efectele morale ale instaurării fascismului, situația politică internațională, toate acestea se adună și duc la culminarea crizei sufletești din 21 decembrie 1935. Ea are urmări tragice, deoarece scriitorul,

mereu credincios convingerilor sale progresiste, străin însă de esenţa luptei de clasă a proletariatului şi nelegat de nici un partid, nu vede, în conjunctura defavorabilă, nici o ieşire din impas.

Mirajul cuvîntului tipărit şi polemica socotită ca formă esenţială a modalităţii de existenţă îl stăpînesc într-atîta, încît în clipa în care nu mai poate lupta cu armele sale, realizîndu-se ca scriitor, în care creaţia lui îşi pierde funcţia esenţială, se stinge şi ultima licărire de speranţă, ultima scînteie o voinţei de a trăi. Şi acolo unde viaţa îi dăruise cu cîţiva ani mai înainte din plin bucuriile ei, în Suedia, unde se stabilise din 1929, fără ca vreo ţară să-i fi oferit scriitorului de talie europeană cetăţenia, cel care nu mai vedea nici o perspectivă se sinucide. Avea patruzeci şi cinci de ani. La vestea tragicei sale morţi, Alexei Tolstoi a afirmat cu sufletul îndurerat că Tucholsky ar fi avut toate şansele să devină un Heine al secolului nostru.

Într-adevăr, scriitorul care încîntase publicul în primul pătrar de veac este considerat un Heine modern, contemporan. Această concluzie, bazată pe posibilitatea de a construi o paralelă între destinul celor doi scriitori germani s-a impus, devenind aproape un loc comun. Nimeni nu va contesta asemănările esenţiale marcate de destinul celor doi scriitori. Amîndoi părăsesc Germania, în a cărei atmosferă par să se sufoce. Amîndoi pleacă iniţial din proprie voinţă, în calitate de corespondenţi de presă şi fără a avea intenţia de a nu se mai întoarce vreodată. Pentru amîndoi, Franţa, Parisul devin o a doua patrie, patria spirituală. Nici unul dintre ei nu se complace în rolul de martir. Amîndoi sînt publicişti şi poeţi în acelaşi timp, amîndoi mînuiesc cu virtuozitate mijloacele satirei, ironia, sarcasmul. Şi amîndoi stăpînesc — adevăraţi maeştri ai stilului — forma. Dar, în pofida asemănărilor, orice comparaţie este silită să capituleze în faţa diferenţelor specifice.

*

Kurt Tucholsky, fiul directorului de bancă Alex Tucholsky, trăieşte în epoca wilhelmiană. Născut în 1890, la Berlin, el aparţine unei generaţii receptive, dotate cu ochi critic şi urechi sensibile. O generaţie care urmăreşte răscoala populară din China şi este martoră evenimentelor ce duc la izbucnirea primului război mondial, o generaţie care sesizează multiplele aspecte ale crizei social-politice europene şi în care vibrează un infinit dor de libertate.

Adolescentul publică în 1907, la vîrsta de şaptesprezece ani, prima satiră intitulată *Märchen (Basm)* în revista *Ulk (Gluma)*. O mică perlă a genului, în care ideea, poanta şi stilul se întregesc armonios, marcînd de timpuriu preferinţa autorului pentru polemică. Succesul nu atenuează însă conflictul dintre tînărul Tucholsky şi mama sa. Sociabilă, plină de spirit şi energie, dar voluntară şi posesivă, Doris Tucholsky nu dovedeşte înţelegere faţă de năzuinţele fireşti de independenţă ale fiului ei mai mare. După moartea prematură a tatălui (1905), conflictul ia forme acute. Considerîndu-se în mod abuziv stăpînă pe soarta copiilor săi, Doris Tucholsky comite grave erori pedagogice, traumatizînd psihicul sensibil al adolescentului. Şi Kurt Tucholsky-omul nu poate fi înţeles în afara acestui conflict. Casa părintească fiind pentru el echivalentă cu o închisoare, n-a mai putut aprecia căldura unui cămin şi n-a avut nicicînd sentimentul securităţii dat de acesta, deoarece cunoscuse în tinereţe aceste noţiuni în forma lor pervertită şi anume ca : obligaţie, convenţie, forţă, tiranie. Experienţele triste

din casa părintească, în care, tatăl fiind adesea plecat în călătorii lungi, mama domnea absolut, îl fac să privească neîncrezător și cu teamă, să vadă femeia și raporturile dintre ea și bărbat într-o lumină falsă. Chiar și în clipele în care părea să se fi apropiat de țelul visurilor sale, teama de a regăsi în iubită arhetipul dominator al mamei îl determină să prefere deplina independență, cu prețul unei apăsătoare singurătăți.

Anii de formație intelectuală — nu-și ia în serios studiile universitare (1909—1912) la Berlin și Geneva, dar susține cu succes teza de doctorat în drept — îmbogățiți de călătorii, de trăiri livrești, dar și de experiențe, sînt întrerupți de izbucnirea primei conflagrații mondiale. Nonsensul ei îl cunoaște în tranșee, încă din 1915, cînd este înrolat într-un batalion ce luptă în partea de nord a frontului de răsărit și apoi transferat (1917) la o școală de pilotaj, în ținuturile baltice. Tucholsky se distanțează de la început de entuziasmul gălăgios-patriotard. Îmbrăcat în uniformă pare „un clovn ofensat". Cel puțin așa scrie pe o fotografie făcută în acea vreme. În aprilie 1918, după pacea de la Brest-Litovsk, ajunge o dată cu armatele de ocupație în România, la Turnu Severin, unde rămîne mai bine de jumătate de an. Ca pretutindeni, și în această ultimă etapă a vieții sale de soldat Tucholsky vibrează la frumusețile peisajului, inima sa de aur înțelege păsurile omului mărunt. Din scrisorile adresate lui Siegfried Jacobsohn, reies stări și fapte care lezează adînc convingerile sale etice. Experiențele dobîndite în cursul timpului petrecut în țara noastră îl fac să înțeleagă de ce germanii nu se bucură de simpatie dincolo de hotarele țării lor. Trăise momente dezgustătoare, grotești, văzuse atitudinea de superioritate arogantă a ocupanților, ignoranța lor privind evoluția și specificul poporului român, astfel încît la întoarcerea

în Germania repulsia sa față de casta militară atinge punctul culminant.

Scriitorul Tucholsky nu-și găsește ușor drumul propriu. Dorința de a se realiza în domeniul literar a fost sprijinită substanțial de Siegfried Jacobsohn, cel mai temut critic dramatic din primele două decenii ale secolului nostru. Începînd din 1913 pînă în clipa mobilizării, Tucholsky lucrează în redacția revistei de teatru *Die Schaubühne (Scena)*.

Jacobsohn îi încredințează rubrica dramatică, cea a recenziilor literare și cea culturală. An de an tînărul gazetar cîștigă în profunzime și originalitate. Este epoca în care creează fascinante portrete de actori, atît de numeroase, încît înmănuncheate ar putea constitui un volum. De asemenea, recenzii despre poezie, tot atît de valoroase ca și cele ale lui Lessing, răspîndite cîndva în ziarele berlineze. Acestea conțin prețioase observații pe marginea cărților prezentate, în forma unor dialoguri vii duse cu autorul lor ; dar în limitele largi ale rubricii culturale Tucholsky dezvăluie și lacunele și judecă fenomenele negative ce se făceau simțite în acel timp. Undeva, la marginea acestor articole, încep să se întrevadă și elemente de critică socială, rezultat al sesizării simptomelor amenințătoare ale epocii wilhelmiene.

După 1918, scriitorul satiric Tucholsky apare într-o nouă ipostază, devenind unul dintre cei mai cunoscuți și mai temuți publiciști ai Republicii de la Weimar. Procesul de maturizare generează, îndeosebi după Revoluția din 1918, un luptător conștient care revendică perseverent drepturi politice, urmărindu-și cu îndrăzneală ținta.

Idealul politic al scriitorului ? O republică liberă, fundamentată pe vechile principii ce fluturaseră cîndva pe flamurile Revoluției franceze. Însuflețit de convingeri democratice, Tucholsky apără, îndeosebi după fondarea

ei, laturile pozitive ale Republicii de la Weimar. Dar după ce Karl Liebknecht şi Rosa Luxemburg sînt asasinaţi (1919), după ce Noske mobilizează voluntari împotriva muncitorilor, Tucholsky înfierează fărădelegile comise, dezvăluie slăbiciunile acestui gen de republică şi se dezice de ea. Pledează pentru o reformă fundamentală a spiritului poporului german, visează o solidaritate a intelectualilor, cere cinste şi responsabilitate din partea conducătorilor statului.

Scrisese pentru a contribui la transformarea lumii. Deziluzionarea îl determină însă să adopte deviza *dixi et salvavi animam meam*[1]. Publicistul se transformă în eseist. De pe poziţiile înalte ale politicii demascatoare, el trece în sfera specificului cotidian berlinez, în care afacerile la bursă, activitatea febrilă, goana după cîştig, suficienţa, nebunia inflaţiei se învălmăşesc într-un respingător şi diabolic sabat. Artistul, poetul Tucholsky nu renunţă la poantele piperate, la ironie, la sarcasm. Iar mozaicul alcătuit din contribuţiile lui Tucholsky la revista *Die Weltbühne*, între 1918 şi 1933, constituie poate cea mai edificatoare istorie a Republicii de la Weimar. O istorie scrisă de un contemporan care participă cu pasiune la toate evenimentele, care ştie să vadă şi ştie să scrie. Nimic din ceea ce era perimat, putred, necorespunzător, nu-i scapă. Atacul este îndreptat împotriva falsului patetism, împotriva orbirii şi convenţionalismului, a corupţiei şi crimei.

Chemat să gireze rubrici diferite, Tucholsky îşi ia pentru fiecare domeniu tratat un pseudonim. Căci o revistă săptămînală ca *Die Weltbühne* nu-şi putea permite să publice în acelaşi număr mai multe contribuţii sub un singur nume. În această situaţie s-au născut „homunculii" Peter Panter, Theobald Tiger, Ignaz Wrobel şi Kaspar Hauser.

[1] Am spus-o şi mi-am mîntuit sufletul (lat.).

Pasiunea autorului pentru literatură, teatru şi actori este concentrată în figura imaginară a lui *Peter Panter*. Versurile satirice, concepute adesea ca mici articole de fond rimate, apar de obicei sub semnătura simbolică *Theobald Tiger*. *Ignaz Wrobel*, îndrăzneţul critic social, este purtătorul polemicilor agresive. Prin *Kaspar Hauser*, conceput mai tîrziu, în timpul Revoluţiei din Noiembrie, Tucholsky a exprimat trăiri şi experienţe proprii. „Era necesar, scrie autorul, să ai cinci degete. Căci cine crede în Germania în umorul unui scriitor? În seriozitatea unui autor satiric? Cine ar putea bănui că poetul cunoaşte paragrafele legii, iar cel ce excelează în descrieri citadine poate concepe versuri umoristice? Umorul discreditează. Noi n-am dorit să fim discreditaţi şi fiecare ne-am făcut datoria."

După ce lucrase în calitate de redactor-şef al revistei *Ulk*, apoi, în epoca de criză şi inflaţie, ca secretar al unui bancher, doctorul în drept Kurt Tucholsky se stabileşte în primăvara anului 1924 la Paris. Avea modesta funcţie de corespondent de presă al revistei *Die Weltbühne*, continuarea publicaţiei *Die Schaubühne*, reprezentînd ca şi aceasta poziţii de avangardă. La Paris — după refluxul entuziasmului primelor impresii şi contacte — Tucholsky continuă să comenteze evenimentele. Scrise însă de la distanţă, în altă atmosferă, contribuţiile trimise lui Jacobsohn lasă loc fanteziei creatoare. Şi imaginaţia creează multe piese fermecătoare. În pofida acestora, Tucholsky rămîne cronicarul Republicii de la Weimar.

Moartea neaşteptată a lui Siegfried Jacobsohn îl determină să se întoarcă în ţară (1926), unde preia, din pietate pentru mentorul şi prietenul dispărut, conducerea revistei. Dar curînd revolta şi dezgustul ating apogeul.

Tucholsky părăsește Germania (1929), pe care susținea că „o poate urî pentru că o iubește". Continuă să comenteze cu interesul de totdeauna stările de acolo, pînă cînd, în 1932, dragostea sa față de patrie suferă o ciudată metamorfoză, devenind dispreț și resemnare. Cel care criticase conducerea Partidului Socialist German, chiar și pe unii democrați de stînga, cel care destrămase legendele țesute în jurul lui Hindenburg și Ludendorff, scriitorul care nu iertase nici armata, nici justiția burgheziei, nici biserica, nu-și îndreaptă atacul — ceea ce pare surprinzător la prima vedere — împotriva fascismului. Polemizase cu individualități sau persoane în calitate de adversar însuflețit de o concepție diferită, în limitele circumscrise de convingerile unui om cultivat, cu superioritate ironică, principial și mereu convins că lupta merită să fie dusă, că adversarul poate fi dezarmat. Pe Hitler și pletora lui nu-i consideră asemenea adversari. Unul dintre aforismele lui Tucholsky explică intuitiv această poziție: „Ce-și poate permite satira?" se întreabă retoric scriitorul. „Satira — răspunde el — își are limitele ei superioare. Buddha nu poate fi satirizat. Satira are însă și limitele ei inferioare. În Germania, forțele dominante, fasciste, de pildă. Nu merită să le satirizezi. *Atîta de jos nu poți ținti.*"

*

În mai bine de două decenii de activitate literară, Tucholsky creează o operă unică în genul foiletonului satiric și duce la culme specia creațiilor literare destinate cabaretelor politice.

El pornește de la tradiția satirei politice practicată de predecesori iluștri, de la publicistica și poezia de critică socială a epocii de pregătire a Revoluției anului 1848. Sub raport formal, satira sa politică pornește mai

ales de la cea a lui Heinrich Heine. Dar critica nemiloasă la adresa stărilor sociale ale epocii wilhelmiene și ale Republicii de la Weimar se efectuează pe fundamentul ideilor epocii luminilor și în acest sens merită remarcată influența exercitată asupra lui Tucholsky de către Georg Lichtenberg[1]. Judecată în totalitatea ei, opera publicistică a lui Tucholsky ilustrează evoluția supusului german, așa cum îl conturase și Heinrich Mann, din zilele războiului și ale epocii postbelice pînă la deplorabilul sfîrșit al Republicii de la Weimar și începuturile celui de-al „treilea Reich". Asemănător modului în care Sinclair Lewis crease figura filistinului american, Tucholsky conturează profilul filistinului german ca pe cel al unei ființe care nu poate fi altfel. El îl urmărește cu minuțiozitate în viața-i anodină, la birou, la teatru, pe stradă și la restaurant, în cercul intim al familiei, și creionează cu abilitate trista lui figură: exagerat de preocupat de afacerile sale, cu conștiința încărcată, dornic de putere, ușor de sedus sub raport politic, ros de nevroze, în fond ridicol și demn de plîns, dar extrem de periculos cînd este înregimentat în grupuri teroriste.

În afară de acest portret, motivul central care străbate opera sa publicistă este: „*Deshonorons la guerre*"[2], principiu vechi, formulat încă de Victor Hugo, și pe care dorea să-l pună în practică.

---

[1] Georg Christoph Lichtenberg (1742—1799), profesor universitar și scriitor german, cunoscut mai cu seamă datorită *Aforismelor* și eseurilor sale satirice. Majoritatea lor au apărut în *Calendarul de buzunar din Göttingen* (*Götting scher Taschenkalender*), între 1778—1799. În opera sa, Lichtenberg combate cultul exagerat al curentului *Sturm und Drang* și intoleranța religioasă.

[2] Să aruncăm dezonoarea asupra războiului (fr.).

Demn urmaș al lui Glasbrenner[1] și al satirei epocii de pregătire a Revoluției anului 1848, Kurt Tucholsky este considerat de Arnold Zweig cel mai bun șansonetist al Republicii de la Weimar. Scriitor neobișnuit de talentat, cu idei inepuizabile, umorist proteic, cultivat, și cu o imaginație prodigioasă, Tucholsky a fost și unul dintre puținii scriitori care înțelegeau umorul berlinez, unul dintre puținii creatori capabili să scrie dialoguri în dialect, ridicînd jargonul berlinez la cel mai înalt rang literar.

Trăsătura caracteristică a originalității sale constă în raportul de interacțiune dintre rațiune și sentiment, care i-a asigurat o largă apreciere. Căci cititorul volumelor: *Das Pyrenäenbuch (Cartea Pirineilor,* 1927), *Mit fünf PS (Cu cinci HP., (1927), Das Lächeln der Mona Lisa (Surîsul Monei Lisa,* 1929), *Deutschland, Deutschland über alles (Germania înainte de toate,* 1929), *Lerne lachen ohne zu weinen (Învață să rîzi fără să plîngi,* 1931) nu este atras spre literatură pentru a primi o lecție de conduită etică sau politică. Amuzant în sensul înalt al cuvîntului, ostracizînd falsul patetism și balastul inutil, Kurt Tucholsky a contribuit, prin piesele variate ale publicisticii sale. cizelate cu îngrijire, la formarea unei opinii publice, dar și a bunului-gust literar.

•

Valoroasa operă publicistică a lui Tucholsky este cuprinsă între două cărți saturate de frumusețea însorită a vacanțelor, între două idile al căror inefabil încîntă și cucerește deopotrivă. Prima, cărticica intitulată *Rheinsberg. Ein Bilderbuch für Verliebte (Rhiensberg. O carte cu poze pentru îndrăgostiți),* constituie primul său mare succes. Apărută în 1912, ea a fost considerată atunci expresia unei revolte împotriva convenționalismului și a fățărniciei pe plan erotic. Simpla poveste de dragoste a tînărului student care, împreună cu fata iubită, evadează în secret din haosul marilor orașe, în pitoresc și idilic, este departe de orice romantism desuet. Din ea se degajă calda pledoarie pentru afirmarea naturaleții. Eludînd orice element convențional, sau naturalist, fără a ridica probleme deosebite, cartea, în care tînărul student evocă plastic contururile aspre ale orașului său natal, Berlinul, și frumusețea modestă a împrejurimilor lui, rămîne în fond un divertisment: o melodie străveche, o adevărată și încîntătoare poveste de dragoste, depănată cu simplitate, înviorată de ironia autorului. Și toate aceste însușiri i-au asigurat strălucirea plină de prospețime, caracteristică operei literare autentice.

Cealaltă carte este *Schloss Gripsholm (Castelul Gripsholm),* opera de maturitate a scriitorului, apărută în 1931. Ca și în *Rheinsberg,* Tucholsky abordează, fără a se opri în pragul conveniențelor, tema mereu nouă a miracolului dragostei. Și dacă prima reprezintă un gen de uvertură poetică a operei sale variate, colorate, *Castelul Gripsholm* este epilogul acesteia. În ambele, pare că Tucholsky își ia o vacanță: întins pe iarbă el privește cerul dorințelor, al înclinațiilor și viselor sale. În amîndouă, autorul se refugiază din mediul burghez-convențional în lumea idilei: în *Rheinsberg,* în cea a boemei în care totul pare permis, în universul unei iubiri libere în *Castelul Gripsholm.* Desigur, un astfel de refugiu generează pericole. Căci concepția nonconformistă despre dragoste nu poate fi aplicată decît în limitele sentimentului autentic. Adoptată în microcosmul pasiunilor efemere,

---

[1] Adolf Glasbrenner (1810—1876), publicist și scriitor german; este considerat fondatorul literaturii popular-umoristice și satirice berlineze, pe care a îmbogățit-o cu noi personaje.

a măruntelor patimi, ea ar putea deveni ușor legitimarea comodă a unor superficiale și monocorde variații sentimentale. În luminosul episod de dragoste din *Castelul Gripsholm* există însă o reală împlinire sufletească, un miracol al consonanțelor psihologice și mai cu seamă o perfectă congruență și solidaritate etică, respectul pentru individualitatea celuilalt. În condițiile specifice ale genezei cărții și ale mentalității autorului, refugiul în lumea boemei, a dragostei libere, este un gir pentru păstrarea substanței umane mereu în contrast cu mediul înconjurător dezumanizat.

Rheinsberg și *Castelul Gripsholm*, prologul și epilogul unei apreciabile creații literare, constituie mărturia intimă a unui mare prieten al omului. Căci oprea lui Tucholsky trăiește din bogata sevă a omenescului, rămînînd și astăzi un simbol al umanității superioare. Prin dezinvoltura ei, cartea poate aminti de *Călătoria în Harz* a lui Heinrich Heine. Și totuși, *Castelul Gripsholm* cu contururile-i poetizate, cu vaga presimțire a caracterului efemer al fericirii este altceva. Zbor gingaș al unui fluture pe pajiștile însorite, *Castelul Gripsholm* pune în umbră, atît în privința conținutului, cît și sub raportul realizării artistice, creația de tinerețe — *Rheinsberg*. Operă valoroasă a prozei germane moderne, această confesiune spirituală, care nu poate fi confundată cu un episod din biografia scriitorului, este o carte de ținută etică. Lirismul ei autentic, înfrînat cu decență pentru a nu deveni abuziv, freamătul sensibilității și profunzimea, inimitabila grație sufletească și rafinata ei simplitate au încîntat și continuă să încînte pe cititor.

Saturat de umor și culoare, stilul evoluează impulsionat de cadența ritmului sufletesc, mereu raportat la fond. Eliberat de orice element baroc, pletoric și evitînd ornamente inutile, el excelează prin pigmentarea funcțio-

nală dialectată, imposibil de transpus în românește, ceea ce este o mare pierdere. Considerațiile, observațiile, răspunsurile Lydiei, ale Prințesei, îmbracă, în original, forma dialectului vorbit în nordul Germaniei. Ele par naive; dar judecate ca funcțiune a lor sînt polivalente, referindu-se la situația concretă dată și caracterizînd în același timp, pe de o parte, firea copilăroasă, ușor capricioasă a răsfățatei Prințese, care se complace în acest rol și-l joacă excelent. Pe de alta, ele sînt dovada înțelepciunii și a bunului ei simț, a spiritului ei de dreptate, a respectului față de om și, mai cu seamă, mărturia capacității de a se situa — tovarășă de același rang — pe pozițiile intelectualului fin care o însoțește.

Castelul Gripsholm — iată un fermecător roman despre și pentru îndrăgostiți. Căci pulsul autentic al vieții care îl străbate trezește deliciile emoției amintirea mirajului inexplicabil al iubirilor trecute sau prezente, bucuriile și naivitățile inerente dragostei.

Dacă în *Rheinsberg*, Tucholsky evocă peisajul berlinez, în *Castelul Gripsholm* apare largul atrăgător și calmul ținuturilor Suediei, care l-au apărat și i-au oferit adăpost în anii exilului. Dar fericirea nu durează, visul unei vacanțe de basm se spulberă, iar în această carte adie aerul eliberator și totodată plin de melancolie al anilor petrecuți departe de țară. În viața autorului pătrunde zvonul brutal al lumii pe care o părăsise, deznădejdea amară care l-a determinat să se odihnească pentru totdeauna în pămîntul îndrăgit al Suediei, la Mariefred-Gripsholm, sub copacul străvechi, unde pe piatra funerară simplă străjuiește maxima lui Goethe: *„Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis"* [1].

Sevilla Răducanu

[1] „Tot ce-i trecător, nu-i decît o parabolă." *(Faust.)*

Putem și noi trîmbița din goarnă
Să bubuie larg peste plai ;
Dar nu ! Noi mergem cu frunți gînditoare,
Cînd sună crîngul și cîmpu-i în floare,
Tăcuți, lîngă apă — în mai.

STORM

Capitolul întîi

1

EDITURA ERNST ROWOHLT

BERLIN W 50
PASSAUERSTRASSE 8/9

8 iunie

Dragă domnule Tucholsky,

multe mulţumiri pentru scrisoarea din 2 iunie. Am luat notă de dorinţa dumitale. Acum să discutăm despre altceva.

După cum ştii, în ultima vreme am editat tot felul de cărţi politice de care te-ai ocupat, de altfel, destul. Dar aş vrea să mă reîntorc la „beletristică". Nu ai nimic gata ? Ce-ai zice despre o mică poveste de dragoste ? Cartea nu trebuie să fie scumpă şi încep prin a-ţi tipări zece mii de exemplare. Prietenii mei, depozitarii, îmi spun de fiecare dată, cu ocazia călătoriilor de afaceri, cît de cerute sînt astfel de cărţi. Ce zici ?

Ai încă 46 de mărci la noi, unde să le trimitem ?

Cu cele mai bune salutări,
al dumitale

(uriaşe înflorituri) Ernst Rowohlt.

10 iunie

Dragă domnule Rowohlt,

Îţi mulţumesc pentru scrisoarea dumitale din 8.6.

Da, o poveste de dragoste !... Dragă maestre, cum îţi închipui aşa ceva ? În zilele noastre, dragoste ? Dumneata iubeşti ? Cine mai iubeşte azi ?

Atunci — mai bine o mică poveste de vară. Lucrul nu mi-e uşor. Ştii şi dumneata cît de mult îmi displace să plictisesc publicul cu mărunţişurile mele personale. Aşadar — propunerea cade baltă. Afară de asta, trădez orice femeie cu maşina mea de scris, deci nu mi se întîmplă nimic romantic. Sau poate vrei să inventez povestea ? Şi fantezie nu au decît oamenii de afaceri. Atunci cînd nu pot plăti le dau multe prin gînd. De-alde noi însă...

Dacă nu scriu despre visul preferat al oamenilor („contesa îşi sumese rochia argintie, nu învrednici cu nici o privire pe conte şi se rostogoli pe scara castelului..."), atunci nu mai rămîne decît despre problema căsniciei ca gimnastică de cameră, despre „atitudinea omenească" şi toate balivernele pe care nu le putem suferi. De unde să luăm, fără să furăm de la Villon ?

Şi pentru că vorbim de lirică :

Cum se face că în paragraful 9 al contractului nostru editorial socoteşti 15% exemplare gratuite ? Doar nu trimiţi niciodată în lume atîtea exemplare pentru recenzii ! Aşa dai pe gît sudoarea acră a autorilor pe care-i publici — şi nu-i de mirare că bei şezînd pe catifea, pe cînd noi, pe bănci tari, înghiţim o poşircă de bere. Dar asta-i viaţa.

Că-mi datorezi bani, ştiam. Că-mi datorezi 46 mărci, asta face să-mi salte inima de bucurie. Te rog, trimite-i, ca de obicei, la vechea adresă. De altfel, săptămîna viitoare plec în concediu. Cu multe salutări prieteneşti,

al dumitale

Tucholsky.

EDITURA ERNST ROWOHLT
BERLIN W 50
PASSAUERSTRASSE 8/9

12 iunie

Dragă domnule Tucholsky,

Mulţumiri pentru scrisoarea dumitale din 10 curent.

Cele 15% exemplare gratuite sînt — te rog să mă crezi — singura mea posibilitate de cîştig. Dragă domnule Tucholsky, dacă ai vedea bilanţurile noastre, ţi-ai da seama că viaţa unui biet editor nu e uşoară. Fără cei 15% nici n-aş putea trăi, ba aş muri literalmente de foame. Aşa ceva nu cred că doreşti.

Povestea de vară n-ar strica s-o lași să ți se vînture prin cap.

Pe lîngă politică și actualitate, oamenii vor și o carte pe care s-o poată dărui prietenei lor. Nu-ți poți închipui cîtă lipsă duce lumea de asta. Mă gîndesc la o poveste mică, nu prea voluminoasă, cam de 15—16 coli, cu sentimente delicate, cartonată, ușor ironică, cu o copertă multicoloră. Cuprinsul poate fi cît de liber dorești. Poate ți-aș veni în ajutor reducînd exemplarele gratuite la 14%.

Cum îți place noul nostru catalog editorial?

Îți doresc un concediu plăcut, și cu multe salutări rămîn al lumitale

(uriașe înflorituri) E r n s t R o w o h l t.

15 iunie

Dragă maestre R o w o h l t,

pot să-ți spun că Gulbransson te-a desenat foarte exact în noul catalog editorial: stai liniștit și gînditor la marginea pîrîului și prinzi peștii cei grași. Momeala cu 14% exemplare gratuite nu-i destul de grasă — 12% n-ar fi rău. Reflectează la asta și calcă-ți nițel pe inima cea tare de editor. Cu 14% fără îndoială nu-mi vine nici o idee — eu creez abia de la 12% încolo.

Scrisoarea ți-o scriu cu un picior în tren. Peste un ceas pornesc — spre Suedia. În concediul acesta nu vreau să lucrez de loc, ci să privesc copacii și să mă odihnesc și eu o dată ca lumea.

Cînd mă întorc mai clocim cazul împreună. Acum îmi flutur pălăria, te salut cordial și îți doresc vacanță plăcută! Și, nu uita, 12%!

Cu multe salutări prietenești,
credinciosul dumitale

T u c h o l s k y

Iscălit — lipit — francat — era exact opt și zece. La nouă și douăzeci pleca trenul din Berlin spre Copenhaga. Și acum nu ne rămîne decît să mergem s-o luăm pe Prințesă de acasă.

2

Avea o voce de alto și o chema Lydia.

Dar Karlchen și Jakopp, ca să cinstească pe prințul consort respectiv, numea orice femeie care avea a face cu unul dintre noi trei „Prințesa“, și iată, acum asta era Prințesa, și nici o altă femeie nu putea fi numită astfel.

Nu era prințesă.

Era ceva care cuprinde toate nuanțele posibile: era secretară. Era secretara unui patron inform de gras; îl văzusem o dată și îl găseam hidos, și între el și Lydia... nu! Astfel de lucruri se petrec aproape numai în romane. Între el și Lydia exista numai acea relație ciudată de simpatie, de tolerare nervoasă și încredere, pe de o parte, și de cealaltă parte, de simpatie, aversiune și nervozitate tolerantă: era secretara lui.

Omul purta titlul de consul general şi altminteri făcea comerţ cu săpun. Totdeauna erau pachete răspîndite prin birou, şi astfel grăsanul avea măcar o scuză, dacă mîinile îi erau unsuroase.

Consulul general îi acordase, într-un acces de nobilă generozitate, un concediu de cinci săptămîni ; el se ducea la Abbazia. Plecase cu o seară înainte — fie-i vagonul de dormit uşor ! În birou stăteau acum cumnatul lui şi o loctiitoare a Lydiei. Ce mă interesează pe mine săpunurile lui — pe mine mă interesa Lydia.

Mă şi aştepta cu bagajele în faţa casei.

— Allo !

— Ai v'int ! zise Prinţesa — spre neţărmurita uimire a şoferului de taxi căruia cuvintele îi păreau chinezească de răsărit. Dar era „missingsch".

„Missingsch" este ceea ce se naşte atunci cînd un neamţ din nord, a cărui limbă maternă este dialectul numit „platt", vrea să vorbească germana literară. Se caţără pe treptele lustruite ale gramaticii germane şi la fiecare pas alunecă în iubitul lui „platt". Lydia era din Rostock şi cunoştea la perfecţie acest idiom. Nu este un „platt" ţărănesc — ci unul mult mai subţire. Germana cultă amestecată cu acest dialect pare ironie şi caricatură ; e ca şi cum un ţăran şi-ar ara cîmpul în frac şi joben. Jobenul este o pălărie fină, dar cînd nu ai crescut cu el îţi alunecă într-una pe ceafă. Apoi acest dialect reflectă tot umorul germanilor de nord ; zeflemeaua lor blajină, dacă cineva o face prea de oaie ; batjocura lor energică acolo unde adulmecă falsă strălucire — şi ei o adulmecă fără greş... Lydia putea vorbi la ocazie limba aceasta. Acum avea o ocazie.

— Ia te uită ! Nu-mi vine să cred că nu ţi-ai mîncat timpul dormind ! zise ea, şi cu mişcări energice, liniştite, începu să ne ajute pe mine şi pe şofer. Noi încărcam de zor.

— Ia şi basetul !

Basetul era o geantă groasă şi alungită pînă la stupiditate. Şi cît de meticuloasă era Lydia ! Pe nările ei se zărea o boare de pudră. Plecarăm.

— Doamna Kremser mi-a spus, începu Lydia, să-mi iau blana şi multe haine călduroase — în Suedia nu există vară, mi-a spus doamna Kremser. Acolo ar fi tot timpul iarnă. Desigur, nu e cu putinţă. Doamna Kremser era menajera Prinţesei, camerista, jupîneasa şi păstrătoarea marelui sigiliu. Faţă de mine tot mai nutrea, după atîta timp, o neîncredere pînditoare — femeia avea un instinct sigur. Ia spune-mi... e într-adevăr atît de frig pe acolo ?

— Ce lucru curios, zic eu, cînd nemţii se gîndesc la Suedia, atunci ei gîndesc : punci suedez, grozav de frig ; Ivar Kreuger, chibrituri, grozav de frig ; femei blonde şi grozav de frig. Dar nu-i de loc atît de frig.

— Atunci cît e de frig ?

— Toate femeile sînt pedante, îi spun.

— Afară de tine, zise Lydia.

— Eu nu sînt femeie.

— Dar eşti pedant.

— Dă-mi voie, aici e o greşeală de logică.

Trebuie să distingem cît mai precis dacă *pro primo*[1]...

— Sărut-o pe Lydia! îmi spune doamna.

Mă execut, iar șoferul dă ușor din cap, căci geamul din fața lui ne reflectă imaginea.

Și pe urmă automobilul se oprește acolo unde încep toate poveștile mai acătării : la gară.

3

Hamalul nr. 47 se dovedi de fel din Warnemünde. Bucuria și conversația nu se mai sfîrșeau, pînă cînd, de frica întîrzierii, întrerup această idilă între compatrioți.

— Hamalul vine cu noi? În cazul ăsta, ați putea să mai stați de vorbă în tren.

— Ia mai las-o, Moțăilă! zice Prințesa.

Iar hamalul:

— Avem încă timp berechet.

Pus în minoritate, tac și cei doi încep o pălăvrăgeală plină de zel, despre Korl Düsig și dacă acesta mai locuiește pe malul „fluviului".

— Știi 'mneata, Düsig... ehei... moșu' !

Da, slavă Domnului, locuia tot acolo și mai turnase un copil : omul avea șaptezeci și opt de ani, și eu, aici la ghișeul de eliberare a bagajelor, îl invidiam grozav. Era al șaisprezecelea copil al lui. Dar acum nu mai erau decît opt minute pînă la plecarea trenului și...

— Vrei ziare, Lydia?

[1] Mai întîi (lat.).

Nu, nu-i trebuiau. Își luase ceva de citit — nici unul nu eram loviți de acea boală ciudată ce te face să cumperi deodată la gară doi funzi de hîrtie tipărită despre care știi dinainte destul de bine că e maculatură. Totuși am cumpărat ziare.

Și apoi am pornit — singuri în compartiment — via Copenhaga spre Suedia. Deocamdată eram încă în marca Brandenburg.

— Cum îți place priveliștea pe aici, Peter? întreabă Prințesa.

Printre altele ne pusesem de acord să-mi spună Peter — Dumnezeu știe de ce.

Priveliștea? Era o zi de iunie luminoasă și cu vînt — destul de proaspătă, și peisajul acela părea bine curățat și pus la punct ; aștepta vara spunînd : „Sînt sărăcăcios".

— Da... răspund eu, priveliștea...

— Zău că pentru banii mei ai putea să dai din tine un lucru mai inteligent, spune ea, de pildă : peisajul e ca o poezie împietrită, sau : îmi amintește de Fiume, numai că acolo flora e mai catolică — sau așa ceva.

— Nu sînt din Viena, zic.

— Slavă Domnului! răspunde ea.

Și trenul merge înainte.

Prințesa adoarme. Iar gîndurile mele rătăcesc.

Prințesa pretindea că spuneam oricărei femei iubite, ba chiar oricăreia : „Ce bine că ești aici!" Era o minciună gogonată — doar se întîmpla să spun sau să gîndesc : „Ce bine că exiști, dar că nu ești aici!" Cînd o vedeam însă pe Lydia

stînd lîngă mine, o spuneam cu adevărat. De ce oare...

Fireşte, din pricină că... În primul rînd... ? Nu ştiu. Ştiam un singur lucru : unul dintre cele mai profunde cuvinte ale limbii germane spune despre două fiinţe care nu se pot suferi că nu se pot înghiţi. Noi puteam ; şi dacă asta durează, e foarte mult. Ea întrunea totul într-o singură persoană : iubită, operă comică, mamă şi prietenă. Ce eram eu pentru dînsa, n-am putut ghici niciodată.

Şi pe urmă, vocea de alto. Odată am deşteptat-o din somn şi cînd s-a trezit speriată am rugat-o : „Spune ceva !" „Prostule !" a zis. Şi, zîmbind, a adormit iar. Dar îi auzisem glasul, auzisem glasul ei adînc.

Şi al treilea era dialectul „missingsch". Multora „platt"-ul li se pare grosolan şi nu-l pot suferi. Mie mi-a plăcut totdeauna limba asta. Tata o vorbea tot atît de bine ca germana cultă ; este „cea mai reuşită dintre cele două surori", cum a denumit-o Klaus Groth[1]. Este limba mării. Germana „platt" poate fi gingaşă şi grosolană, plină de umor şi amabilă, clară şi trează şi, dacă vrei, înainte de toate, minunat de beată. Prinţesa aducea limba asta către germana literară, după cum îi venea — căci „missingsch"-uri de acestea există în sute de variante, de la ţara frizonilor, prin Hamburg, pînă în Pomerania, şi fiecare locşor îşi are particularităţile lui. Cu greu poţi s-o cucereşti cu filologia, cu inima însă, da. Aşa vorbea, deci, Prinţesa — ah ! dar nu în

[1] Klaus Groth (1819—1899), poet german dialectal.

toate zilele. Asta ar fi fost de nesuportat. Uneori, spre recreere, cînd avea poftă, vorbea „missingsch". În acest amestec spunea lucrurile ce-i stăteau cu deosebire pe inimă, şi cu vremea, pe lîngă acest dialect, îşi însuşise mult şi din cel berlinez. Cînd rostea repede de tot „sfinte Sisoie" înţelegeai de unde vine. Cîteodată vorbea şi dialectul ei „platt", sau tocmai acel „semiplatt" — „missingsch".

Îmi amintesc încă de parcă ar fi azi... s-a întîmplat cînd ne-am cunoscut. Eram la ea la ceai şi ofeream spectacolul discret ridicol al unui bărbat care caută să fie ademenitor. În asemenea ocazii sîntem straşnic de caraghioşi... Dădeam ochilor mei o expresie catifelată şi vorbeam despre literatură — ea surîdea. Povesteam glume şi luminam toate ferestrele inimii mele. Şi apoi am vorbit despre dragoste. Ca la o încăierare bavareză — şi ei se încaieră întîi tot cu cuvinte.

Şi după ce-i înşirasem tot ce ştiam în clipa aceea, şi nu era puţin, şi eram mîndru de lucrurile îndrăzneţe ce i le spusesem, şi de felul cum înfăţişam totul exact şi viu ca jarul, încît venise, de fapt, clipa cînd puteam zice : „Ei, prin urmare..." — Prinţesa s-a uitat lung la mine şi a zis :

„Un tînăr umblat prin toată lumea... !"

Şi atunci — s-a isprăvit. Şi abia mult mai tîrziu m-am regăsit acolo, încă rîzînd. Din solemnitatea erotică nu s-a ales nimic, din dragoste însă da.

Trenul se opri.

Prințesa tresări și deschise ochii.

— Unde sîntem ?

— Pare a fi Stolp sau Stargard — în orice caz e ceva cu St, îi răspund.

— Cum mai arată pe aici ? întreabă ea.

— Arată, zic eu privind la căsuțele de cărămidă și la gara mohorîtă, arată ca și cum aici s-ar naște subofițerii care îi chinuiesc pe soldați. Vrei să iei prînzul aici ? Prințesa închide imediat ochii. Lydia, putem să mîncăm și în vagonul-restaurant, trenul are vagon-restaurant.

— Nu, răspunde ea, în vagonul-restaurant chelnerii se molipsesc totdeauna de viteza trenului, și totul merge îngrozitor de repede — iar eu am un stomac molcom...

— Bine. Dar ia spune-mi, ce citești, drăguțo ?

— De două ceasuri dorm pe un roman monden cu singura parte a corpului cu care îl poți citi... și închise iar ochii. Și îi deschise din nou. Uite... femeia de colo ! Trebuie să fie misogină.

— Ce este ?

— Misogină... asta nu înseamnă pitică ? A, nu, confund cu pigmeii, oamenii aceia care locuiesc în copaci... nu-i așa ?

Și după această performanță adormi iar. Și am mers mult, mult. Pînă la Warnemünde.

Acolo era „fluviul". Așa se cheamă aici Warne. Era oare Warne ? Peene, Swine, Dievenow... sau s-o fi numind altfel rîul ? Nu scria pe el. Pentru că ne era mai ușor, hotărîsem împreună cu Karlchen și cu Jakopp să dăm fiecărui oraș rîul corespunzător. Gleiwitz pe rîul Gleiwe, Bitterfeld pe Bitter și așa mai departe.

Aici, lîngă fluviu erau numai case mici, toate aproape la fel, bătute de vînt și foarte simpatice. Bărci cu pînze își ridicau catargele spre cerul cenușiu și șlepuri încărcate se odihneau leneșe pe apa liniștită.

— Uită-te, am ajuns la Warnemünde !

— Cunosc olecuță mai bine decît tine orașul ! Doamne, Dumnezeule, nu-i cu putință !... uite rîul, pe malul lui am crescut, ca să zic așa. Acolo locuiește Korl Düsig și bătrînul meu Wiesendörpsch, și în căsuța cea mică stă tapițerul Kröger, oameni tare cumsecade, cum nu se mai găsesc pe lumea asta. Și astălaltă este „La trei tei", casa senatorului Egger. Și poftim ! Vezi casa aceea veche cu frontonul frumos, în stil baroc ? În casa asta umblă stafii.

— În dialectul „platt" ?

— Ești cam zeflemist ; crezi că stafiile din Warnemünde vorbesc limba literară — nu, ce-i drept, e drept și pe lume trebuie să fie ordine, chiar în dimensiunea a patra... ! Și...

Buf... trenul făcea manevră. Ne ciocnirăm unul de celălalt. Apoi ea continuă să-mi povestească despre fiecare casă de pe mal, cît se vedea cu ochii, și să mi-o descrie.

— Colo — colo e casa în care a stat bătrîna doamnă Brüshaber, era atît de nebună încît am căpătat de la ea un certificat mai bun decît nepoții ei. Erau oameni foarte ascunși... și dînsa spunea despre bătrînul Widow, directorul școlii : „Dacă ăsta mi-ar cădea pe mînă, i-aș face de petrecanie !" Și casa asta era a bătrînului Laufmüller. Nu-l cunoști din istoria universală ? Se ciondănea totdeauna cu stăpînirea, care pe vre-

mea aceea era reprezentată de subprefectul von der Decken, Ludwig von der Decken. Ca să-l necăjească, Laufmüller și-a cumpărat un cîine bătrîn și rîios și l-a botezat Lurwich, și cum apărea subprefectul, Laufmüller își striga cîinele: „Lurwich, vino după mine!" iar cînd Laufmüller rînjea obraznic, von der Decken se înverzea de furie... și așa s-a făcut că în '918 n-am avut revoluție. Da.

— Mai trăiește domnul Müller? o întreb eu.

— Dumnezeule, nici gînd, a murit de mult! Și-a dorit să fie îngropat lîngă drum, cu capul chiar lîngă drum.

— De ce?

— Ei, ca să se poată uita după pofta inimii pe sub fustele fetelor... Vama!

Vama.

Europa vămuia. Un om a intrat în compartiment și a întrebat cît se poate de politicos dacă noi... și noi i-am spus că nimic. Și omul a plecat.

— Înțelegi asta? întreabă Lydia.

— Nu înțeleg, zic, e un joc de societate și o religie, religia patriilor. În direcția asta nu văd nimic. Ascultă... jocul cu patriile, ei nu-l pot juca decît dacă au dușmani și granițe. Altfel n-ai ști niciodată unde începe una și încetează cealaltă. Ei, și, și — atunci n-ar merge, nu-i așa?...

Prințesa era de aceeași părere — și apoi am fost trecuți pe bac.

Ne aflam într-un mic tunel de fier, între doi pereți de vapor. O zguduitură — fusese atașat vagonul.

— Aș vrea să știu... zice Prințesa, cum de plutește un vapor. E așa de greu, ar trebui să se scufunde. Cum se face asta? Doar ești un om învățat!

— Este... este conținutul de aer dintre pereții navei... ascultă... Greutatea specifică a apei... este anume dislocarea apei...

— Dragul meu, cînd cineva vine cu prea multe expresii tehnice înseamnă că ceva nu merge. Va să zică, nici tu nu știi. Peter, grozav de prost mai ești! Păcat. Dar pesemne că nu poți să ai toate calitățile.

Ne plimbam pe bordul vasului.

De-a lungul lui — spre babord — spre tribord... mașinile abia se auzeau funcționînd. Warnemünde rămînea în urma noastră, pe nebăgate de seamă ne desprindeam de țărm. Dincolo de dig se pierdea pămîntul.

Acolo era Germania. Nu se vedea decît o fîșie de mal, joasă, împădurită, cu case, hoteluri, ce se făceau tot mai mici și rămîneau tot mai în urmă, și țărmul... Nu cumva se pornise o mică, o foarte ușoară, abia perceptibilă legănare? Speram că nu. Mă uit la Prințesă. Ea miroase îndată ce-mi trece prin gînd.

— Băiete, dacă ți s-ar întoarce rînza pe dos... ar fi un *sicse fu*[1].

— Ce-i asta?

— Asta-i franțuzește. Era foarte revoltată. Va să zică tînărul s-a cultivat cinci ani la Paris și nu știe nici măcar franțuzește... I-a spune-mi, ce naiba ai făcut toată vremea acolo? Îmi cam

[1] *Succès fou* — succes nebun (în franceză stîlcită).

închipui eu! Te-ai vînturat cu stricatele alea, nu-i așa? Ești un păcătos! Și cum sînt franțuzoaicele? Hai, povestește asta Lydiei — ne plimbăm de-a lungul vaporului, în sus și-n jos, în sus și-n jos, și dacă ți se face rău te-apleci peste bastingaj, în cărți e totdeauna așa. Povestește.

Și i-am povestit că franțuzoaicele sînt făpturi foarte rezonabile, cu o ușoară înclinare spre capricii, dar și capriciile intră în calculele lor, și de cele mai multe ori au numai cîte un bărbat de bucată, bărbatul, omul lor, care, firește, poate fi și un prieten — și poate, de dragul convenienței, au cîteodată și un iubit, iar dacă sînt necredincioase o fac tot cu oarecare chibzuială. Dar aproape jumătate din femei au o meserie. Și guvernează țara fără drept de vot — dar vezi că nu cu picioarele ci cu rațiunea. Sînt o matematică plăcută și au o inimă rezonabilă care, uneori, o ia razna, dar atunci ele îi fluieră și ea se întoarce întotdeauna. Eu nu le înțelegeam pe deplin.

— Par a fi femei, zice Lydia.

Bacul nu se legăna propriu-zis — schița numai legănarea. Și eu schițam ceva și Prințesa îmi porunci să mergem în sala de mese. Acolo lumea mînca iar mie nu-mi era bine de loc uitîndu-mă — căci în Danemarca se mănîncă tare gras, și bacul era danez. Mîncau țipar împănat și scrumbie, filé de scrumbie, scrumbie conservată, apoi ceva căruia îi spun „sild", pe urmă scrumbia care cade din pom și scrumbia propriu-zisă. Pe uscat, un fel mai bun decît altul. Și pe lîngă mîncare, beau acel minunat rachiu, mulțumită căruia popoarele nordice, așa cum le vezi, au să ajungă în rai. Prințesa binevoi să mănînce. O priveam cu respect, căci mînca zdravăn.

— Tu nu iei nimic? mă întreabă ea între doi heringi.

Mă uitam la cei doi heringi, ei se uitau la mine, și tăceam toți trei. Abia după ce bacul a tras la mal, am reînviat. Și Prințesa mă mîngîie ușor pe genunchi, spunîndu-mi cu respect:

— Ești micul meu Klaus Störtebecker[1]!

Și eu m-am rușinat foarte tare.

Apoi încet, încet, ne hîțînăm prin insula Laaland, care se întindea acolo netedă ca o omletă, și ne facem de lucru cu ziarele și pe urmă jucăm jocul cu cărțile: fiecare, pe rînd, citește o frază dintr-o carte și frazele se îmbină tare nostim între ele. Prințesa întoarce foile, eu îi privesc mîinile... mîinile ei inspiră încredere. La un moment dat, se afla pe coridor și se uita pe fereastră, și apoi a dispărut și n-am mai văzut-o. I-am pipăit poșeta micuță; era caldă încă de mîna ei. Am mîngîiat căldura. Și pe urmă ne-au trecut iar peste un braț de mare, și pe urmă am mers mai departe pe uscat, și pe urmă — în sfîrșit! în sfîrșit! am ajuns la Copenhaga.

— Dacă luăm o cameră cu ferestre către curte, spun eu la hotel, miroase a bucătărie. Afară de asta trebuie să fie un spaniol beat pe care-l știu de data trecută, care compune ceva la pian, și asta durează cam zece ceasuri pe zi. Iar dacă locuim în față, ceasul de la primărie bate la fie-

[1] Pirat vestit și erou al unei cunoscute balade populare germane.

care sfert de oră și ne amintește de nestatornicia vieții.

— N-am putea... la mijloc... vreau să zic... Am luat o cameră cu vedere către piața primăriei, și ceasul bătea și a fost foarte frumos.

Lydia ciugulea din farfuria ei și mă privea cu admirație.

— Înfuleci strașnic, zise ea prietenos. Am mai văzut oameni mîncînd mult și oameni mîncînd repede — dar atît de mult și atît de repede...

— Adevărată invidie, mormăi eu și mă reped la ridichile de lună.

Nu era o masă aleasă, dar era hrănitoare. Și cînd se răsuci în pat dînd să doarmă — tocmai bătuse ceasul de la primărie — Lydia vorbi încet, ca pentru sine :

— Să fii acum, pe mare. Și un vas să te legene cum trebuie. Și pe urmă o ceașcă plină cu ulei de mașină fierbinte...

Și atunci am fost nevoit să mă scol și să beau multă apă minerală.

4

Da, Copenhaga.

— Vrei să-ți arăt restaurantul de pescărie, unde prînzea totdeauna Ludendorff, pe cînd era încă un personaj demn de imortalizat într-un monument ?

— Arată-mi-l... ba nu, mai bine să mergem pe Lange Linie.

Am vizitat totul : Parcul Tivoli și frumoasa primărie și Muzeul Thorwaldsen, în care toate par făcute din ghips.

— Lydia ! exclam, Lydia ! Aproape că uitasem. Trebuie să vedem Polysandrionul !

— Cum ai zis ?

— Polysandrionul ! Trebuie să-l vezi. Vino cu mine !

Era o plimbare lungă, căci acest mic muzeu se afla departe, afară din oraș.

— Ce-i asta ? întreabă Prințesa.

— Ai să vezi, îi spun, doi inși din ținuturile baltice și-au clădit o casă acolo. Și unul, Polysander von Kuckers zu Tiesenhausen, un baron balt, crede că poate picta. Dar nu poate.

— Și pentru asta mergem așa departe ?

— Nu, nu pentru asta. Deci nu e în stare să picteze, totuși pictează și anume totdeauna același lucru, visele sale din tinerețe : tineri... și mai ales fluturi.

— Dar îi este îngăduit să facă asta ? vru să afle Prințesa.

— Întreabă-l pe el, are să fie acolo. Și dacă nu apare, are să ne explice toată povestea prietenul lui. Căci trebuie explicată, e un lucru minunat !

— Dar măcar e necuviincioasă ?

— Te-aș mai duce acolo, fericirea mea neagră ?

Iată mica vilă — nu era frumoasă și nici nu se potrivea la miazănoapte. Te-ai fi putut aștepta la ea mai degrabă în sud, în Italia sau undeva pe acolo... Intrăm.

Prinţesa face ochi mari, şi eu văd Polysandrionul pentru a doua oară.

Aici, un vis devenise realitate — să ne ferească Dumnezeu de aşa ceva ! Bietul Polysander pictase vreo patruzeci de kilometri pătraţi de pînză scumpă, şi pe această pînză se odihneau tineri, pluteau şi dansau, şi era totdeauna acelaşi, acelaşi lucru. Roz-pal, albastru şi galben ; în primul plan erau tinerii, iar în fund era perspectiva.

— Fluturii ! exclamă Lydia şi mă apucă de mînă.

— Te implor ! îi spun, nu aşa tare. În spatele nostru se furişează îngrijitoarea şi are să-i povestească toate domnului pictor. Doar nu vrem să-l mîhnim.

Într-adevăr, fluturii ! Se învîrteau în zbor în aerul pictat, se aşezau pe umerii rotunzi ai tinerilor, şi pe cînd noi crezusem pînă atunci că fluturii se odihnesc de preferinţă pe flori, acum se arăta a fi o eroare, cei de aici se aşezau cu predilecţie pe popoul tinerilor. Era foarte liric.

— Te rog... zise Prinţesa.

— Taci ! Prietenul !

Apăruse prietenul pictorului, un om vîrstnic, cu înfăţişare simpatică ; era îmbrăcat ca un burghez cumsecade, dar părea că dispreţuieşte hainele cenuşii ale secolului nostru cenuşiu, şi costumul îl răsplătea pentru asta. Avea aparenţa unui efeb la pensie. Se prezentă mormăind şi începu să explice. În faţa unui tînăr care stătea drepţi, cu sabie şi fluture şi ducîndu-şi mîna dreptă la cap pentru salut, prietenul prinse a vorbi pe un ton cîntător, rostogolind r-urile :

— Ceea ce vedeţi aici este militarismul complet actualizat !

De emoţie... m-am întors. Şi am văzut băieţi dansînd : purtau haine de marinari cu guler răsfrînt şi deasupra capetelor lor era suspendată o mică lampă cu franjuri, ca acelea care atîrnă pe coridoare — un tărîm mobilat al celor fericiţi. Aci înflorise un paradis din care atîţia prieteni sufleteşti ai pictorului purtau în suflet un colţişor ; fie din pricina persecuţiei nedrepte, fie din altă pricină, cînd se exaltau se exaltau într-un cer de un albastru blînd, ca să zicem aşa. Şi se credeau grozavi. Iar pe un perete atîrna fotografia pictorului din epoca sa italiană : era numai în sandale şi avea o lance în mînă. Deci la Capri burta era la modă.

— Ţi se taie respiraţia, zise Prinţesa cînd ieşirăm de acolo. Doar nu sînt toţi aşa ?...

— Nu, nu trebuie să faci toată specia răspunzătoare de asta. Casa este o sofa de pluş rămasă din anii '90 ; nu sînt de loc toţi aşa. Omul ar fi putut tot atît de bine să-şi populeze pozele, bune pentru ambalat ciocolată, cu zîne mici şi cu pitici !... Dar închipuie-ţi un muzeu întreg cu visuri traduse în viaţă în felul acesta — frumos ar fi !

— Şi afară de asta, e şi atît de... anemic, zise Prinţesa.

— Ei, ce să-i faci, fiecare cu ţicneala lui ! Şi după asta ar fi foarte bine să bem cîte un rachiu !

Aşa şi făcurăm.

Oraşul şi străzile... marea grădină zoologică aparţinînd regelui, pe unde aleargă cerbii sălbatici domesticiţi, care cînd au chef se lasă scărmă-

nați pe ceafă, și unde sînt copaci bătrîni foarte înalți...

Plecarea.

— Cum o să ne descurcăm cu suedeza, întreabă Prințesa, după ce ne-am urcat în trenul spre Helsingör. Tu ai mai fost o dată acolo, vorbești bine suedeza ?

— Fac așa, îi răspund, întîi vorbesc nemțește, și dacă nu sînt înțeles, o iau pe englezește, și dacă nu pricep nici asta, o dau pe „platt“ — și dacă toate astea nu sînt bune de nimic, agăț la sfîrșitul cuvintelor „as“, și limbas aceastas ei o pricepas perfect.

Atîta mai lipsea. Metoda i-a plăcut Prințesei extraordinar și a adoptat-o numaidecît.

— Da, va să zicas, acumas vine Suedia ? Oare o să avem parte de o întîmplare deosebitas în Suedia ? Ce părere ai ?

— Ei, ce s-ar putea întîmpla într-un concediu ? Eu o să am parte de tine, sper.

— Știi cevas, zice Prințesa, eu nu sînt încă de loc în călătorie ; șed aici lîngă tine în compartiment, dar în capul meu tot mai bubuie... Sfinte Sisoie !

— Ce s-a întîmplat ?

— Am uitat să-i telefonez lui Tichauer !

— Cine e Tichauer ?

— Tichauer e directorul Fabricilor de săpun nord-germane. Și bătrînul mi-a spus să-i telefonez pentru că pleacă în călătorie... ei, și conferința este marți... Ah, Doamne sfinte, pe Lottchen cea cuminte, păzește-o de foame, nevoi și furtuni, de viermele din fund și de gărgăuni. Amin.

— Ce-i de făcut acum ?

— Acum o să telegrafiem cînd ne urcăm pe bac la Helsingör. Sfinte Sisoie ! Ei, da Berlinul se ține scai de om. Durează cel puțin paisprezece zile pînă scapi de el și cînd, în sfîrșit, ai ajuns să-l uiți, trebuie să te-ntorci. Veselă meserie...

— Meserie... credeam că-i mai degrabă o ocupație.

— Tu ești scriitor — totuși ai dreptate. Distrează-mă. Suie-te pe banchetă și fă o poznă. Cîntă ceva. De ce te-am luat cu mine ?

Pe Prințesă n-o potoleai decît dînd dovadă de liniște și răbdare.

— Ia uită-te, găini pe apă ! zic.

— Găini ? Ce fel de găini ?

— Găini de văzut. Naturalistul Jakopp distinge două feluri de găini : găinile de văzut, pe care nu poți decît să le vezi, și găinile de gătit, pe care poți și să le mănînci. Astea sînt de văzut. Cum îți place natura pe-aici ?

— Cam sărăcăcioasă, dacă vrei să-ți spun adevărul. De n-ai ști că-i Danemarca și că în curînd trecem în Suedia...

Și avea dreptate. Căci nimic nu abate pe om de la judecata lui sănătoasă ca numele geografice ale locurilor, încărcate de doruri vechi și pline cu mii de asociații de idei, iar cînd ajungi acolo, toate sînt pe jumătate atît de frumoase. Dar cine îndrăznește s-o mărturisească !

Helsingör. Telegrafiem lui Tichauer. Apoi ne urcăm pe micul bac.

Jos, în restaurantul vaporului, stăteau la masă trei austrieci ; se vedea că erau nobili de spiță veche. Unul avea un glas care își dăduse demi-

sia. Tocmai atunci mijea ochii foarte ciudat, cum face cineva care trebuie să plătească ţinînd ţigara în gură. Apoi îl aud mormăind :

— Un băiat deşteeept (cu trei de e lungi) — dar cam mediocru — ...

Hotărît sînt împotriva unirii Germaniei cu Austria.

Pe urmă stăm sus lîngă bastingajul vaporului, respirăm aerul curat, privind la cele două ţărmuri — cel danez care rămînea în urmă şi cel suedez de care ne apropiam. Mă uitam dintr-o parte la Prinţesă, cîteodată era ca o femeie străină, şi de femeia asta străină mă îndrăgosteam mereu din nou şi trebuia s-o cuceresc mereu din nou. Ce distanţă e de la un bărbat la o femeie ! Dar e frumos să te cufunzi într-o femeie ca într-o mare. Să nu te gîndeşti... Multe din ele poartă ochelari, s-au dezvăţat să fie femei în sensul propriu al cuvîntului — şi nu mai au decît foarte puţin farmec. Fir-ar să fie ! Vezi că cerem cam multe : conversaţii inteligente şi logică, înfăţişare plăcută, puţină fidelitate şi apoi dorinţa de neînvins de a fi înfulecat de femeie ca un biftec, încît să-i trosnească fălcile...

— Ai ceva din ai banilor suedezi ? întreabă visătoare Prinţesa. Îi plăcea să se gargarisească cu un genitiv cult şi era drept urmare mîndră că iese totdeauna „din" ale încurcăturii".

— Da, am coroane suedeze, răspund, sînt nişte bani drăguţi — de aceea o să-i cheltuim cu chibzuială.

— Zgîrciobule ! zise Prinţesa.

Aveam o sumă comună pentru călătorie ; şase luni o tot socotisem. Şi, în sfîrşit, ne aflam în Suedia.

Vama vămuia. Suedezii vorbesc o altfel de germană decît danezii ; danezii o suflă, în gura lor sună uşoară ca un fulg şi consoanele stau cam la o jumătate de metru de gură şi se răspîndesc în aer cu un ciripit. La suedezi, cuvintele se află undeva, departe, şi apoi cîntă atît de frumos cînd vorbesc... M-am grozăvit teribil cu cele zece vorbe suedeze pe care le ştiam, dar n-au fost pricepute. Mă socoteau, desigur, un străin tare sucit. Micul dejun.

— Bulionul parcă ar fi o apă semiîndoliată, zise Prinţesa.

— Şi gustul e la fel.

Şi pe urmă pornirăm către Stockholm.

Lydia dormea.

Cel care observă pe cineva dormind i se simte superior — asta trebuie să fie o rămăşiţă din timpuri străvechi ; poate mai somnolează aici gîndul : el nu poate să-mi dăuneze, eu lui însă da. Acestei femei nici măcar somnul nu-i dădea o înfăţişare stupidă, respira adînc şi liniştit, cu gura închisă. Aşa are să arate moartă. Atunci capul va sta rezemat pe o scîndură — de cîte ori mă gîndesc la moarte văd o scîndură negeluită, cu fibre lemnoase subţiri ; ea va zăcea atunci, galbenă ca ceara, iar nouă, celorlalţi, ni se va părea extrem de respectabilă. Odată cînd vorbeam despre moarte, Lydia spusese : „Trebuie să murim cu toţii — tu mai devreme, eu mai tîrziu !" Avea o minte de bărbat. Restul era, slavă Domnului, cu totul feminin.

Se trezi.

— Unde sîntem ?

— La Rüdesheim pe Rüde.

Și atunci făcu ceva pentru care o iubeam cu deosebire, îi plăcea să facă asta în momentele cele mai importante, în momentele psihologice : își vîrî limba între dinți, o trase repede înapoi și scuipă la întîmplare. Pentru asta o răsplătesc acum cu un sărut — în călătoria asta parcă se nimerea să fim totdeauna în compartimente goale — și Lydia se folosește pe loc de o înjurătură daneză proaspăt învățată :

— Dracu' să te-ncondeieze în roz-deschis ! și amîndoi începem să cîntăm :

În Kokenhusen,
Pe-al Dünei mal zburînd,
O mierlă viersuia ;
Mierla, cu glasu-i blînd
Și cu gingașul cînt,
Puse un mic covrig în mî-na-mea-- !

Tocmai cînd cîntam mai cu foc, apărură primele case ale marelui oraș. Macazurile trosniră, trenul se tîrî pe un pod scund, se opri. Să coborîm ! Bagajele. Hamalul. O trăsură. Hotelul. Bună ziua, Stockholm !

5

— Ce facem acum ? întreb eu după ce ne-am spălat.

Cerul se întindea albastru peste patru hornuri — atît a fost ce-am văzut la început din Stockholm.

— Uite ce cred, zice Prințesa, să angajăm întîi un tălmaci — fiincă tu vorbești foarte frumos suedeza, foarte frumos — dar trebuie să fie suedeza veche, și pe aici oamenii sînt tare inculți. Ne luăm un tălmaci, mergem cu el și ne căutăm o colibă ieftină de tot ; acolo ne așezăm și pe urmă nu vreau să mai aud de vreo călătorie nici măcar de un kilometru.

Ne plimbăm prin Stockholm.

Au o primărie frumoasă și case noi foarte drăguțe ; un oraș pe coastele mării e totdeauna frumos. Într-o piață gînguresc porumbei. Portul nu miroase destul a gudron. Pe străzi trec femei tinere, minunat de frumoase... de un blond cu adevărat atrăgător. Iar rachiu nu capeți decît la anumite ore, ceea ce ne stîrnea grozav pofta de a bea. — E limpede și curat și nu-ți face nici un rău cît timp rămîi treaz. Iar după ce l-am băut, chelnerul ne-a luat numaidecît păhărutul, ca și cum ar fi favorizat ceva ce nu se cădea. Într-o vitrină din Vasagatan se afla o traducere suedeză a ultimului șlagăr berlinez. Ei — altminteri n-ai văzut nimic din Stockholm ? Cum ? Caracterul național... nimic ? Vai, dragi prieteni ! Ce uniforme au devenit orașele noastre ! Plecați, de pildă, la Melbourne — ar trebui mai întîi să duceți tratative și să discutați multă vreme cu negustorii ; dacă vreți să-i cunoașteți cu adevărat, trebuie să vă însurați cu fetele lor sau să faceți afaceri cu ei sau, și mai bine, să moșteniți ceva împreună ; trebuie să trageți cu urechea la ce se petrece în ei... De asta nu vă puteți da seama la prima vedere. De văzut, ce vedeți ? Peste tot se aud sunînd tram-

vaie, sergenţii de stradă ridică mîini înmănuşate în alb, peste tot strălucesc reclame multicolore pentru săpun de ras şi ciorapi de damă... Lumea a îmbrăcat o uniformă apuseană cu revere americane. Lumea nu mai poate fi vizionată — trebuie să trăieşti cu ea ori împotriva ei.

Tălmaciul! Prinţesa ştia să se descurce şi ne-am dus la biroul unei agenţii de turism. Da, ne-au spus că ar avea un tălmaci. Poate. Ba da. Da.

Încet şi calculat merg lucrurile în Suedia — foarte calculat. În Suedia trăiesc două neamuri de oameni: suedezul serviabil, om prietenos şi liniştit — şi suedezul neserviabil. Acesta e un domn trufaş; poţi încerca să sfărîmi cu orice carapacea încăpăţînării lui — nici nu bagă de seamă. Noi nimerisem tipul serviabil. Un tălmaci, pe care totuşi l-au găsit şi urma să ni-l trimită a doua zi la hotel. Apoi ne-am dus să luăm masa.

Prinţesa se pricepe la mîncare, şi aici, în Suedia, se mănîncă bine cît timp e vorba de gustările reci — aşa-numitul Smörgåsbort. Neîntrecut. Bucătăria caldă e mediocră şi la vin roşu nu se pricep de loc, fapt care m-a întristat mult. Prinţesa bea puţin vin roşu. În schimb e unica femeie din cîte am întîlnit, căreia îi place whisky-ul. Despre whisky femeile spun de obicei că are gust de dentist. De fapt, cînd e bun, are gust de fum.

A doua zi dimineaţă a sosit tălmaciul.

A apărut un grăsan, un munte de om — şi îl chema Bengtsson. Ştia să vorbească spanioleşte şi foarte bine englezeşte şi ştia şi nemţeşte.

Adică: l-am ascultat o dată... l-am ascultat de două ori... nemţeasca lui o fi învăţat-o în „Emerrica", deoarece avea cel mai frumos, cel mai colorat, cel mai vesel accent american, vorbea nemţeşte ca un clovn. Dar era ceea ce berlinezii numesc „omul potrivit" — înţelegea îndată ce vrem; se cufundă în hărţi, în mersul trenurilor şi în prospecte, şi după masă am pornit-o.

Am luat trenul pînă la Dalarne. Apoi tot cu trenul prin împrejurimile Stockholmului. Am aşteptat legături de trenuri şi am fost hurducaţi pe drumuri de ţară prăfuite, pînă în satele cele mai izolate. Am văzut molifţi posomorîţi şi pini stupizi, minunaţi copaci foioşi şi un cer albastru de vară cu mulţi nori albi de vată — dar ce căutam n-am găsit. Ce credeţi că doream? Doream o căsuţă foarte liniştită, comodă, paşnică, retrasă, cu o mică grădină... Ne făurisem cu gîndul ceva frumos în genul ăsta. Dar poate că aşa ceva nici nu exista!

Grăsanul era neobosit. Tot călătorind şi căutînd, l-am întrebat amănunte despre meseria lui. De, ce să facă, conducea străinii prin Suedia. Dar le ştia el pe toate cîte le povestea străinilor? Nici gînd — trăise mult în America şi îşi cunoştea americanii. Cifre! În primul rînd le spunea cifre, date şi cantităţi şi preţuri şi cifre, cifre, cifre... Puteau fi false. Cu noi vorbea din zi în zi mai curent nemţeşte, dar modul de exprimare îi devenea tot mai american. *Fourteen days ago* traducea cu „paisprezece zile îndărăt" şi aşa tot timpul.

— Trei săptămîni îndărăt, ne zise el, tocmai pe cînd ne întorceam iarăşi de la o expediţie zadarnică şi luam masa de seară, trei săptămîni îndărăt, era o familie americană la Stockholm. Le-am spus lor, dacă a fost o dată la Emerrica, crezi că tot restul lumii este colonie de la Emerrica. Da ! După aceea, oamenii au arătat la mine *multă* prietenie. Noroc !

Noroc ? Doar eram în Suedia, ar fi trebuit să zică *„Skål !* şi *skål"* înseamnă de fapt ceaşcă. Şi pentru că Prinţesa era o biată străină care nu ne înţelegea pe noi, suedezii, am zis :

— Ceaşcă în cinstea dumitale !

Şi am înţeles toţi trei. Grăsanul şi-a mai comandat un rachiu mic. Visător se uita în pahar.

— În Göteborg locuieşte unul cu o pivniţă mare — găseşti de toate în ea : wkisky şi rachiu, coniac şi vin roşu, vin alb şi şampanie şi el nu bea nimic din astea, le păstrează pe toate ! Mi se pare extraordinar ! zise şi dădu duşcă rachiul.

Dar zilele treceau una după alta. Ascultaserăm multe, auzisem de nenumărate ori cum spuneau oamenii, ce spun suedezii în toate situaţiile vieţii : *„jassă"* [1]... şi de asemeni *„nedo"* [2] şi cum vorbeşti cînd n-ai nimic de spus. Şi grăsanul ne purtase prin multe regiuni frumoase, prin păduri minunate, pline de sevă — „Aici frunzişe frumoase !" zicea el într-un nou plural al frunzişului — pînă cînd Prinţesa a început să-şi piardă răbdarea.

[1] Va să zică (suedeză).

[2] Nu (suedeză).

— Bunul meu Daddy, ăsta-şi rîde de noi, doar nu sîntem Rockefelleri ! Dă şi tu, în sfîrşit, o dispoziţie, dar energic, ca să ştie cum şi ce fel.

Ce era de făcut ?! Grăsanul mergea înaintea noastră, gînditor, dar mulţumit de viaţă ; lovea cu bastonul în pavaj şi chibzuia plin de zel ; puteai vedea după spatele lui lat că se gîndeşte. Pe urmă a mormăit, căci găsise ceva.

— Pornim către Mariefred. E o localitate mică... e *all right* ! [1] Luăm trenul mîine.

Privirea Prinţesei nu prevestea nimic bun.

— Daddy, dacă acolo nu găsim ceva te bag într-o grădiniţă de copii şi o şterg spre Abbazia, la bătrînul meu. Între timp n-ai decît să te plimbi încotro vezi cu ochii.

Dar în ziua următoare am dat de ceva.

Mariefred e un oraş micuţ de tot pe malul lacului Mälar. Natura părea liniştită şi paşnică, copaci, cîmpii, ogoare şi pădure. Nimeni n-ar fi luat în seamă însă această localitate dacă nu s-ar afla acolo unul din cele mai vechi castele din Suedia : castelul Gripsholm.

Era o zi strălucitor de senină. Castelul de cărămizi roşii se înălţa luminos, cupolele lui rotunde străpungeau albastrul cerului — construcţia era greoaie, seniorială, o fortăreaţă clădită cu chibzuinţă. Bengtsson respinse cu un semn serviciile ghidului ; era el însuşi ghid. Şi am intrat în castel.

Pe pereţi atîrnau multe tablouri frumoase. Mie nu-mi spuneau nimic. Eu nu pot vedea. Există tipuri vizuale şi altele auditive. Eu sînt un tip

[1] În regulă (engl.).

auditiv. O vibrație infimă în tonul unei conversații o mai știu și după patru ani. Un tablou? E colorat! Nu știu nimic despre stilul acelui castel — știu numai atît: dacă ar fi să-mi construiesc un castel mi l-aș construi la fel.

Domnul Bengtsson ne-a dat lămuriri despre castel așa cum le-ar fi dat americanilor lui, în el zumzăia alcoolul și după fiecare indicație a vreunui an zicea: „Dar prea precis nu știu asta". Și apoi ne-am uitat în Baedecker și tot, tot ce ne spusese era greșit — și ne-am amuzat strașnic. Exista și o temniță în care Gustav cel Astupat îl ținuse închis ani îndelungați pe Adolf cel Neras și castelul mai avea ziduri foarte groase și o cușcă rotundă pentru prizonieri și o groapă înfiorătoare sau un fel de puț... Oamenii i-au chinuit totdeauna pe oameni, azi s-au schimbat doar aparențele. Dar cel mai frumos era teatrul. În cetate aveau un mic teatru — poate ca să nu se plictisească prea rău în timpul asediilor. M-am așezat pe o băncuță din sala de spectacole și mi-am reprezentat o comedie pastorală în care se înfățișau dragoste și dor, omoruri și beții elegante — și Prințesa a devenit deodată foarte energică.

— Acum ori niciodată, a zis, să te vedem domnule Bengtsson!

Ca tuturor oamenilor blajini, grăsanului îi era frică de femei — și-a plecat sufletul, cum își pleacă drumețul spatele sub răpăiala ploii, și-a dat mare osteneală și s-a apucat de treabă cu mult zel. După ce a telefonat îndelung, a dispărut.

După prînz a sosit vesel, grăsimea lui făcea valuri, de mulțumit ce era.

— Veniți cu mine! a spus.

Castelul avea o anexă — dacă l-am fi întrebat, grăsanul ar fi răspuns desigur: din secolul al XXI-lea... Era o clădire mai nouă, lungă, cu o fațadă dreaptă, drăguță. Am intrat. O doamnă bătrînă, foarte prietenoasă, ne-a primit. Aflăm că în această anexă a castelului erau de închiriat două odăi și încă una mai mică.

— Aici în castel?

Mă uit la domnul Bengtsson cu îndoială.

— Aici în castel!

Și cucoana era dispusă să ne și gătească. Dar oare n-au să ne deranjeze nenumărații turiști care vor să vadă tablourile și camera de tortură? Nu, că vin doar duminica și nici nu vin pe aici, ci trec prin partea cealaltă...

Vizitarăm odăile. Erau mari și frumoase. Erau mobilate tot cu mobile vechi din castel, de un stil comod și greoi; cu ochii mei orbi n-am văzut detalii — dar mobilele îmi vorbeau. Și anume spuneau: „da".

De la o fereastră zăreai apa, de la alta, un mic parc liniștit. Prințesa, cu înțelepciunea sexului ei, s-a uitat între timp unde ne puteam spăla și cum stăteau lucrurile cu anumite locuri... și s-a întors mulțumită. Prețul era surprinzător de mic.

— De ce oare? îl întreb pe grăsan — chiar față de noroc eram bănuitor.

Ne-a răspuns că acea cucoană de la castel o face din prietenie pentru dînsul, căci îl cunoaște

și apoi aici veneau rareori vizitatori care voiau să stea mai mult. Mariefred avea reputația unei stațiuni turistice mici : doar știm ce înseamnă pentru aceste localități astfel de etichetări. În cele din urmă am închiriat odăile.

Și după ce-am închiriat casa, am rostit vorbele de aur ale vieții mele :

— Ar fi trebuit să... și am primit o palmă de la Prințesă.

— Cîrtitor bătrîn !

Apoi am stropit învoiala luînd fiecare cîte un rachiu mare.

— O cunoști bine pe cucoana din castel ? l-am întrebat pe domnul Bengtsson. Ce drăguță e cu noi !

— Știți, spuse el, dus pe gînduri, pe maimuță o cunosc toți — dar maimuța nu cunoaște pe nimeni.

Și asta ne-a intrat în cap. Și pe urmă grăsanul și-a luat rămas bun. Au sosit bagajele, am despachetat și am mutat mobilele atîta, pînă cînd fiecare stătea iar pe locul inițial... Prințesa a făcut o baie de probă și mi-a plăcut văzînd-o cum se plimbă goală prin odaie. Adevărat ca o prințesă ! Ba nu, de loc ca o prințesă ; ca o femeie care știe că are un trup frumos.

— Lydia, îi spun, era odată la Paris o olandeză care a pus să i se tatueze pe partea de sus a coapsei locul unde îi plăcea cel mai mult să fie sărutată. Îmi dai voie să te întreb...

Mi-a răspuns. Și de aici înainte începe paragraful...

6

Stăteam întinși pe pajiște și ne legănam sufletele.

Cerul era pătat cu alb ; după ce soarele ne prăjea bine, venea un nor, o adiere ușoară, venea în goană și se făcea puțină răcoare. Un cîine se apropie, greoi, pe iarbă, în spatele nostru.

— Ce rasă o fi asta ? întreb.

— Asta e un bullbaset, zice Prințesa, și pe urmă ne lăsăm iarăși răcoriți de vînt, fără să vorbim nimic.

E frumos să taci împreună cu cineva.

— Băiete, e groaznic — dar eu încă nu mă aflu aici. Dumnezeu să-mi binecuvînteze munca de la Berlin. În capul meu tot mai aud turrburr... Bătrînul și toate chestiile alea...

— Cum mai e bătrînul ? întreb leneș.

— Ei... ca totdeauna... e gras, curios, laș și se bucură de răul altuia. Încolo e un om foarte drăguț. Gras — asta ar fi suportabil. Mie îmi plac oamenii grași. Eu fac o mișcare. Nu cumva să ți se urce la cap... cu picul tău de slănină !

— Pentru că te cheamă Lydia te crezi mai grozavă ?! Am să-ți spun ceva...

După ce conversația se potolise :

— Bine, e gras. Dar curiozitatea lui... ar fi fericit să-i povestesc în fiecare zi cîte o bîrfă din branșă. E un *„voyeur“* [1] sufletesc. El însuși nici măcar nu ia parte la cele mai multe lucruri ; dar vrea să știe exact ce fac ceilalți și cum fac și

---

[1] Persoană care asistă nevăzută la o întîmplare (fr.).

cu cine, și cît cîștigă — asta mai ales! Și din ce trăiesc... Cum? Cum cîștigă el însuși banii? Ei, numai prin obrăznicia lui lipsită de scrupule. Daddy, asta noi n-o să-nvățăm niciodată. De patru ani văd cum, de pildă, domnul consul general nu plătește cînd ar trebui să plătească... noi n-am putea așa ceva, de aia nu ne îmbogățim. E interesant să vezi astea! Cu ce frunte senină răstălmăcește angajamente iscălite, cum neagă, cum deodată nu-și mai aduce aminte, cum pune să se spună că-i plecat ca să nu primească pe nimeni... nu, Daddy, astea n-ai să le înveți niciodată. Tu ai vrea să înveți, dar degeaba!

— Și oamenii rabdă astea?

— Ce să facă? „Dacă nu ești mulțumit, zice el, dă-mă în judecată! Dar atunci nu mai cumpăr nimic de la dumneata!“ Și se ține de vorbă, neînduplecat. Oamenii știu asta prea bine — pînă la urmă cedează. De curînd am pus să se renoveze tot biroul — ce-a făcut atunci cu lucrătorii! E drept că în felul ăsta ajungi să te plimbi la Abbazia, iar lucrătorii se plimbă cu degetul pe hartă. Așa se compensează totul în viață.

— Și cum, se bucură de răul altuia?

— Trebuie să fie ceva ereditar — la răutatea asta au contribuit fără-ndoială multe generații. Unul singur nu realizează așa ceva. Cred că dacă cel mai bun prieten al lui ar vrea să-i facă o plăcere, ar trebui de ziua de naștere a șefului să-și frîngă piciorul. N-am mai văzut ceva de soiul ăsta. Caută cu lumînarea ocazii să se bucure de nenorocirea altuia... poate vrea să-și

dovedească propria superioritate; cînd devine obraznic, se consideră cu mult superior. Asta trebuie să fie explicația. E atît de nesigur de dînsul...

— Aproape toți sînt așa. Nu te-a surprins cîtă obrăznicie se explică prin nesiguranță?

— Da... Plăcut oraș!... Dar ce să fac? Unii îmi spun: „O femeie ca dumneata!“... Of, numai cînd aud asta și... Să mă mărit cu vreun bădăran... Rîzi. Daddy, n-aș putea trăi cu astfel de indivizi. Bine, știu, banii. Dar n-ai numai vagonul de dormit și un automobil mare, lucrul cel mai rău e că ei mai și vorbesc! Și cînd încep să-și dea arama pe față... Haide, se face răcoare.

După ceas, se însera pe încetul; dar aici era încă lumină, erau tocmai nopțile albe și cu toate că Gripsholm nu e așezat foarte la nord, se întuneca numai cîteva ceasuri, și întuneric de tot nu se făcea nicicînd.

O luăm peste pajiști și privim iarba.

— Hai să cinămas, zice Prințesa pe suedeză.

În timpul mesei, eu beam recules apă. Cînd ajungi într-o țară străină, trebuie mai întîi să lași să-ți curgă în trup apa străină, abia atunci simți adevăratul gust al străinătății. Pe urmă am stat și am fumat. Așa — și acum a început vacanța, adevărata vacanță.

Perdelele odăii de culcare erau bine trase și prinse în ace. Bărbații nu pot dormi decît pe întuneric adînc, Prințesa considera asta ca ceva specific bărbaților. Citeam.

— Nu foșni așa răutăcios cu ziarul! zise ea.

În noaptea aceea Prințesa s-a întors pe partea cealaltă și a dormit buștean. Abia respira, nici n-o auzeam. Eu citeam.

Mi se întîmpla ca noaptea, în spaima unui vis, să sar în sus și s-o apuc pe Prințesă... ce caraghios! „Vrei să mă salvezi?" întreba ea atunci rîzînd. Asta s-a petrecut de două-trei ori — cîteodată fără să știu. „Astă noapte iar m-ai salvat..." zicea ea a doua zi dimineața. Dar acum era vacanță; la noapte sigur că n-am s-o salvez. Am pus mîna pe Prințesa adormită. A oftat ușor și și-a schimbat poziția. Frumos e să fii împreună! Nu mai ți-e frig. Totul e liniștit și plăcut. Inima bate calmă. Noapte bună, Prințesă!

Capitolul al doilea

„Totul spre binele meu", spunea copilul, în timp ce ei îi frîngeau bățul pe spinare.

1

Copilul stătea la fereastră și gîndea cam așa: „Cînd încetează asta? Niciodată. Cînd încetează asta?"

Își proptise amîndouă brațele pe pervazul ferestrei, ceea ce nu era permis — dar era singură — pentru o clipă, pentru o clipă furată. Numaidecît au să vină și celelalte, simțea lucrul acesta, mai ales cu spatele care era întors către ușă, spatele o gîdila plin de așteptare. Cînd vin celelalte, s-a sfîrșit. Căci atunci vine *ea*.

Fetița se scutură. Era mișcarea tăcută și pripită a unui cîine care se scutură de apă. Nu mai avea nevoie să chibzuiască ce o apăsa: stătea în mijlocul micilor ei suferințe ca pe o frunză de lotus, printre alte frunze de lotus, și toate frunzele rotunde se uitau la ea — copilul era la mijloc. Și le cunoștea foarte bine — toate frunzele suferințelor sale.

Ceilalţi copii — porecla ei „copilul“ — căminul acesta de copii din Suedia — Will cel mort, iar acum intensitatea spaimei creştea roşie şi clocotitoare : doamna Adriani, doamna Adriani cea cu părul roşu — şi pe urmă mai trist ca toate : mami la Zürich. Era prea mult. Copilul avea nouă ani — era prea mult pentru nouă ani. Acum plîngea plînsul cel mai amar din cîte pot plînge copiii : acela pe care îl plîng lăuntric şi pe care nu-l auzim.

Tropăit, tîrşîit, zgomot de uşi. Nici vorbă : se apropia o ceată mută. Deci era şi *ea* acolo. Doamne, Dumnezeule !

Uşa se deschise maiestuos, ca şi cum faptul s-ar fi petrecut de la sine. În pervazul ei sta directoarea, „diavoliţa“ — doamna Adriani ! Porecla o avea de la ocara ei preferată.

Nu era prea înaltă ; o persoană solidă, îndesată, cu păr roşietic, cu ochi verzi-cenuşii şi cu sprîncene aproape invizibile. Vorbea repede şi avea un fel de a privi oamenii care nu le făcea nici o plăcere.

— Ce cauţi aici ? Copilul se chirci. Ce cauţi aici ?

În acelaşi timp se duse către fetiţă şi-i dădu un ghiont în cap — nu era nici măcar o palmă, lovitura parcă nu ţinea seama că acolo se afla un cap : întrebuinţa doar materialul la îndemînă. Din întîmplare acesta era un cap.

— Am... eu... sînt...

— Eşti un diavol, zise doamna Adriani. Te ascunzi pe aici, sus, în vreme ce jos se face gimnastică ! Diseară nu capeţi mîncare. Du-te la ceilalţi !

Fetiţa se furişă printre copii ; îi făcură loc cu condescendenţă şi cu un dispreţ politicos.

Aici era o colonie de copii, Läggesta, în care se aflau mulţi copii germani şi cîţiva suedezi şi danezi. În felul acesta doamna Adriani îşi valorifica proprietatea ei de lîngă lacul Mälar. O ajutau două nepoate : una ca un vlăstar din mătuşă, detestată şi temută ca dînsa ; cealaltă blîndă, dar supusă şi sperioasă ; încerca să îndulcească lucrurile cît putea — rareori reuşea. Cînd bătrîna era în toane rele, cele două nepoate nu se arătau. Erau patruzeci de fetiţe. Ea n-avea copii. Şi celor patruzeci nu le mergea bine. Doamna se ostenea mult cu copii, dar era aspră cu ei, îi bătea... Îi făcea plăcere să-i bată ?... Îi făcea plăcere să domine. Orice copil care părăsea colonia înainte de termen era în ochii ei un trădător ; n-ar fi putut spune pe cine trăda ; orice copil care sosea reprezenta o îmbogăţire binevenită a materialului de guvernat. E drept că mulţi copii se plîngeau şi erau retraşi din colonie, dar mulţi erau orfani şi într-una soseau alte fetiţe.

Să comande... De altminteri, cu această îndeletnicire n-o ducea uşor. Căci suedezii, acolo unde se pleacă, se pleacă, politicoşi, pentru că aşa vor ei. Se supun numai cînd au înţeles că într-o anumită ocazie e necesar, folositor şi onorabil să te supui... dar altfel, în această ţară, cuiva care ar dori să comande, rareori i s-ar prezenta ocazia. Lumea nici nu l-ar înţelege, ar rîde de el şi fiecare şi-ar vedea de treabă.

Doamna Adriani îşi schimba des personalul, şi îşi aducea mereu salariaţi din Germania, unde

călătorea din cînd în cînd. Iarna era aproape singură, puţini copii rămîneau în colonie, ca de pildă micuţa Ada. Bărbatul ei... cînd doamna Adriani se gîndea la bărbatul ei, era ca şi cum ar fi vrut să gonească o muscă. Omul ăsta... doamna Adriani nici măcar nu mai dădea din umeri. El stătea în odaia lui şi clasa de zor timbre. Ea cîştiga banii. Ea. Şi iarna era în aşteptarea verii — căci vara era vremea ei. Vara putea să tune şi să poruncească prin lungile coridoare ale casei de ţară, să interzică şi să ordone, şi toţi din jurul ei se întrebau în ce dispoziţie se află şi tremurau de frică, iar doamna Adriani savura această teamă cu toţi porii. Să simţi voinţe străine supuse ţie — asta era ca şi cum... asta era viaţa.

— Rămîneţi cu toate aici, sus, pînă sună clopoţelul pentru masă. Cine vorbeşte nu mai capătă mîncare. Sonja! Ce-i cu panglica ta?!

O fetiţă, roşie ca racul, îşi smulse din păr panglica ce se dezlegase şi o legă la loc. Era atîta linişte — se auzeau răsuflînd patruzeci de fetiţe. Doamna Adriani savură cu privirea rece a ochilor ei verzi-cenuşii momentul, apoi părăsi odaia. În spatele ei izbucniră două feluri de şoapte: erau ale fetiţelor care voiau să vorbească foarte încet şi ale celorlalte care încercau să le împiedice cu un „pst!" să şuşotească. Copilul stătea izolat. Fetiţele pot fi uneori foarte crude. În ziua aceea numai „copilul" fusese pedepsit — majoritatea hotărîse aşadar, în chip tacit, să se desolidarizeze de cea pedepsită. I se zicea „copilul" pentru că la întrebarea doamnei Adriani: Ce eşti tu? răspunsese odată: „Sînt un copil". Acum nimeni n-o lua în seamă.

„Cînd are să înceteze asta?" se întreba copilul. N-are să înceteze niciodată. Şi apoi începură să-i curgă lacrimi, şi plîngea, pentru că plîngea.

2

Copacii foşneau în faţa ferestrelor noastre şi, foşnind, m-au trezit dintr-un vis despre care nu mai ştiam nimic chiar din clipa în care m-am deşteptat. M-am răsucit în perne, erau încă grele de vis. Uitat... De ce mă trezisem?

Bătea cineva la uşă.

— Poşta, Daddy, poşta! Du-te la uşă.

Prinţesa, care adineauri mai dormea, era acum trează — fără nici o tranziţie.

M-am dus. Între pat şi uşă mă gîndeam că între bărbat şi femeie există clipe matinale, cînd dragostea se stinge. Sînt clipe hotărîtoare — dacă trec cu bine, totul merge bine. De la somnorosul „Cît să fie ceasul?" pînă la „Haide, scoală-te!"... micul ceas de pe măsuţa de noapte macină mult timp, ziua s-a trezit, acum doarme noaptea, doarme emisfera subterană... cel puţin la majoritatea femeilor, din păcate... Eram la uşă. O mînă vîra scrisori prin crăpătura de dedesubt.

Prinţesa se ridicase în capul oaselor şi de emoţie învălmăşea pernele.

— Scrisorile mele! Sînt scrisorile mele! Cap sec, dă-le încoace! La naiba, mii de draci...

I-am dat scrisoarea. Era de la cea care-i ţinea locul la birou şi îi scria că n-are ce să-i scrie. Cu Tichauer totul e în regulă. În registrul mic de inventar ajunseseră la litera G. Vestea m-a liniştit grozav. Ce griji aveau oamenii aceia! Ce griji aveau? Chiar grijile lor, ciudat lucru!

— Du-te şi pune-ţi apă la încălzit! zise Prinţesa, trebuie să te razi. Aşa cum eşti acum nu poţi săruta pe nimeni. Tu ce scrisoare ai primit?

Zîmbeam ştrengăreşte şi ţineam scrisoarea ascunsă la spate. Prinţesa furioasă se lupta cu pernele.

— Desigur de la vreo logodnică... desigur de la excelenţele alea bătrîne la care ţii atît de mult... Arată-mi-o, arată-mi-o, îţi spun!

N-am arătat-o.

— Nu ţi-o arăt! Am să-ţi citesc începutul. Jur că scrie aşa cum citesc — îţi jur. Pe urmă poţi s-o şi vezi.

O pernă, obosită şi lovită de moarte, căzu din pat.

— De la cine e?

— E de la mătuşă-mea, Emmy. Sîntem certaţi. Acum vrea ceva de la mine. De aceea îmi scrie. Scrie: „Dragul meu băiat, puţin înaintea incinerării mele iau condeiul..."

— Nu-i adevărat! ţipă Prinţesa. Asta e... dă-mi-o încoace! E grrrozav, cum ar zice Bengtsson. Du-te de te rade şi nu face oamenii să-şi piardă timpul cu mătuşile tale incinerate!

Şi apoi pornim la plimbare.

Castelul Gripsholm strălucea spre înaltul cerului; era aşezat liniştitor şi greoi şi se păzea el însuşi. Lacul se legăna încet de tot, jucîndu-se — plici, placi — pe mal. Vaporul către Stockholm plecase. Nu se mai zărea decît o pală de fum după copaci. Am luat-o de-a curmezişul, pe cîmpie.

— Cucoana din castel, zise Prinţesa, vorbeşte într-un fel particular. Adineauri m-a întrebat dacă ne e destul de cald noaptea — că eu, desigur, sînt puişorul frigului...

— E frumos, răspund eu. La nordicii ăştia nu ştii niciodată dacă traduc vorbă cu vorbă din limba lor sau dacă inconştient creează ceva nou. Cunoşteam pe una din Copenhaga care spunea — şi de furie avea o voce de bas: Copenhaga asta nu-i un oraş-capitală, e o gaură-capitală! O fi născocit chiar ea asta?

— Ce mulţi oameni cunoşti tu, Daddy! Trebuie să fie frumos...

— Nu, nu mai cunosc nici pe departe atîţi oameni ca pe vremuri. Şi la urma urmei, la ce bun?

— Ascultă băiete, vreau să-ţi spun ceva, zice Prinţesa. Dacă faci cunoştinţă cu un om şi nu ştii prea bine ce hram poartă, întreabă-te întîi şi întîi: îmi dă viaţa ori îmi dă banii? Dacă nu-ţi dă nici una din două, descotoroseşte-te de el, îţi pierzi timpul degeaba! — Totuşi, bagă de seamă să nu calci în baligă!

— Ei, drăcia dracului!

— Peter, nu mai drăcui, zice Prinţesa pe un ton onctuos, nu se cuvine. Şi acum să ne întindem puţintel aici pe iarbă.

Iată-ne întinşi...

Pădurea foşneşte. Vîntul trece pe sus, prin vîrfurile copacilor şi din pămînt se înalţă o mireasmă subţire, puţin acrişoară şi răcoroasă, ca de muşchi şi de răşină.

— Ce-ar fi spus acum Arnold ? întreb prudent.

Arnold fusese primul bărbat din viaţa ei. Cînd Prinţesa era foarte bine dispusă, puteai să-i aminteşti de el. Acum era bine dispusă.

— N-ar fi spus nimic, răspunde ea, nici n-avea nimic de spus, dar de-asta mi-am dat seama foarte tîrziu.

— Va să zică, nu era deştept ?

— În coşul meu de hîrtie e mai multă ordine decît în capul lui ! Vorbea puţin. La început consideram tăcerea asta ca plină de înţeles. Era un flecar zgîrcit la vorbă. Există de-ăştia.

Paşi pe muşchiul moale ; un băieţaş venea poticnindu-se pe cărarea dinspre pădure, mormăind ceva pentru sine... cînd dădu cu ochii de noi, tăcu ; se uită în sus la copaci şi apoi o luă la fugă.

— Asta ar fi o treabă pentru un procuror, zic eu. Cu şiretenia lui ar construi o întreagă „stare de fapt". Dar, probabil, băiatul înşira doar numere şi l-a apucat ruşinea cînd ne-a văzut...

— Ba nu, a fost aşa... spuse Prinţesa. Stătea culcată pe spate şi povestea norilor : Un băiat se ducea la negustor să cumpere săpun şi sare. Săpun şi sare. Pe drum repeta mereu în gînd : săpun şi sare... săpun şi sare... Dar la picioare nu se uita şi s-a împiedicat de un arac de fasole. Uleiul şi catranul mă-sii ! a înjurat băiatul şi la ulei şi catran a rămas şi a cumpărat ulei şi catran... Peter ! Peter ! cum e cu viaţa ? Povesteşte repede cum e cu viaţa ! A nu, să nu te apuci să spui vorbele tale necuviincioase... pe-alea le ştiu şi eu. Cum este ? Vreau să aflu acum, îndată !

Sugeam o rămurică uscată cu ace de molift, care aveau un gust amar.

— La început, zic, am băgat de seamă cum e şi apoi am înţeles de ce e aşa — şi abia pe urmă am priceput de ce nu poate fi altfel. Şi totuşi aş dori să devină altfel. E nevoie de putere. Dacă îţi rămîi credincios ţie însuţi...

Cu vocea ei de alto cea mai profundă :

— După probele de credinţă pe care mi le-ai dat mie...

— Oare să fie posibil să vorbeşti de un lucru serios cu o femeie ? Nu, nu e posibil. Şi astfel de făpturi au acum drept de vot !

— Aşa spune totdeauna şi şeful. Ce-o fi făcînd acum ?

— Probabil că se plictiseşte, dar desigur e foarte mîndru că se află la Abbazia. Consulul tău general...

— Daddy... mîndria ta de literat nu-i nici ea prea potrivită. Ştii — uneori mă gîndesc aşa... oricum, omul ăsta a ajuns ceva. Titlul de consul general şi săpunul şi *safe*-ul şi toate astea nu le-a avut din leagăn — şi leagănul, dragă Daddy... el subliniază prea des că a trăit toată viaţa în condiţii bune — prin urmare nu-i adevărat. Pesemne că a înghiţit multe pînă s-a putut înfrupta din plin. Ei, şi-acum savurează

plescăind din gură... Ce ? Fireşte că a uitat vremea cînd i se strepezeau dinţii. De, aşa fac toţi. Amintirea — băiete, amintirea... e o flaşnetă veche. Acum oamenii au gramofon ! Ah, de-am putea afla şi noi cum unul ca ăştia, pe încetul, ajunge ceva — unul ca şeful — cum s-or fi petrecînd lucrurile ?... Însurat nu e... şi dacă ar avea nevastă, nici ea n-ar putea să ne explice, căci n-ar fi observat nimic. Lucrul i s-ar părea de la sine înţeles. Iar despre ascensiune, nici unul nu vrea să audă, ar recunoaşte că strămoşii lor se plimbau fără vizieră. Ascensiune... despre asta vorbesc numai cînd nu vor să mărească leafa cuiva...

Astfel grăi Prinţesa Lydia cea deşteaptă şi îşi sfîrşi discursul cu un minunat...

Aici Prinţesa fu apucată de sughiţ.

Apoi dori să fie trasă în sus de pe iarbă ; pe urmă se ridică singură, cu un frumos elan gimnastic — şi apoi ne întoarserăm încet prin pădure. Ne îndreptam spre casă, pe fiecare cărare ne opream şi ţineam discursuri lungi, fiecare se prefăcea că admiră pădurea, şi chiar o admira — dar în fundul sufletului nostru, dacă ne-ar fi întrebat cineva : nu mai eram în oraşul cel mare, însă nici în Suedia nu eram încă. Dar eram împreună.

Iată prima casă din Mariefred. Un gramofon scîrţia de zor o melodie.

— Gramofonul se află aici ca să se întremeze, zise cu respect Prinţesa. Îl auzi — e încă foarte răguşit. Dar aerul de aici are să-i facă bine.

— Ţi-e foame, Lydia ?

— Mi-ar fi poftă... Peter ! Daddy ! Ei, drăcia dracului ! Cum o fi genitivul lui Smörgås... aş vrea puţin din al Smörgåsului... Doamne, Dumnezeule...

Şi problema gramaticală ne-a preocupat mult, pînă ne-am aşezat la masă şi pînă ce Prinţesa a terminat să înfulece, declinînd pe rînd cele patru cazuri ale aperitivului suedez.

— Ce facem după-masă ?

— Ce întrebare ! După-masă dormim. Şi Karlchen spune totdeauna : în cămăşile de zi e atîta oboseală... trebuie să te dezbraci de tot şi să dormi. Abia atunci dormi. Asta e cu adevărat odihnă.

— Ia zi-mi, prietenul tău, Karlchen, zace tot la Administratia financiară din Renania ?

Îi răspund că zace tot acolo.

— Şi de fapt, ce-i omul ăsta ?

— Dragă omule, rostesc eu către Prinţesă, ăsta-i poate un om. Dar asta nu trebuie să i se spună — altfel, de mîndrie, nu şi-ar mai încăpea în piele. E un... în fine, Karlchen e Karlchen.

— Asta nu-i o explicaţie. Aşa trăncăneşte şi consulul meu, cînd nu vrea să spună ceva. În ce mă priveşte, mă ducas în pat să dormas.

Am mai auzit-o cîntînd după melodia *Tararabumdiă :*

Şi calul mic, sfios,
Cu coada-i, dîrz, s-a-ntors,
În muşte, furios,
Plesnind în sus şi-n jos...

Apoi copacii ne adormiră cu foşnetul lor.

3

După-masă ne aflam în fața castelului — turiști veneau și plecau.

Ne plimbam prin grădina interioară a burgului ; în mijlocul ei se afla o fîntînă grațioasă, mici foișoare stăteau lipite de ziduri — se făcuseră lucrări de restaurare a castelului... păcat ! Dar altfel poate s-ar fi dărăpănat de tot, atît de vechi era.

Un autoturism mare se opri.

Din el coborî un bărbat tînăr, apoi urmară două doamne, una mai bătrînă, cealaltă mai tînără. Apoi fu extras de pe bancheta din fund un domn gras. Vorbeau nemțește și stăteau cam descumpăniți în jurul automobilului, ca și cînd ar fi căzut din lună. Grăsanul vorbi grăbit și tare cu șoferul. Din fericire, acesta nu-l înțelegea.

Își cumpărară bilete pentru vizitarea castelului. Ghidul plecase acasă, așa că fură lăsați să cutreiere singuri.

— Lydia, ne luăm după ei.

— Ce ai de gînd ? întrebă Prințesa coborînd vocea, căci mă înțelesese foarte bine.

— Nu știu încă, are să-mi dea ceva prin cap ! Vino și tu.

Turiștii se aflau în sala cea mare de recepții, se uitau în sus la plafonul lambrisat și una dintre doamne rosti atît de tare încît răsună încăperea :

— Foarte drăguț !

— Evident stil suedez ! zise grăsanul.

Murmurară.

— Te pomenești că mai întreabă dacă toate astea sînt construite aici... Hai repede...

— Încotro ?

— Vino unde e fîntîna cea mare. Ceva trebuie să punem la cale acolo...

Îi auzeam tîrșindu-și picioarele și tușind. Pe urmă eram prea departe ca să-i mai auzim. Umblam repede și fără zgomot.

Dăm de o încăpere mare, rotundă, cu o galerie de lemn ; în mijlocul pămîntului bătătorit de pe jos se află o placă de lemn în formă de cerc : e intrarea temniței. Aici găsim o scară. Lydia mă ajută, potrivesc scara — ura ! Scara stă proptită. Deci nu poate fi prea adînc. Cobor repede, sub privirea batjocoritor-admirativă a Prințesei.

— Salută liliecii !

— Ține-ți gura ! zic.

Cobor — o bucată bună... un comic dintr-un film american care face pe pompierul — așa arătam, iar eu nu simțeam de loc comicul situației. Încotro ducea scara ? Dar pentru o farsă acceptăm orice sacrificii. Întuneric și praf. Numai licărul rotund de sus...

— Chibrituri, te rog ! Din poșetă !

Cutia sosește și îmi cade pe picioare. Căutînd-o, mă lovesc cu capul de scară — în sfîrșit, o găsesc. O mică flacără... va să zică era totuși o încăpere mare, pe unul din pereți erau prinse inele ; evident că nu-și aduceau prizonierii pe calea cea dreaptă în trei etape, ci într-una singură... Și dau peste o a doua gură de puț.

— Lydia !

— Da.

— Trage scara... Poţi ? Am să te ajut. Încep să ridic. Hei-rup ! Aşa... O ţii ?

Scara ajunsese sus.

— Pune-o deoparte.

Auzeam cum Prinţesa îşi făcea de lucru cu scara.

— Aşază capacul la loc, poţi ? Şi ascunde-te.

Acum era întuneric de tot. Beznă.

Pare straniu cînd nu eşti obişnuit cu aşa ceva. În clipa cînd te afli în întuneric complet, întunericul prinde viaţă. Ba nu, te aştepţi să prindă viaţă. Ţi-e teamă şi în acelaşi timp doreşti să se însufleţească. Îmi dreg uşor glasul, ca semn că sînt şi eu acolo, dar că n-am intenţii duşmănoase... Pipăi în jurul meu. În perete e un cui, nu trebuie să ne depărtăm de el... Cum ? Iată că au şi sosit. Se aud lămurit vocile, capacul de lemn e subţire.

— Aici nu-i nimic, zice o voce. Probabil un puţ pentru caz de asediu sau ceva de genul ăsta. Foarte interesant. Ei, să mergem mai departe. Aici nu-i nimic.

Aici are să fie îndată ceva.

— Huuuuuuuuu... fac eu.

Sus nu se mai auzea nici o şoaptă. Tîrşitul paşilor amuţise.

— Ce a fost asta, întreabă cineva, ai auzit ?

— Da, mi s-a părut şi mie — pesemne a fost numai un sunet...

Huuuuuuuuu — aaa — huuuuuuuu... ! fac din nou.

— Adolf, pentru Dumnezeu — poate că e închis vreun animal ! Vreun cîine... Să plecăm !

— Ei, asta-i, n-are nici un rost, este... hm... este cineva acolo ?

Tac.

— Ni s-a părut, zice o voce de bărbat.

— Vino... n-a fost nimic, zice celălalt bărbat.

Atunci mă gîndesc la leii din grădina zoologică aşteptîndu-şi hrana, răsuflu adînc şi încep să zbier :

— Huuuuuuuuu — brrru — aahuuuuuuuah !...

Asta era prea mult.

— Hii ! ţipă sus o femeie — şi apoi se aud paşi grăbiţi.

Unul mai spune repede :

— Dar asta e, totuşi... asta trebuie lămurit... trebuie să întrebăm jos... Nemaipomenit — asta e... totuşi.

— Să plecăm de aici ! Ce zor avem să colindăm prin toate castelele... !

Şi duşi au fost. Eu stăteam în întuneric. Tăcut ca un şoricel.

Încet de tot :

— Lydia ?...

Nimic. De pe zid curgea puţin var. Hm... Un zgomot ? Aici totul e din lemn şi din piatră, astea nu răsună. Trăgeam cu urechea. Inima îmi bătea un pic mai repede decît îi dădusem voie. Nimic. Nu trebuie să sperii oamenii, vezi, nu trebuie să sperii oamenii...

— Lydia ! Mai tare : Hei ! draga mea !

Nimic.

Îmi licăreşte prin cap : „Gluma-i glumă. Aşa-ţi trebuie. Stai liniştit, altfel te murdăreşti. Ţi-e frică. E o prostie. Lydia vine îndată. Dacă a leşinat, sau dacă moare subit nu ştie nimeni

că ești aici. Roman, idei pentru un film. Pathé a făcut ceva în genul ăsta. O măgărie să întemnițezi oameni în întuneric. În război l-am văzut pe unul clătinîndu-se cînd a ieșit și a dat de lumină. Pe urmă a început să plîngă. Nu luptase cum trebuie, de aceea îl închiseseră. Asta n-ar trebui îngăduit. Ar fi bine ca judecătorii să încerce pe pielea lor sentința pe care o pronunță. Dar asta nu merge, ei ar ști că e vorba numai de o probă. Deci iată absurditatea pedepsei cu moartea al cărei efect nu-l cunoaște nimeni." Acum inima bătea liniștit de tot, aveam la ce să chibzuiesc și dădeam frîu liber gîndurilor... Capacul de lemn începe să se miște. Se deschide. Lumină. Lydia. Scara.

Mă sui sus. Prințesei îi rîdea toată fața.

— Cum s-au petrecut toate astea așa, deodată? Vino încoace... Ei, dar acum, repede acasă! Doamne, în ce hal ești!

De murdărie eram cu totul cenușiu, pînze de păianjen atîrnau de mine, mîinile îmi erau împodobite cu dungi negre și restul cam tot așa.

— Ce-au spus turiștii? Ce-ai făcut, omule? Uită-te întîi în oglindă în ce hal ești!

Preferam să nu mă uit în oglindă.

— Lydia, unde ai stat atîta? Lași omul să tînjească acolo jos, asta-i dragoste?!

— Eu... zice Prințesa, vîrîndu-și oglinda în poșetă, am căutat un țucălaș, dar aici n-au așa ceva. Burgravii de pe vremuri sufereau, pesemne, de constipație cronică.

— Eroare, o lămuresc, eroare și lipsă de cultură. Pentru nevoile astea se așezau pe mici „tronuri", care sigur au existat și aici, și „tronurile"

astea aveau scurgere în șanțul castelului. Iar cînd erau asediați și se apropia dușmanul cel rău, atunci...

— Lasă, a venit timpul să te spălăm, purcelule!

Și ne-am dus către locuința noastră, am trecut pe lîngă gazda uimită, care desigur credea că m-am îmbătat și am căzut. M-am periat, m-am spălat, mi-am pus un guler curat; au urmat privirile examinatoare ale Prințesei; de trei ori m-a întors înapoi, căci tot mai rămăsese ceva lipit de mine.

— Pe cine mai necăjim?

— Acum îți dai arama pe față. Numai prostii are în cap băiatul ăsta. Și mai pretinde că-i om serios!

— Nu pretinde... trebuie să fie... trebuie... Ieșim din casă.

Departe, în spate, era un mic pavilion; acolo stătea societatea din automobil și bea cafea. Trecem agale pe lîngă ei, vorbind veseli între noi. Bărbatul mai tînăr se ridică și se apropie.

— Dumneavoastră sînteți germani...?

— Da, spun.

— Atunci... poate... dacă doriți să luați loc la masa noastră...?

Grăsanul se ridică.

— Teichmann, zice, director Teichmann. Soția mea. Nepoata mea, domnișoara Papst. Domnul Klarierer.

Acum trebuia să spun și eu ceva, căci așa e obiceiul țării noastre.

— Sengespeck[1], zic. Și soția mea.

---

[1] Slănină pîrlită (germ.).

După care ne așezăm și Prințesa mă lovește pe sub masă în fluierele picioarelor. Sorbituri de cafea. Zgomot de farfurii. Cozonac.

— Foarte drăguț pe-aici... Și dumneavoastră ați venit să vizitați castelul ?

— Da.

— Încîntător, foarte interesant.

O pauză.

— Spuneți-mi, vă rog... de fapt castelul e locuit ?

Prințesa mă calcă energic.

— Nu, zic. Cred că nu. Nu. Sigur că nu.

— Așa... noi credeam...

— De ce întrebați ?

Vizitatorii schimbă între ei priviri semnificative.

— Ne gîndeam doar... acolo sus, într-una dintre încăperi, am auzit pe cineva vorbind — dar foarte ciudat, mai curînd ca un cîine sau ca un animal sălbatic...

— Nu, spun eu, după cîte știu, animale nu locuiesc în castel. Absolut nici unele.

Pauză.

— În general... zice domnul director Teichmann, privind în jur, aici nu-i nimic extraordinar de văzut. Nu găsiți și dumneavoastră ?

Noi confirmăm.

— Știți, zice directorul, dacă vrei să te amuzi cu adevărat nu există decît Berlinul. Sau Parisul. Dar afară de Paris, numai Berlinul. Acolo-i altă viață. Nu-i așa ?

— Hm ! facem noi.

— Mie nici nu mi se pare prea elegant pe-aici ! zice doamna director Teichmann.

Și domnișoara Papst :

— Eu îmi închipuisem lucrurile cu totul altfel.

Și domnul Klarierer :

— Unde mergem diseară, la Stockholm ?

Dar doamna director Teichmann nu voia să meargă nicăieri ; zicea că se tulburase atît de tare adineauri în castel... Între timp, Prințesa îmi scosese un inel din deget, îmi descheiase un nasture de la manșetă, totul pe sub masă — și mi se păru că atîta ajunge. Căci cine știe ce mi-ar mai fi... Și ne luăm rămas bun, pretextînd o întîlnire în localitate.

— După aceea mergeți și dumneavoastră la Stockholm ?

— Nu ! spunem noi cu regret.

Tot mai regretam și cînd ajunserăm pe pajiște și ne bucuram că nu trebuie să plecăm la Stockholm, că eram în Suedia, că aveam amîndoi concediu...

— Cine vine de-acolo ? zise Prințesa care avea ochi de linx. Pe pajiște se mișca un șir subțire de făpturi mici, pe un drum îngust. Ce-i asta... ?

Se apropiau.

Erau copii, fetițe înșiruite cuminte ca niște mărgele pe o ață, tot două cîte două. O persoană cu înfățișare dominatoare mergea în fruntea lor și privea mereu înapoi — nici una nu vorbea. Acum ajunseseră aproape de noi. Ne dădurăm la o parte, lăsînd să treacă șirul. Conducătoarea ne aruncă o privire scăpărătoare. Copiii trecură tropăind. Nu scoaserăm nici un cuvînt cît timp se perindară pe dinaintea noastră. La sfîrșit de tot mergea o fetiță

singură; mergea ca şi cînd ar fi fost trasă de cineva, avea ochii plînşi, în mers sughiţa din cînd în cînd, dar nu plîngea. Obrazul nu-i era umflat, cum îl au copiii după plîns... părea mai curînd stoarsă de plîns, şi părul castaniu avea un licăr ca aurul. Ne privi atît de obosită şi de indiferentă, ca şi cînd ar fi privit un copac. Într-un acces de exuberanţă şi de dragoste pentru copii, Prinţesa îi puse în mînă două floricele de campanulă pe care tocmai le culesesem. Fetiţa tresări, apoi ridică privirea, buzele i se mişcară — voia poate să spună ceva, să mulţumească... dar în aceeaşi clipă persoana din fruntea coloanei se întoarse, fetiţa îşi grăbi paşii, speriată, şi, aproape în salturi, ajunse şirul. Praf şi zgomot de paşi de copii care mărşăluiesc. Apoi totul se pierdu în depărtări.

— Stranie fetiţă, zise Prinţesa. Ce copii or fi? Să ne interesăm... Peter, fiule, crezi că pe aici există auroră boreală? Aş vrea atît de mult să văd o dată o auroră boreală!

— Nu, zic. Ba da. Dar, fiica mea, tot ce vrea omul să vadă se petrece totdeauna tocmai în luna cînd nu e prezent... Aşa e în viaţă. Asta ai s-o înveţi însă abia în clasa următoare. Auroră boreală — da...

— Mi-o imaginez minunată. Cînd eram copil am văzut una în lexiconul enciclopedic — lexiconul era, de altfel, o lume în sine, cu foiţe de hîrtie mătăsoasă... Şi erau reproduse aurore boreale multicolore şi mari. Se spune că se întind pe jumătate de cer! Cred că mi-ar fi o frică grozavă dacă aş vedea aşa ceva.

Ia închipuie-ţi, pe cer lumini mari colorate! Dacă vin pe pămînt? Şi dacă ne cad în cap? Dar o dată tot aş vrea să le văd...

Cerul se boltea deasupra noastră albastru-pal; într-un punct al orizontului se prefăcea în albastru-închis şi, acolo unde soarele asfinţise adineauri, era galben-roşietic, mai sticlea şi licărea doar puţin.

— Lydia, vrei să ne creăm o auroră boreală a noastră?

— Ei...

— Uită-te, spun şi arăt cu degetul spre cer, vezi, vezi, acolo — acolo e — !

Priveam amîndoi foarte atent în sus — ne ţineam de mînă, pulsaţiile şi fluxul sîngelui treceau de la unul la celălalt. În clipa aceea o iubeam mai mult ca oricînd. Şi atunci, am văzut aurora noastră boreală.

— Da, zise Prinţesa, încet ca să nu alunge aurora, e minunat. Verde pal de tot — şi colo — roşietic! Şi dungi rotunde... Şi colo, în vîrf, ia uită-te, uită-te!

Acum îndrăznea să vorbească mai tare, căci în clipa aceasta aurora boreală ne lucea ca aievea.

— Seamănă cu un mic astru, zic, şi colo e ca laptele prins şi dincoace norişori albi Cirus... albastră... albastră-deschis de tot.

— Şi dincolo de orizont, ia te uită, sigur că acolo continuă — totul e argintiu. Daddy, ce frumos e!

Stăteam nemişcaţi, uitîndu-ne în sus. O căruţă trecu hodorogind şi ne făcu să tresărim. Ţăranul de pe capră, care ne salutase prietenos, se uită şi el acum în sus să vadă ce se petrece acolo. Noi

îl privim întîi pe el, apoi pajiştea care se întindea rece şi sură. Zîmbeam, puţin ruşinaţi. Apoi ne uităm iar în sus către cer. Şi acolo nu era nimic. Cerul se întindea neted, albastru şi luminat pe jumătate. Nu, acolo nu era nimic.

— Peter... zise Prinţesa, Peter...

4

— Doamnă Andersson, spun eu cucoanei din castel care ne urase frumos „bună seara" (şi-i pronunţ corect numele : Anderşon), ce copii or fi aceia cu care ne-am întîlnit adineauri ? Uite acolo... acolo în spate... pe pajişte !

— Da, acolo-s mulţi copii. Cred copii de ţărani, joacă multe dansuri...

— Nu, nu. Erau fetiţe, mergeau în ordine, ca un institut, o şcoală, ceva cam aşa...

— Şcoală ? Doamna Andersson se gîndeşte. Ah, trebuie fi ale doamnei Adriani. De la Läggesta. Şi arată dincolo de lac unde se zăreşte departe, nedeslușit, într-un luminiş, o clădire mare. E un pension, o colonie de copii. Da.

Şi face o mutră pe care nu i-o văzusem pînă atunci. Îmi stîrnise curiozitatea. Niciodată nu trebuie să întrebi pe cineva despre ceea ce vrei să afli, asta e o vorbă înţeleaptă din bătrîni. Căci atunci nu-ţi spune nimic.

— Sînt desigur mulţi copii acolo... nu-i aşa ?

— Da, o grămadă zdravănă, zice doamna Andersson. Adesea trebuie să ghiceşti ce vrea să

spună, căci, pesemne, ea traduce totul, vorbă cu vorbă, din suedeză. În pension ăsta-s mulţi copii, dar nu mulţi copii suedezi. Slavă Domnului !

— De ce slavă Domnului, doamnă Andersson ?

— Da-da, zice dînsa schimbînd brusc vorba, ca un iepure urmărit, nu sînt mulţi copii suedezi acolo, nu-nu !

— Păcat, spun eu şi mi se părea că sînt un mare diplomat. Trebuie să fie plăcut acolo...

Doamna Andersson tace o clipă. Apoi, într-un elan de curaj, spune cu o voce joasă :

— Este... este o femeie nu bun. Da' nu vreau spun nimic rău... înţelegeţi. E o doamnă germană. Da' nu doamnă bună. Poporul din Germania sînt oameni foarte confortabili, nu-i aşa... ? Fiţi atît amabil şi nu-mi prindeţi în nume de rău !

— Vorbiţi de directoarea pensionului ?

— Da, zice doamna Andersson, directora. Directora e persoană rea. Este... toţi simt pe ea. Nu e gustul nostru. Nu e bună copiilor.

— Aşa, zic eu, privind copacii care îşi tremurau uşor frunzele, de parcă s-ar fi înfiorat de frig. Aşa... nu e o femeie bună ? Ei... cam ce face ? Ţipă la copii ?

— Vreau să te spun ceva, zice doamna Andersson, şi acum se întoarse către Prinţesă, ca şi cum chestiunea asta n-ar putea fi discutată decît între femei. E aspră cu copiii, directora... bate.

Prinţesa tresare.

— Nu protestează nimeni ?

— Da-da, răspunde doamna Andersson, nu bate chiar aşa. Poliţia nu poate amesteca în asta. Nu bate să facă pe ei bolnavi. Da' e şi nedreaptă, şi copiii este foarte frică de ea. Arată către o clă-

dire ca un castel, ce se află dincolo de Mariefred, pe o colină. Eu mai bine fi acolo decît la femeia aia.

— Dar ce-i acolo ? întreb.

— O casă de nebun.

— Aşa — şi nebunilor le merge mai bine decît copiilor ?

— Da, zice doamna Andersson, dar vreau să văd, dacă masa de seară e gata... o clipă ! Şi pleacă grăbită, ca şi cum ar fi vorbit prea multe.

Ne uităm unul la altul.

— Curios, nu ?

— Da, există lucruri de-astea, zic eu, probabil, un diavol de femeie care cîrmuieşte cu nuiaua...

— Peter — mai cîntă puţin la pian pînă e gata mîncarea !

Şi ne ducem în sala de muzică a cucoanei din castel, căci ea ne îngăduise, şi mă aşez la micul pian şi fac să răsune cîntece cucernice. Cîntam mai ales pe clapele negre ; cu ele te poţi orienta mai bine. Cînt :

Gîndu-mi cînd spre tine cată
Nu-mi prieşte niciodată...
Sînt a doua zi prea obosit...

Cînd aricii ies la vînătoare,
După şoareci, pe-nserat,
Cum ţi-aş da şi eu o sărutare... !

apoi cîntăm împreună vechi cîntece populare şi apoi cîntece americane şi în sfîrşit un cîntec de cavalerist, pe care îl compusesem chiar noi şi

care era cu totul idiot, de la primul pînă la ultimul vers. Şi pe urmă, masa de seară a fost gata.

Făcusem rost de o sticlă de whisky, ceea ce nu fusese uşor căci nu aveam un *„Motbok"*, adică acea cărţulie care-i îndreptăţeşte pe suedezi să cumpere rachiu. Dar în pofida acestui fapt, posedam o sticlă. Şi nu fusese cine ştie ce scumpă. Brun şi blond... *black and white...* în sănătatea noastră !

Şedeam în faţa casei, la o masă de lemn şi ne uitam spre castel. Din cînd în cînd sorbeam cîte o înghiţitură.

Din vechiul turn al bisericii se auziră zece bătăi — ora zece. Aerul era liniştit, copacii nu mişcau o frunză — totul se odihnea. Nopţile albe. Era o linişte încremenită, ca şi cum s-ar fi pus o stavilă şi natura şi-ar fi ţinut răsuflarea. Lumină ? Nu era lumină, numai că nu era întuneric. Ramurile ameninţau negre, aşteptau. Parcă totul ar fi fost jupuit de piele, toate lucrurile se înfăţişau fără vălul întunericului, neruşinate, li se răpise negrul nocturn. Îţi venea să refaci prin vrajă veşmîntul negru al nopţii şi să acoperi totul, ca să nu se mai desluşească nimic. Castelul îşi pierduse roşul aprins, se întrezărea spălăcit, pămîntiu, mai tîrziu întunecat. Cerul era cenuşiu. Era noapte fără să fie noapte.

— Atîta linişte, cum e acum, aşa ar trebui să fie pretutindeni, şi totdeauna, Lydia — de ce-i atîta zgomot în viaţa omenească ?

— Dragul meu băiat, în ziua de azi nu mai găseşti asta, înţeleg ce vrei să spui. Nu, liniştea s-a stins o dată pentru totdeauna...

— De ce nu există linişte ? mă încăpăţînez eu. Totdeauna se-ntîmplă ceva. Totdeauna se ciocăneşte, sau se face muzică, totdeauna latră un cîine, vecinul de deasupra îţi tropăie în cap, se trîntesc ferestre, sună un telefon. De ne-ar dărui Dumnezeu pleoape şi la urechi ! Nu sîntem bine construiţi pentru viaţa asta !

— Nu mai trăncăni, zice Prinţesa, mai bine ascultă glasul tăcerii !

Era atîta linişte încît auzeai zumzăind acidul carbonic în pahare. Paharele stăteau pe masă, cafenii, încet de tot alcoolul ne intra în sînge. Whisky-ul te scapă de griji. Înţeleg bine cum poţi să te duci de rîpă bînd.

În depărtare sună un clopot ca trezit din somn, apoi se aşternu iarăşi liniştea. Casa noastră zăcea albă-cenuşie ; toate luminile erau stinse. Liniştea se boltea deasupra noastră ca o sferă infinită.

În clipa asta fiecare era singur de tot, ea se afla pe steaua ei de femeie, iar eu pe o planetă de bărbat. Nu ne duşmăneam... dar eram departe, departe unul de celălalt.

Din whisky-ul cel cafeniu îmi trecură în sînge vreo trei patru gînduri roşii... necuviincioase, brutale, grosoloane. Veniră, lunecară fără zgomot, apoi se topiră. Cu gîndul desenam acum ce zugrăviseră înainte simţurile. „Porc bătrîn, îmi spun. Tu, care ai acum femeia asta minunată... eşti un porc bătrîn." „Nu-i casă fără beci", îmi spune porcul. „Nu te păcăli singur ! Să nu faci una ca asta, spun porcului. Mi-ai adus destule necazuri şi jale pînă acum, atîtea ceasuri rele... fără să mai socotesc teama că m-am molipsit mai ştiu

eu de ce. Renunţă la aventurile astea infernale ! Atît de frumos nu e... ţi-o închipui doar." „Oh-oh, grohăie porcul, va să zică nu-i frumos ? Ia imaginează-ţi..." „Taci, taci ! zic, taci ! Nu vreau." *„Oui, oui,* zice porcul şi scormoneşte satisfăcut că m-a necăjit, imaginează-ţi că acum..." L-am omorît. De data asta l-am omorît — să zicem : am încuiat cocina. Îl mai aud făcînd furios zarvă... apoi paharele cîntă iar, încet, încet de tot, ca un zumzăit de musculiţă.

— Daddy, zice Prinţesa, pot să port aici *tailleur*-ul albastru pe care l-am luat cu mine ?

Eram iarăşi lîngă ea, ne aflam iarăşi pe acelaşi satelit şi ne învîrteam împreună prin univers.

— Da... poţi.

— Se potriveşte ?

— Desigur, doar e discret, o culoare potolită, se potriveşte foarte bine.

— N-ar trebui să fumezi atît, spune glasul ei de alto, are să ţi se facă iar rău, şi în capul cui se sparge pe urmă ? Într-al meu. Hai, dă dracului luleaua !

Eu, fiul, dau luleaua la o parte, căci aşa vrea mama. Încet îmi pun mîna pe a ei.

5

Casa cea mare din Läggesta o clădiseră zidarii — cine altcineva ? Meseriaşi ; oameni liniştiţi şi socotiţi care priveau de trei ori în jur înainte

de-a face o mişcare, şi pretutindeni în lume lucrurile se petrec aşa. Cînd totul a fost gata, tencuiseră pereţii, unele încăperi le zugrăviseră, pe altele le acoperiseră cu tapet. Diferit, totul conform indicaţiilor. Apoi plecaseră liniştiţi, casa era gata, în ea se putea întîmpla acum orice. Nu mai era treaba lor. Ei erau numai meseriaşi. Sala de judecată în care cineva e torturat era, cînd s-a născut, un pătrat clădit din cărămidă, neted şi tencuit cu alb, zugravul stătuse sus, pe scara lui, fluierînd vesel şi zugrăvise pe pereţi, de jur împrejur, dunga cenuşie, aşa cum i se comandase. Era o treabă de meseriaş pe care o executa şi iată că, fără veste, devenise camera de judecată. Astfel, unii oameni, fără să fie nicidecum părtaşi, clădesc arena unor scene viitoare ; construiesc schelele şi culisele, realizează teatrul. Apoi vin alţii şi joacă pe scena aceasta tristele lor comedii.

Copilul era culcat în pat şi se gîndea.

A se gîndi... Cu mult în urmă... pe cînd avea încă un tată se juca totdeauna cu el de-a „gînditul". Şi de fiecare dată tatăl rîdea atît de tare — putea să rîdă minunat. „Ce faci ?" întreba copilul. „Mă gîndesc", răspundea tatăl. „Şi eu vreau să mă gîndesc." — „Bine... gîndeşte-te şi tu !" Şi se plimba serios încoace şi încolo prin odaie, copilul totdeauna în urma lui, imitînd exact atitudinea tatălui. Cu un aer grav ţinea mîinile la spate, încreţea fruntea ca şi el. „Ce gîndeşti ?" întreba tatăl. „Gîndesc : leu..." răspundea copilul. Şi tatăl rîdea...

Alături, Inga răsufla greu şi se zvîrcolea. Dintr-o dată copilul se afla iarăşi acolo unde

era cu adevărat : în Suedia. La Läggesta. Mami era în Elveţia, departe de tot... Copilul simţea ridicîndu-i-se în gît un nod fierbinte. Scrisese atîtea scrisori rugătoare, trei, de fapt, numai trei — pe urmă diavoliţa descoperise că una dintre servitoare dusese pe ascuns scrisorile la poştă. Servitoarea a fost dată afară, copilul tras de păr, iar scrisorile care plecau acum spre Elveţia era scrisori model. Da, poate că aşa trebuia să se petreacă totul. Poate că mama nu avea bani să ţină copilul cu dînsa, iar aici era mai ieftin. Aşa îi explicase mama.

Era atît de singură aici. Era singură de tot între cele treizeci şi nouă de fetiţe — şi îi era frică. Viaţa consta de fapt numai din frică. Frică de diavoliţă şi frică de fetele mai mari, care o pîrau de cîte ori le era cu putinţă, frică de ziua următoare şi frică de ziua trecută şi de ce s-ar putea afla din acea zi, frică de toate, de toate. Copilul nu dormea — cu ochii sfredelea găuri în întuneric.

Ce rău că mama o dăduse aici ! Mai fuseseră aici cu trei, patru ani în urmă — şi atunci murise fratele ei Will. Era îngropat în cimitirul din Mariefred şi copilul putea să se ducă din timp în timp la mormînt, cînd diavoliţa îi îngăduia sau îi poruncea. De obicei poruncea. Atunci copilul stătea lîngă micul mormînt, la dreapta, în rîndul al paisprezecelea, mormîntul cel cu piatră cenuşie, pe care literele luceau încă noi. Dar acolo nu plînsese niciodată. Îl

plîngea pe Will numai uneori acasă — pe Will cel gras şi mic, care fusese mai mic decît copilul, mai mic şi mai nebunatic la joacă şi un băieţel bun. Cînd şi cînd căpăta cîte o palmă, dar mama nu dădea să-l doară, şi el rîdea printre lacrimile lui de copil şi pe urmă începea iar să se joace ca un băiat mic şi bun. Era ca de lînă. Şi apoi s-a îmbolnăvit. O gripă, zicea lumea, şi după patru zile a murit. Copilul mai simţea mirosul de doctor. Asta nu se petrecuse aici, ci în Taxinge-Näsby, niciodată n-are să uite numele ăsta ; nici mirosul înţepător de doctorii, nici acel „psst !" ; totul se petrecuse pe tăcute, în vîrful picioarelor, şi pe urmă murise. Cum s-a întîmplat, copilul uitase. Will nu mai era.

Deci, nici fratele, nici mami. Tatăl plecase — încotro... Nu mai era nimeni. Copilul era singur. Nu gîndea însuşi cuvîntul — era mult mai rău : simţea singurătatea, cum numai copiii o pot simţi.

Fetiţele foşneau între perne. Una şoptea în somn. Era acum a doua vară de cînd se afla aici, în nord ! N-au să se schimbe lucrurile niciodată. Niciodată. „Să vină mami", gîndi copilul. Dar ar trebui s-o ia de aici, căci cu doamna Adriani nu se putea pune nici mami. Nimeni nu se putea pune cu ea. Paşi ? Dacă vine ea ? Odată Gertie fusese bolnavă, atunci doamna Adriani venise de cinci ori noaptea — de cinci ori venise să vadă ce-i cu copilul bolnav, se luptase cu boala aproape cu gelozie. Şi la urmă înfrînsese febra. Dacă ar veni acum ? Nimic — unul dintre cele

opt paturi trosnise. Din pricina Lisei Wedingen, ea dormea atît de neliniştit. Dacă cineva — dacă cineva — dacă măcar cineva... A doua zi făceau baie în lac. Acolo fetele se stropesc cu apă. Dacă cineva...

Mîinile copilului pipăiră prudent sub pernă, căutară sub cearşaf, scormoniră peste tot. Au dispărut ? Nu. Erau încă acolo.

Sub pernă se aflau, veştejite şi strivite, două flori mici de campanulă.

Capitolul al treilea

„Oul este ou", zise acela
— şi-l luă pe cel mai mare.

1

Ne-am aplecat amîndoi peste scrisoare şi am citit împreună :

Dragă prietene,

Mai am opt zile concediu şi le-aş putea petrece bucuros cu tine şi cu simpatica ta prietenă. După cîte am auzit, sînteţi în Suedia. Prietene drag, ai vrea să găzduieşti la voi pe vechiul tău camarad de război, care te-a ajutat de multe ori printre pîlniile de obuze ? Dragă prietene, îmi plătesc de unul singur şi drumul. E foarte dureros să plătesc ceva de unul singur. După cum ştii, asta nu prea intră în obiceiurile mele. Dragă prietene, scrie-mi, te rog, în ce fel ajung la voi.

Pot să locuiesc acolo ? Voi aveţi locuinţă ? Sînt multe fete pe la voi ? Mai bine să nu vin ? O să ne îmbătăm chiar din prima seară ? Mă iubeşti ?

Îţi trimit, anexată la scrisoare, fotografia domnişoarei, fiica mea. Are să se facă frumoasă ca mine.

Dragă prietene, mă bucur mult să vă văd şi rămîn bunul vostru,

Karlchen.

Dedesubt era scris cu creion roşu, ca o apostilă la un act oficial :

„Imediat ! Răspundeţi chiar de ieri ! Grăbiţi-vă cît puteţi !"

— Aşa, spun eu, ăsta-i el ! Ce zici, să vină ?

Prinţesa era bronzată şi voioasă.

— Da, răspunde ea. Acum poate să vină. Sînt odihnită şi dacă pleacă peste opt zile... Schimbarea e totdeauna binevenită.

I-am scris potrivit cu cele de mai sus.

Eram la mijlocul vacanţei.

Să faci băi în lac, să stai întins gol, pe mal, într-un loc ascuns ; să sorbi soare pînă la saturaţie, încît la prînz s-o porneşti spre casă minunat de zăpăcit şi beat de lumină, aer şi apă ; tăcere, mîncare, băutură ; somn, linişte — iată vacanţa.

Apoi s-a pus întrebarea :

— Să-l primim la gară ?

— Hai să-l primim !

Era o zi strălucitoare — cum zicea prinţesa, o vreme bună de ouat. Ne-am dus la gară. Era o gară minusculă. De fapt, doar o căsuţă, dar care se lua grozav în serios, şi fiind într-una gară, uitase că e casă. Se întindeau aici şi două perechi de şine, căci aşa se cade unei gări, şi iată că venea suflînd din greu şi un vagon. Tren nu exista — numai un vagon-motor. Îşi pusese şi un mic horn, ca să te convingă că e vagon. Sosire. Fluierat. Karlchen.

Ca totdeauna cînd nu ne văzusem multă vreme, și-a luat o mutră indiferentă, prietenoasă, prostească, de parcă spunea : „Ei... iată-te..." Venea spre noi, umbra viitoarelor efuziuni de prietenie i se și vedea pe față. În mînă avea un mic geamantan. Băiatul era bine făcut, și obrazul lui angulos părea „tînăr și alert", cum zicea el.

Bună ziua ! — și acesta este... și aceasta este... dați-vă mîna... și : Unde ți-e bagajul mare ?...

După ce s-au isprăvit preliminariile :

— Ei, Karlchen, cum ai călătorit ?

Pînă la Stockholm venise cu avionul și sosise azi la prînz.

— A fost frumos ?

— Așa și-așa... zice Karlchen și rînjește după vechiul lui obicei. Era o cucoană bătrînă căreia i s-a făcut rău. Ia dă-mi o țigară. Mulțumesc. Și pentru astfel de ocazii, în avion au niște pungi mici... Întrebuințase două pungi, dar pe a treia n-a căpătat-o la timp și acum domnul de lîngă ea trebuie să-și cumpere un pardesiu nou sau să-l dea la curățat pe cel vechi. Din păcate, nu stăteam eu lîngă ea. Restul priveliștii a fost foarte frumos. Și cum îi place aici stimatei doamne ?

Cînd Karlchen întrebuința expresia „stimată doamnă", pe care n-o lua în serios nici el, arbora o atitudine țeapănă și își înclina distins bustul. La acestea se adăuga o mișcare fermecătoare, căci își întindea brusc brațul, apoi îl retrăgea, ascuțindu-și cotul, ca și cînd ar fi vrut să-și controleze manșetele...

Cum îi plăcea stimatei doamne ?

— Dacă ăsta n-ar fi cu mine, zise stimata doamnă, m-aș recrea foarte bine. Dar îl cunoști dumneata, pălăvrăgește mult și nu lasă omul în pace...

— Da, așa a făcut totdeauna... Ce bine, zice el deodată, că mi-am uitat umbrela la gară !

Ne-am întors și am luat-o. În Suedia nu-ți dispare nimic. Cei doi s-au înțeles de la început de minune — e curios cum adesea primele minute sînt hotărîtoare pentru toate viitoarele relații dintre oameni. Se simțea numaidecît că cei doi se pricep să zeflemisească totul, să nu ia *nimic* prea în serios. Și pe mine nici atît.

Karlchen era exact ca acum un an, acum doi ani, acum trei ani : așa cum fusese totdeauna. A ridicat capul și a adulmecat, neîncrezător, în aer.

— Aici plutește... ceva... ceva... plutește aici... nu-i așa ?

Asta a spus-o în treacăt. pronunțînd consoanele tăios și înghițind cîteodată a-urile. Exact așa pe vremuri, în război, ne plimbasem de-a lungul Dunării, și ni se păruse că plutește ceva în aer... Dar nu era nimic.

Mergeam țopăind alături de cei doi, care erau cufundați într-o convorbire aprinsă despre Suedia și despre peisaj, despre zboruri și despre Stockholm. Pe Prințesă o luasem între noi, uneori vorbeam peste capul Lydiei, iar eu mă scăldam parcă în valurile unei adînci prietenii.

Să te poți bizui pe cineva ! Să ai o dată alături de tine pe cineva care nu te privește bănuitor cu coada ochiului, cînd intervine un cuvînt care ar putea jigni vanitatea ascunsă sub masca in-

teresului profesional — pe cineva care nu e gata în orice clipă să-şi lase viziera în jos şi să înceapă o luptă pe viaţă şi pe moarte... ah, oamenii nu au nevoie de astfel de motive — se ceartă pentru o mancă şi cincizeci... pentru o pălărie veche... pentru o clevetire... Cunosc doi oameni pe lume la care, dacă aş bate noaptea la uşă şi le-aş spune: „Dragii mei... cutare şi cutare... trebuie să plec în America — ce-i de făcut?“ — ei m-ar ajuta. Doi — unul e Karlchen. Prietenia este ca şi patria. Nu vorbeam despre ea niciodată. Uşoarele efuzii de sentimentalism erau înăbuşite sub potopul rece de înjurături pestriţe, dacă nu era vorba de discuţii serioase, nocturne. Era foarte frumos.

L-am cazat la hotel, pentru că în zilele acelea nu era loc la noi. Şi-a examinat odaia, a pretins că miroase ca în iatacul lui Ludovic, cel cu nume rău mirositor, şi că e cam „mizerabilă“... aşa zicea despre orice, şi mă obişnuisem s-o spun şi eu; pe urmă s-a spălat şi pe urmă ne-am aşezat sub copaci să bem cafea.

— Ei, Fritzchen, mi se adresează el — nimeni nu va descoperi vreodată de ce mă numea Fritzchen — se poate face o baie pe la voi? Cum e lacul?

— De obicei are şaisprezece grade Celsius sau douăzeci Remius, spun eu. Asta din pricina valutei.

El a înţeles.

— Şi ce facem diseară?

— Astăzi, răspunde Prinţesa, vrem să petrecem o seară liniştită de tot...

— Se găseşte vin roşu pe-aici?

I-am expus trista situaţie în ce privea vinul roşu şi i-am povestit că la „Centrala alcoolului“ un tînăr căutase Chablis printre vinurile roşii. Karlchen a închis îndurerat ochii.

— Dar poţi să plăteşti vinul, Karlchen — asta este aşa-zisa taxă de bun venit pentru străini.

Din păcate, asta n-a auzit. Trecea o fată — nici măcar deosebit de frumuşică.

— Ei... zice Karlchen, ce?

Şi a continuat să vorbească de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Nici nu se întîmplase nimic. Dar trebuia s-o spună, altminteri ar fi explodat. Şi-acum începem, încet, încet, să ne purtăm ca oamenii rezonabili.

Petrecusem multă vreme împreună cu el, şi între noi vorbeam un cod telegrafic care prescurta frazele. Prinţesa se adaptă neaşteptat de repede la acest cod. De altfel, nu era nimic misterios în el, exprima numai acordul dintre noi în ce priveşte problemele fundamentale ale realităţii. Ştiam amîndoi că nimic nu e prea grozav... dintr-un amestec de scepticism, pătrundere, neputinţă şi forţă bine întrebuinţată, ne ticluisem o atitudine datorită căreia ne abţineam de a vorbi despre multe, despre care alţii pălăvrăgeau ca nebunii. Cele mai mari calităţi ale acestui om, pe lîngă încrederea ce o inspira, erau negative: constau în ce nu spunea, în ce nu făcea, în gafele evitate...

Pentru el nu existau discuţii culte şi distinse în timpul digestiei, prin care domnii aduc un tribut odios „spiritului vremii“, de altfel, fără a-şi schimba viaţa nici cît negru sub unghie. Nu aborda probleme de cultură literară, nu debita

aforisme vieneze despre moarte, iubire, viață și muzică, cum fac ziariștii din Austria și alții înrudiți cu ei... de te apucă groaza cînd îi auzi, și întîia dată crezi în vorbăria asta gata de dat la tipar. Și totuși nimic din ceea ce spun, nimic nu-i adevărat. În ce-l privește pe Karlchen, el era un taciturn. Lua universul în zeflemea, nu se mai mira de nimic, era un muncitor cumsecade în marea grădină de birocrație a lui Dumnezeu, și acasă creștea doi copii, fără însă a renunța la sine. Din cînd în cînd se îndrăgostea și păcătuia, și dacă îl întrebai de ce făcuse iar una boacănă, zîmbea vinovat, zicînd : „M-a trecut peste pragul tinereții !“ și apoi lucrurile mergeau iar cîtva timp. Acum sta cu noi și fuma, îngîndurat.

— Trebuie să-i scriem lui Jakopp, zice el.

Jakopp era celălalt — noi eram trei. Cu Prințesa, patru.

— Ce să-i scriem ? întreb. L-ai văzut ? Doar ai trecut prin Hamburg.

Da, Karlchen trecuse prin Hamburg și îl văzuse. Jakopp era cel mai trăsnit dintre noi. Lucra la Uzina de distribuirea apei din Hamburg. Un om ordonat căruia de aceea îi plăceau, mai mult decît orice, gherghinele — „gherghina, floarea cea mai ordonată“, zicea el. Un tip distrat, cu patru sute patruzeci și patru de idei fixe în cap. Ne potriveam de minune.

— Unde a dispărut deodată Prințesa ? întreabă Karlchen.

Prințesa plecase în orășel să cumpere „năsturași“. Noi nu cumpăram niciodată împreună năsturași, iar dacă o făceam, totuși, ne certam

— așa numeam noi orice fel de cumpărătură. Acum plecase. Tăcurăm cîtva timp.

— Ei, Karlchen, și ce mai e nou ?

— Nou e că Jakopp și-a cumpărat pastile pentru că fumează prea mult. Și cînd fumează tușește foarte tare. Ții minte — e o poveste destul de urîtă. Acum a găsit un leac împotriva fumatului — pastilele „Fumasolan“. Hm !

— Ei, și... ajută ?

— Nu, firește că nu. Dar el spune că de cînd le ia simte o curioasă creștere a puterilor bărbătești. Asta îl deranjează foarte mult. Nu i-or fi vîndut din greșeală alte pastile ?

Așa se petreceau toate în viața lui Jakopp, ceea ce ne amuza grozav.

— Ia dă-mi o carte poștală. Și ce să-i scriem... ?

În cele din urmă găsesc soluția : să-i trimitem o carte poștală telegrafică, pentru că o telegramă pe zi, care l-ar fi deranjat și l-ar fi înfuriat strașnic, ne-ar fi costat prea mult. Așadar, de aici înainte îi trimitem zilnic cărți poștale telegrafice cu conținut extrem de urgent — ca astăzi de pildă :

„Karlchen sosit în zbor adineauri, aproape întreg, telegrafiați imediat dacă aveți de gînd să telegrafiați imediat stop din păcate bunica a căzut din balansoar

bunicuțul“

Sfîrșisem această grea muncă... acum ne odihneam și începurăm prin a nu spune nimic. Apoi sosi Prințesa.

Cumpărase multe feluri de năsturași ; e de neînțeles ce cantitate de mărfuri descoperă fe-

meile chiar în cele mai mărunte localităţi. Şi bani nu mai avea ; scot încruntat portofelul, dîndu-mi mare importanţă. Pe urmă ne întindem pe iarbă.

— Vi se întîmplă şi vouă la fel, întreabă Karlchen care se şi simţea ca acasă, să vă recreaţi foarte greu ? Socotesc că recrearea e un fel de muncă. Te afli în treabă chiar cînd n-ai nici o treabă — şi bagi asta de seamă abia mai tîrziu, nu-i aşa... ?

— Hm ! facem noi.

Ne era prea lene să răspundem. Aud foşnind.

— Pune ziarele deoparte ! zic.

— Aţi citit... ? întreabă el.

Şi iată că sosise.

Sosise timpul.

Crezusem că putem scăpa de sub imperiul lui. Dar nu-i cu putinţă. Timpul goneşte după tine. Mă uit la Prinţesă, arăt către ziar şi ea dă din cap afirmativ : Vorbisem în timpul nopţii despre asta. Despre asta, şi despre timp şi despre acest timp... Crezi adesea că dragostea e mai tare decît timpul, dar totdeauna timpul se dovedeşte mai tare decît dragostea.

— Am citit... am citit. zic eu. Karlchen, de fapt, ce ziar citeşti acum ? Îmi spune numele. Nu-i bine să citeşti un singur ziar, îl sfătuiesc eu cu înţelepciune. Unul e ca şi nimic. Trebuie să citeşti cel puţin patru ziare şi în plus, unul serios englezesc sau franţuzesc. Văzute dinafară, lucrurile dobîndesc alt aspect.

— Totdeauna mă mir, zice Prinţesa, ce de prostii ne oferă ziarele. Căci ziare pentru noi nici nu există. Toate vorbesc ca şi cum am avea

cine ştie cîte parale — ba nu, ca şi cum nici n-ar exista bani pe lume... Cu toate astea ele ştiu perfect că avem doar puţini — dar se prefac. Cîte poveşti nu ne mai spun !... Şi cîte nu mai fotografiază !

— Iluzii deşarte. Trebuie să dormi, să dormi, să dormi, să dormi draga mea !

— Nu, nu asta vreau să spun, zice Prinţesa, ci că ziarele sînt înfiorător de distinse. Chiar cînd descriu mizeria, e o mizerie distinsă. Plutesc cu o palmă deasupra pămîntului. Care ziar scrie vreodată cum stau lucrurile cu adevărat : că de la douăzeci ale lunii trebuie să strîngi băierile pungii şi că adesea totul devine meschin şi jalnic, şi că de multe ori nu poţi lua măcar un taxi — ca să cumperi un automobil nici vorbă nu poate fi — şi pe urmă vin şi vorbesc despre confortul locuinţelor... Ce, avem locuinţe confortabile ?

— Oamenii te sfîşie, zic eu. Cel mai rău este : ei pun întrebările, ei pun barierele şi întind frînghia — iar tu trebuie să răspunzi, tu trebuie să tragi, tu trebuie să sari... Nu poţi hotărî, nu sîntem pe pămînt ca să alegem, ci ca să suportăm — ştiu asta. Dar că ţi se oferă tot felul de cuvinte încrucişate : Roma îţi oferă o astfel de ghicitoare, Rusia una, America alta, şi moda, şi societatea şi literatura — e cam mult pentru un domn singur. Aşa mi se pare mie.

— Dacă te gîndeşti bine, zice Karlchen, din 1914 n-am mai avut linişte. Să fie o dorinţă de filistin ? Nu ştiu. Îţi prieşte mai bine cînd eşti lăsat în pace. Şi restul urmează — are efect lent... Mai ţii minte nebunia oamenilor cînd banii

ni s-au volatilizat și puteai cumpăra toată Germania cu o mie de dolari ? Pe atunci vream cu toții să ne facem cow-boy. Frumoase timpuri !

— Dragul meu, avem ghinionul de a nu crede în ceea ce cafrii numesc „proppleme" — asta îi consolează. E ca un joc de societate.

— Să muncim, munca ne e de mare ajutor, spune Prințesa.

— Dragă Prințesă, zice Karlchen, voi femeile luați în serios ceea ce faceți — ăsta e avantajul vădit asupra noastră, asupra bărbaților. Dar dacă nu poți să faci asta... oricum : o femeie tînără și frumoasă...

— Ai să fii expulzat dacă vorbești așa, zice Prințesa. Înțelegi „platt" ?

Karlchen era radios, vorbea „platt" ca un țăran din Hanovra, și acum se apucară să trăncănească o vreme în limbi străine. Dar ce aud deodată ? Devin atent.

— Asta nu mi-ai povestit-o pînă acum.

— Nu ?... Nu ți-am povestit ?

Tare mai făcea pe nevinovata, Prințesa ! De obicei mințea bine — dar acum mințea mizerabil.

— Ei, prin urmare...

Spunea că patronul, consulul general, voia să se încurce cu ea. Cînd ? Acum două luni.

— Povestește, te rog !

— A vrut. Ei, toți vreți asta. Iartă-mă, Karlchen, firește, afară de dumneata. Într-o seară... uite cum a fost. Într-o seară m-a întrebat dacă pot să rămîn mai tîrziu, că ar mai avea de dictat un expozeu lung. Asta se întîmplă uneori — nu mi-a dat nimic de bănuit. Bineînțeles am rămas.

— Bineînțeles ?... întreb eu, dar aveți ziua de lucru de opt ore.

— Nu vorbi prostii, Daddy — bineînțeles că n-o avem, eu nu o am. Tocmai asta e în situația mea...

— Despre asta n-o să fim de acord niciodată, fetico. N-o aveți pentru că n-o cuceriți. Și nu luptați — lasă, acum sînt în vacanță.

— Există vacanță pentru așa ceva ? întreabă Karlchen.

— Așadar, continuă Prințesa, expozeu. Cînd a terminat de dictat, s-a oprit în mijlocul odăii — știi, Karlchen, șeful e îngrozitor de gras — s-a oprit în mijlocul odăii, m-a privit cu niște ochi foarte caraghioși și a zis : „De fapt, dumneata ai un prieten ?" „Da", am răspuns. „Ah, a zis el, ia te uită — și eu care îmi închipuiam că nu ai !" „De ce nu ?" am întrebat. „Nu s-ar crede așa ceva despre dumneata, adică vreau să zic... Ei !" și apoi, încetul cu încetul, a spus ce avea de spus. Că e atît de singur, și că eu văd asta... în momentul de față nu are pe nimeni, și că pe vremuri a avut o prietenă mulți ani, dar ea l-a înșelat.

Karlchen dădea din cap, mîhnit, întrebîndu-se cum e cu putință așa ceva.

— Și tu ce-ai răspuns ?

— Maimuțoi bătrîn, i-am spus, nu !

— Serios ?

— Serios ! Ce, ar fi trebuit să spun da ?

— Ei, cine știe ! O situație frumoasă... ascultă, parcă am văzut așa ceva într-un film.

— Vezi, Karlchen, filmul e sursa lui de cultură. Dumneata te-ai fi încurcat cu șeful dumitale ?

Karlchen răspunse că nu s-ar fi încurcat niciodată cu şeful lui.

— Prostii, zice Prinţesa, bărbaţii nu înţeleg. Ce-aş fi cîştigat ? I-aş fi împărtăşit grijile ca şi nevasta lui, aş fi lucrat ca secretara lui şi cînd bursa ar fi fost în creştere te pomeneşti că s-ar fi oprit în mijlocul odăii, în faţa alteia, şi ar fi întrebat-o dacă are vreun prieten... Ah ! lăsaţi-mă în pace !

— Şi la mine nu te-ai gîndit de loc ? întreb eu.

— Nu, la tine mă gîndesc numai în cazul cînd respectivul are vreo şansă.

Acestea fiind zise, ne-am ridicat şi ne-am dus pe malul lacului.

Castelul dormea masiv şi tăcut. Pretutindeni mirosea a apă şi a lemn care a stat mult în soare, a peşti şi a raţe. Ne-am plimbat de-a lungul malului.

Şi mă bucuram de amîndoi — de prieten, ba nu, erau doi prieteni, şi nu trădam femeia de dragul bărbatului, aşa cum făcusem aproape totdeauna. Cînd eram cu un bărbat căruia aveam să-i povestesc ceva nu mă sinchiseam de femeie, ca şi cum nu m-aş fi culcat chiar de curînd cu ea. O tratam ca pe o cantitate neglijabilă, nu-mi mai păsa de ea şi o trădam în chip laş cu primul venit. Apoi o părăseam. Şi după asta, mă miram !

Cei doi vorbeau în dialect despre patria lor. Spuneau unde trebuie să-l pronunţi pe „r" şi unde nu. Îşi completau cunoştinţele în materie de înjurături — amîndoi ştiau ce înseamnă dialectul german din nord. Este acel drum pe care, din păcate, limba germană nu a mers. În acest dialect totul e mai puternic, mai expresiv, mai simplu, mai clar ! Şi cele mai frumoase poezii de dragoste pe care le are germanul le găseşti pe filele acestuia. Şi oamenii... Ce seminţii au crescut în vechea Germanie de nord, mai ales pe ţărmul Mării Baltice ! O lume de vis, de ciudăţenii, de bunătate şi de muzică — o colecţie entomologică de oameni, care nu se nasc decît o singură dată. Multe din toate astea au ajuns acum pe mîna unor poeţi provinciali proşti pe care, din partea mea, ar putea să-i ia dracu' — în aparenţă cetăţeni blajini, ale căror bărbi încărcate de fum scot aburi de grog şi care au falsificat bărbăţia plină de putere a vechii lor limbi, prefăcînd-o într-un terci fatal de „lasă-mă-să-te-las !" — sînt un fel de inspectori silvici ai mării. Unii şi-au ras barba şi cred acum că seamănă cu vechi gravuri — dar degeaba. Ei nu mai aud foşnetul pădurii, nici vuietul talazurilor, ci doar vîjîitul bărbii. Cordialitatea le dispare în clipa cînd, zăpăciţi, dau cu ochii de timpurile noi şi se ciocnesc de un adversar politic. Atunci iese dintr-înşii la lumină ceea ce se află în ei : micul burghez. Şi sub cămăşile lor de reţea inima le bate un marş de paradă.

Nu acesta este dialectul nostru „platt", în nici un caz acesta.

Dar Germania de nord nu piere — trăieşte şi va trăi veşnic, cît timp va dăinui ţara aceasta. În afara Germaniei a mai existat numai o singură dată ceva asemănător, şi atunci pe spinarea unei caste servile şi rău tratate : în Curlanda. Dar germanul de nord e altfel. Cuvintele şi le

spune cu socoteală și ele sînt potrivite. Și despre asta vorbeau cei doi. Iar eu știam : ce era mai bun în Prințesă se trăgea din acel pămînt. Și în ea iubeam o parte din țara asta, care nu-i prea ușor s-o iubești. Țară ale cărei suflete nedumerite consideră drept distincție faptul de a fi detestate. Venise timpul, iată că venise iar. Nu, pentru noi, pesemne, nu există vacanță.

Cei doi sporovăiau însă neîncetat. Fiecare lăuda jargonul *său* ca fiind singurul frumos și adevărat. Al celuilalt era cu totul greșit. Acum ajunseseră la povești.

Prințesa istorisea povestea cu cizmarul Hagen pe care intendentul îl felicitase de Anul Nou strigîndu-i : „Îți doresc mult noroc de Anul Nou, meștere dragă !“ și celălalt, plin de respect, urlase de se auzise în toată piața : „Dimpotrivă ! Dimpotrivă ! Domnule intendent !“ Și povestea despre primarul Hacher care, aducîndu-și boul la expoziție, spusese : „Nu fac asta pentru bani, o fac pentru «blamaj» !“

Și apoi poveștile lui Karlchen : cum Dörten, Mathilde și Zophie, cele mai curioase fete din tot districtul Celle, îl întrebaseră cine era tînărul care trecea de un timp dimineața pe străzi. El nu știuse să le spună. Și pe urmă le-a trezit noaptea — lucru ușor căci locuiau la parter — și cînd toate trei au apărut foarte speriate la fereastră, le-a zis : „Voiam doar să le spun domnișoarelor, că domnul de azi-dimineață vinde cărți evlavioase“.

Și apoi amîndoi intonară cîntece frumoase, cînd unul, cînd celălalt. Prințesa :

Pe muntele Sinai stă maica Pietschen,
și cînd n-are ce mînca...

— Karlchen, ce-ar fi să-i tragem un pui de somn azi după-masă ? întreabă ea deodată.

Karlchen tocmai cînta :

Era pestriță rochia ei,
Și azi plîng după banii mei...

— Nu, zice, azi după-masă facem o plimbare frumoasă. Asta are să-i prindă bine grăsanului și la noapte dormim mai cu poftă.

Grăsanul eram eu. Privirea lui mă măsura cu bunăvoință.

— Cînd mă uit la voi, tinerilor... ce să zic, bine v-ați întremat !

Și așa ne și simțeam. Umblam legănîndu-mă tăcut pe lîngă cei doi, căci o fericire nouă nu trebuie tulburată.

O dorea pe Lydia... ?

Firește că o dorea. Dar exista o lege nescrisă între noi : totem și tabu... Sub ce zodie eram născuți, nu știam, dar trebuie să fi fost aceeași. Femeia celuilalt ? Niciodată ! Acest lucru îl exprimasem rațional astfel : „Logodnica ta... ei, cînd o fi s-o vezi — felicitările mele !“ Și iarăși am simțit pentru a suta oară în atîția ani, substanța, niciodată exprimată, a acestei prietenii, temelia ei. Cunoșteam motivul fundamental al atitudinii lui. Îl cunoșteam pentru că asistasem la toate cîte îi fusese dat să pătimească. („Multe furtuni au trecut peste capul meu !“ obișnuia el să spună.) Îi văzusem stăpînirea de sine, necondiționată, iar cînd lucrurile mergeau prost, știa să-și țină fruntea sus ! Adesea, cînd nu mai puteam să mă descurc, mă întrebam :

„Ce-ar face acum Karlchen?" Şi apoi lucrurile mergeau iar cîtva timp. O adevărată prietenie între bărbaţi... e ca un aisberg: numai ultimul lui sfert iese din mare. Restul e ascuns sub apă, nu-l poţi vedea. Gluma! Gluma-i bună numai cînd se sprijină pe ceva serios.

— Să predici în dialect, îl aud pe Karlchen spunînd tocmai atunci, nu, nu!

— Da' asta-i o prostie, domnule Karlchen. De ce nu? Ţăranii ar înţelege mult mai bine. Fireşte nu dialectul vostru... dar mă gîndesc la al nostru...

— Tînără şi frumoasă doamnă, răspunde Karlchen, nu e aşa. Ţăranii, ar înţelege ei — dar tocmai de aceea nu le-ar plăcea. În biserică nu vor limba lor de toate zilele, n-au nici un respect pentru ea. Ce valoare poate avea ceea ce vorbesc în grajd? Ei vor altceva, vor ceva neobişnuit şi solemn. Altminteri sînt dezamăgiţi şi nu-şi iau pastorul în serios. Ei, şi-acum, mergem desigur la şantan... Fritzchen, îţi mai aduci aminte?

Cum să nu-mi fi adus aminte! Era de pe vremea domnului Petkoff, pe frontul de la Dunăre, pe care l-am „populat" împreună. Domnul Petkoff avea obiceiul să istorisească poveşti caracterizate prin lipsa poantei, dar care se terminau toate la bordel. Odată a spus: „Petkoff, porcule, hai să mergem la şantan!" Prinţesa ar fi vrut să ştie ce s-a petrecut acolo. Karlchen mima:

— Petkoff spunea asta şi se plesnea cu mîinile pe amîndouă coapsele — aici o fată şi aici altă fată...

— Karlchen dragă, constată Prinţesa, e cazul să roşesc ca focul!

— Avea o prietenă, Petkoff. Ea avusese treisprezece iubiţi înaintea lui.

— Treisprezece iubiţi! rosti plină de admiraţie Prinţesa. Şi cîţi alţi în treacăt?

Mergeam cînd alături de unul, cînd de celălalt.

Prinţesa se opri ca să se pudreze.

— Nu pricep cum se poate pudra cineva cînd se află în mijlocul naturii lui Dumnezeu, spun eu, aerul are doar... tenul este...

— Tu ia Premiul Nobel şi ţine-ţi pliscul, răspunde ea.

— Ascultă, ţi-o spun serios...

— Daddy, bărbaţii nu pricep asta niciodată — şi noi ne înţelegem foarte bine. Fiecare cu ale lui, Daddy dragă. Tu nu te boieşti şi mie îmi place pudra. Aşa stau lucrurile!

După aceea ne aşezăm pe o bancă. Mormăi:

— *They are all the same...*[1] În aceste cuvinte ale lui Byron constă jumătate din cunoştinţele mele de engleză.

— Fii drăguţ cu ea, zice Karlchen, şi Prinţesa, încîntată, dă din cap vesel spre el.

— Nu-i aşa?

— Cine-şi face din logodnică soţie, zice Karlchen, trebuie să facă şi din soţie logodnică.

— Săruta-ţi-vă! le spun.

Îmi urmează îndemnul.

— Serios, fii drăguţ cu ea! zice Karlchen încă o dată.

---

[1] Toate sînt la fel.

El era un trecător. Trecătorul e totdeauna înţelegător şi blînd, găseşte totdeauna vorbe împăciuitoare şi înţelepte şi trece mai departe. Noi însă care rămînem... Dar în curînd acest mic nor se risipi, deoarece Karlchen rosti vorba de duh.

— La noi acasă se obişnuieşte să se spună că pentru o bună căsnicie mai e nevoie şi de altceva decît de patru picioare goale în pat.

— Karlchen, intervin eu deodată, ce-o să se aleagă de noi în viitor ? Vreau să zic... mai tîrziu... la bătrîneţe ?

Nu răspunde îndată, în schimb Prinţesa zice :

— Daddy, îţi mai aduci aminte ce stătea scris pe ceasul acela vechi pe care l-am văzut împreună la Lübeck şi pe care n-am putut să-l cumpărăm ?

— Da, răspund, stătea scris pe el : Lăsaţi timpul să vorbească !

O privesc şi ea îmi răspunde cu privirea, ne luăm de mînă cu ochii. Era cu mine, făcea parte din mine. Avea grijă de mine.

Dar cînd ajunserăm acasă, pe Prinţesă o aştepta un buchet mare de morcovi, pătrunjel şi ţelină. Era de la Karlchen, căci aşa iubea el, cînd iubea.

2

— O să vedeţi voi cînd o da doamna directoare cu ochii de asta ! zise slujnica Emma. Astăzi e tocmai în toane potrivite pentru aşa ceva !

Rîsul celor patru fetiţe amuţi dintr-o dată. Una se aplecă speriată să ridice cărţile cu care se bombardaseră adineauri. Hanne, Hanne cea grăsană, din Prusia de răsărit, îndrăzni să pună o întrebare :

— Da' ce s-a-ntîmplat ? E doamna directoare...

— Ei, daţi-i înainte, zise slujnica rîzînd răutăcios. O să vedeţi voi ! şi plecă în grabă.

Cele patru fetiţe mai stătură o clipă împreună apoi se despărţiră repede pe coridor. Hanne rămase cea din urmă.

Tocmai deschisese uşa dormitorului în care celelalte se şi aflau şi-şi căutau cele trebuincioase pentru baie cînd, de la etajul de jos, răsună vocea stridentă a doamnei Adriani. Cît de tare trebuie să fi vorbit doamna ca să se audă atît de desluşit ! Fetele încremeniră ca nişte păpuşi de ceară.

— Aşa ?! Va să zică n-ai ştiut asta ? Drăguţa de Lieschen n-a ştiut asta ! Nu ţi-am spus de o mie de ori, că nu se lasă dulapul deschis ? Ce ? Cum ? Se auzea ca dintr-o cutie vătuită un plîns înăbuşit. Sus, se uitau una la alta şi se cutremurau de teamă. Eşti o netrebnică ! strigă vocea îndepărtată, o nesăbuită murdară ! Cum ? S-a deschis dulapul singur ? Cine a mai auzit aşa ceva ? Şi — dar asta aici ce mai e ? ! Cum ? De cînd îţi păstrezi mîncarea printre rufe ? I-auzi ! Diavoliţo ! Am să-ţi arăt eu ţie !

Acum plînsul deveni mai tare, atît de tare încît îl desluşeai lămurit. Palme nu se auzeau răsunînd — doamna Adriani nu obişnuia să plesnească, dădea pumni :

— Aici — și aici — și acuma... am să vă arăt eu vouă... Fortissimo: Veniți toate jos! În sala de mîncare!

Sus, păpușile de ceară prinseră viață; își azvîrliră lucrurile de baie pe paturi — se roșiseră deodată ca jarul, și uneia, lui Gertie cea veșnic palidă, îi dăduseră lacrimile. Se auzeau exclamații pripite:

— Haide o dată! Iute!

Apoi coborîră, aproape în fugă, tăcute.

Prin toate ușile veneau fete. Aveau mutre speriate, una întrebă încet:

— Ce s-a întîmplat?

Dar celelalte îi făcură îndată semn să tacă; atunci cînd bîntuie furtuna, e mai bine să nu vorbești. Se auzeau tropăituri pe scări, pași, gălăgie, uși trîntite... Acum sala se umpluse. Doamna Adriani venea ultima, roșie de furie, ținînd-o de mînă pe Lisa Wedingen care plîngea.

Obrazul directoarei era aprins, motorul ei vital funcționa la înaltă tensiune; trăia de două ori mai intens cînd era surescitată ca în clipa aceea.

— Sînteți toate aici? Se uita la fete cu o privire care făcea pe fiecare să creadă că era îndreptată spre ea. Spuse cu asprime: Lisa Wedingen a furat mîncare!

— Eu... restul se pierdu în sughițuri.

— Lisa Wedingen fură. A furat din mîncarea noastră, zise apăsat doamna Adriani, a furat-o și a ascuns-o în dulăpiorul ei. Bineînțeles dulăpiorul era într-o dezordine groaznică, cum întîlnești totdeauna la hoți. Rufele erau murdare de mîncare, ușa deschisă. Cine nu ascultă de sfaturi, simte urmările. Voi știți ce v-am spus chiar de la început: Aici, cînd greșește una, ispășesc toate. Așa e drept. Am să vă... Așadar: Lisa nu capătă mîncare diseară, următoarele opt zile n-are să iasă cu noi la plimbare, ci are să stea acasă, sus în odaie. Mîine capătă numai jumătate din porția de mîncare. Azi nu mai mergem la scăldat. Faceți toate exercițiii de scris. Pe deasupra, Lisa copiază și patru capitole din *Biblie*. Sînteți o bandă de neisprăvite! Marș în odăi!

Tăcute, cu inima strînsă, ceata de fete se scurgea prin amîndouă ușile. Unele se priveau cu înțeles, cele călite își bălăbăneau brațele prefăcîndu-se ostentativ că nu se sinchisesc. Două plîngeau. Lisa Wedingen plîngea în hohote, nu se uita la nimeni, și nimeni nu se uita la ea. Copilul își ridică privirea...

Calendarul cel mare de pe perete arăta un 27, un 27 negru. Cînd copilul se strecură pe ușă împreună cu celelalte fetițe, curentul răsfoi filele calendarului... Erau atît de multe foi, atît de multe! Și cînd acest calendar se va fi terminat, doamna Adriani va atîrna un altul. Privirea copilului căzu pe portretul lui Gustav Adolf[1] care atîrna în coridor. Ăstuia îi mergea bine. Era, și totuși nu era aici. Ăstuia nu-i făceau nimic. E ciudat că oamenii nu se răzbună pe obiecte. Copilul gîndi: „Încă o dată așa ceva și fug de aici, fug din casa asta..."

În odăi domnea o activitate tăcută. Costumele de baie și prosoapele erau puse la loc, mîini tre-

[1] Regele Suediei.

murînde deschideau brusc sertare şi, zorite, scotoceau prin ele, nici o şoaptă nu întrerupse aceste zgomote.

Jos, în sala de mîncare, doamna Adriani stătea singură.

Răsuflarea îi era precipitată. La început calmă, doamna Adriani se montase în scopuri pedagogice, după cum credea ea, şi acum era furioasă de-a binelea. Furia muşcătoare i se potoli abia cînd se gîndi la reprezentaţia ce o dăduse adineauri. Avusese un public atît de atent!... Esenţialul era să ai public. Se uită în jur. Aici, totul, chiar şi tencuiala de pe pereţi, chitul de pe marginea geamurilor, linoleumul de pe podea şi balamalele uşilor — totul era numărat, controlat, trecut în condică şi supravegheat. Aici nu se afla nimic care să nu fi fost sub stăpînirea ei. Simţea: dacă s-ar uita sever la focul din cămin, acesta ar arde mai potolit. Aici era împărăţia ei. De aceea doamnei Adriani nu-i plăcea să iasă la plimbare cu copiii, le otrăvea plimbările cît putea, căci natura nu făcea drepţi în faţa ei. Voinţa i se dezlănţui prin casa de ţară spaţioasă, pe care de mult n-o mai considera o casă obişnuită, era un domeniu suveran, o mică lume în sine. Lumea ei. Plămădea copiii. Zilnic muncea, modelînd patruzeci de copii, pe servitoare şi pe nepoatele ei — bărbatul nu conta. Cu toate aceste personaje juca un joc viu, dureros şi plin de voluptate... Şi totdeauna îi făcea mat pe ceilalţi. Îi învingea. Misterul succesului ei era inexistent — credea în victorie. Muncea ca un cal şi sentimentele şi le păstra pentru sine.

Se credea unică în felul ei, doamna Adriani, şi totuşi avea multe semene.

3

Era o zi de vară scăldată în nenumărate culori — şi eram tare veseli. Norii de dimineaţă se risipiseră repede; acum se potolea vîntul şi mari ghemotoace de vată albe luceau sus, pe cerul azuriu, lăsînd mai mult de jumătatea bolţii, de un albastru-închis, neacoperită — şi acolo strălucea soarele şi se bucura.

— Astăzi nu mergem acasă, zise Karlchen care, lucru curios, nu voia să se odihnească după-masă. Nu ne ducem să ne culcăm, mai bine ne plimbăm pe cîmp. Hopa, sus!

Ne-am ridicat, şi am pornit-o. Treceau ţărani, noi salutam, şi ei spuneau ceva ce nu înţelegeam.

— Nu cumva să te perfecţionezi în suedeză! zise Prinţesa. Cînd cunoşti prea bine limba ţării nu mai e atît de frumos. Arborele ştiinţei nu-i şi cel al vieţii.

— Lydia, spun eu, să mergem la căminul de copii!

Şi ne-am dus.

Dădurăm ocol lacului, de-a lungul şoselelor. Deodată ne-a ieşit în cale un automobil care înainta împleticindu-se, nu poţi spune altfel, căci pînă într-atît mergea în zigzag. La volan era un tînăr. Avea o mutră neroadă şi preocupată, cum au novicii cînd conduc. Era numai atenţie, încor-

dare şi teamă. Instructorul lui şedea lîngă el. Am sărit în lături căci, desigur, tînărul mai degrabă ne-ar fi călcat pe noi trei decît o furnică pe care probabil tocmai o vedea... Apoi am părăsit şoseaua şi am intrat în pădure.

Drumurile din Suedia trec uneori prin mici gospodării, poarta e deschisă şi traversezi curtea. Vezi căsuţe liniştite, curate...

— Uite, ăsta trebuie să fie căminul de copii, zise Karlchen.

Pe o colină micuţă se întindea o clădire lungă. Sigur că ăsta era. Ne-am apropiat încet. Domnea o pace deplină. Ne-am oprit.

Obosiţi ?

Ne-am întins pe muşchi şi ne-am odihnit. Îndelung, îndelung.

Dintr-o dată, în casă se trînti o uşă — era ca o împuşcătură. Tăcere. Prinţesa înălţă capul.

— Nu cumva o s-o vedem pe directoarea aia seve...

N-am sfîrşit fraza. O uşă mică de pe partea laterală a casei se deschisese şi o fetiţă se repezi afară. Alerga ca un orb, ba nu, ca un animal : n-avea nevoie să vadă unde punea picioarele — o mîna un instinct. Scurt timp goni drept înainte, apoi ridică privirea şi, cu o mişcare iute ca fulgerul, coti şi alergă drept în braţele noastre.

— Ei... ei, am făcut eu.

Copilul se uită la noi parcă s-ar fi deşteptat dintr-un somn lung. Gura i se deschise, se închise iar, buzele îi tremurară, nu scoase un cuvînt. Deodată am recunoscut-o — o întîlnisem împreună cu celelalte în plimbarea noastră.

— Ei... zise Prinţesa, dar grăbită mai eşti... Unde te duci ? Să te joci ?

Atunci fetiţa lăsă capul în jos şi începu să plîngă... Nu mai auzisem niciodată aşa ceva. Femeile, cînd se află în faţa durerii, sînt mai puţin lirice decît noi, bărbaţii. De aceea ele ştiu să ajute mai bine. Prinţesa se aplecă spre fetiţă.

— Ce... ce s-a întîmplat ? Şi şterse lacrimile micuţei. Ce ai ? Ţi-a făcut cineva ceva ?

Copilul plîngea cu sughiţuri.

— Eu... ea... am mai fugit o dată, azi... Doamna directoare... Lisa Wedingen a furat, vrea să mă bată, vrea să ne bată pe toate, azi nu capăt nimic de mîncare — vreau la mami ! Vreau la mami !

— Unde e mami a ta ? întrebă Prinţesa.

Fetiţa nu răspunse, se uita cu spaimă spre casă şi făcu o mişcare ca şi cum ar fi vrut să fugă.

— Stai aici — cum te cheamă ?

— Mă cheamă Ada, răspunse fetiţa.

— Şi mai cum ?

— Ada Collin.

— Şi unde e mami a ta ?

— Mami... zise copilul şi apoi ceva ce nu se putea înţelege.

— De obicei locuieşte şi mami tot aici ?

Copilul dădu din cap în semn că nu.

— Dar atunci, unde locuieşte ?

— În Elveţia. La Zürich...

— Ei, şi ? întreb eu.

Întrebări atît de prosteşti pot pune numai bărbaţii. Copilul nu ridică ochii. Nici nu înţelesese întrebarea. Stăteam în jurul ei cam încurcaţi...

— Dar de ce-ai fugit ? Hai, istorisește-ne lămurit. Povestește tot... reîncepu Prințesa.

— Doamna Adriani ne bate... azi nu ne-a dat de mîncare... Vreau la mami... vreau la mami... !

Karlchen se gîndi, ca totdeauna, precis și repede.

— Hai să notăm adresa mamei, zise el.

— Spune, unde locuiește mami a ta ? întrebă Prințesa.

Copilul plîngea.

— La Zürich.

— Bine, dar anume unde... ?

— Doamne, Dumnezeule... Vine, vine ! țipă copilul și se smulse.

Noi continuăm s-o ținem strîns și ne ridicăm privirea.

În casă se deschisese ușa principală și pe ea ieșea cu pas grăbit și energic o femeie cu părul roșu. Venea zorită spre noi.

— Ce faceți acolo cu copilul ? întreabă ea fără să ne salute.

Îmi scot pălăria.

— Bună ziua ! îi spun politicos.

Femeia nici nu se uită la mine.

— Ce vreți cu copilul. Ce treabă are cu dumneavoastră ?

— A fugit din casa de aici și s-a pornit pe plîns, zice Karlchen.

— Fetița are mania de a fugi și nu e bună de nimic. A mai fugit o dată azi. Dați-mi copilul și nu vă amestecați în treburi care nu vă privesc !

— Domol, domol, spun eu, copilul plîngea înspăimîntător, pretinde că ați bătut-o.

Femeia mă privește drept în față.

— Eu ? Eu n-am bătut-o. Aici copiii nu sînt bătuți. Am autoritate părintească asupra copilului, o am în scris. Ce v-a apucat ? La mine domnesc disciplină și ordine... Nu ațîțați copiii împotriva mea ! Aici e casa mea ! — Aici e casa *mea* ! strigă deodată tare, arătînd spre clădire.

— Așa o fi, răspund, dar aici se petrece ceva ciudat — copilul iese fugind îngrozit și...

Femeia trage violent copilul de mînă și mă fulgeră cu privirea, în ochii ei verzi se aprinde o flacără verde.

— Vii cu mine numaidecît, spune ea copilului, imediat ! Și dumneavoastră plecați ! Repede !

— Ar fi drăguț, răspunde apăsat Karlchen, dacă ați vorbi mai politicos cu noi.

— Cu dumneavoastră nici nu mai stau de vorbă, zice femeia.

Prințesa se aplecase, ștergea lacrimile copilului care pălise de tot.

— Ce șușotiți acolo cu copilul ? țipă femeia. N-aveți nimic de șoptit cu ea ! Nu dumneavoastră sînteți răspunzătoare de copil — eu sînt ! Eu sînt directoarea aici — eu sînt. Eu !

În ochi îi ardea aceeași flacără... făptura ei iradia dogoare.

— Cred că ar trebui s-o părăsim pe doamna, zice Karlchen.

Femeia mai smucește o dată fetița, trage de ea ca de un obiect. Simțeam că n-o interesa atît de mult fetița cît stăpînirea ei asupra fetiței. Copilul se înverzise de frică, femeia îl trăgea după dînsa, nimeni nu scotea o vorbă. Ajunsese la ușă. Am schițat o mișcare ca și cînd aș fi vrut să

opresc ceva... Cele două dispărură prin uşa principală, care se închise după ele. O cheie scîrţîi. Se sfîrşise !

Stăteam plouaţi.

— Foarte frumos... spune Karlchen.

Prinţesa îşi vîră batista în buzunar.

— Sînteţi amîndoi nişte proşti, zice ea energic.

— Bine, dar de ce ? întreb eu.

— Haideţi cu mine.

Înaintăm o bucată în pădure.

— Voi... spune Prinţesa. E drept că nu putem face război în cazul ăsta. Înţeleg şi eu... Dar trebuie să venim în ajutorul copilului, nu-i aşa ? Ei, dar cum o cheamă pe mamă ?

— Collin. Doamna Collin, răspund eu foarte mîndru. Bine, şi cum vrei s-o ajuţi ?

Da, într-adevăr. Nu-i ştiam adresa. Zürich... Zürich... Ce spusese copilul ?

— I-am şoptit, continuă Prinţesa, că avem să ne întoarcem pe lîngă casă peste o jumătate de oră — să încerce să ne dea pe furiş un bilet cu adresa. Nu-mi vine să cred că are să reuşească — bietul copil e din cale-afară de speriat. Ei... o să vedem... Doamne, dar ce zgripţuroaică de femeie ! Curată vrăjitoare ! Scuipă foc şi pară !

— Straşnică femeie ! exclamă Karlchen. Cu asta mai că-ţi vine să te-nsori. Prin urmare trebuie s-o spun... zău trebuie s-o spun...

— Să ne aşezăm puţin pe pajişte, e de părere Prinţesa.

Ne aşezăm.

— Karlchen, ai văzut, zic eu, femeii i s-a făcut părul măciucă, aşa ceva n-am mai pomenit...

— Poţi să-ţi boieşti dosul oricum, spune Karlchen, nu iese un obraz adevărat. Femeia asta...

— Tăceţi ! strigă Prinţesa.

Tragem cu urechea. Din casă, care era la o oarecare distanţă, răsuna o voce ascuţită, plină de vrajbă. Nu se putea înţelege ce spunea — puteai numai să auzi că o femeie care-şi ieşise din fire ţipa. Mi se ridică sîngele în cap. Poate bătea copilul.

— Ei ! exclamă Karlchen.

Pajiştea dispare. Ca printr-o ceaţă se mai aude vocea de alto a Prinţesei :

— Ne ducem chiar acum lîngă casă... Trebuie să...

Un cerc ovoid uriaş. Sus, deasupra, bolta de piatră, fîşii roşii de pînză întinse. Jos, arena, apoi un zid înalt de piatră, deasupra, primele rînduri ale spectatorilor — rînduri peste rînduri, mii de capete, pînă se pierdeau sus într-o lumină tulbure. Jos, la mijloc, un om spînzurat de o cruce. O panteră se repezea la el rupîndu-i o bucată de carne după alta... Omul nu ţipa. Capul îi era aplecat pe umărul stîng, pesemne îşi şi pierduse cunoştinţa. Praf şi vuietul mulţimii... Se deschise o uşă mică, zăbrelită. Nişte inşi cu şorţuri de piele împinseră în cercul cel mare cîţiva oameni tremurînd de spaimă — patru bărbaţi şi o femeie. Trei erau în zdrenţe, femeia era pe jumătate goală. Pe unul îl vopsiseră. Purta, lucru îngrozitor de văzut, o mască şi o coroană din spumă aurie — un actor al propriei sale morţi. Uşiţa zăbrelită fu închisă pe dinăuntru. Indivizii rămaseră în spatele ei, spec-

tatori prin meserie. Într-o parte mai erau, întinse pe nisip, cîteva animale, un tigru, un leu. Cînd îi văzură pe oamenii împinşi înăuntru, se sculară leneşi şi răi. Unul dintre cei patru jertfiţi avea o armă — o sabie încovoiată. Pantera de lîngă cruce încetase să sfîşie pe cel de pe ea. Sta întinsă mestecînd dintr-un braţ smuls. Picura sînge.

Şi deodată leul se pregăti să sară. Era turbat, căci cineva de deasupra zidului, aşezat la adăpost, îi aruncase în cap un lemn aprins. Animalul urla. Gladiatorul înaintă cu o mişcare ce voia să fie eroică, dar care nu era decît jalnică. O trîmbiţă răsuna strident. Sunetul ei era roşu. Leul sări. Sări, trecînd deasupra gladiatorului şi năpustindu-se asupra celui vopsit. Îl apucă, masca purta aceeaşi expresie, neschimbată, idioată. Apoi tîrî de-a lungul arenei pe omul ce urla de durere. Pe gladiator îl atacaseră doi tigri. Se apăra cît putea, cu dîrzenia disperării, lovea în dreapta şi în stînga, la început după un plan dinainte pregătit, apoi fără rost şi fără judecată. Unul dintre animale, mergînd cu labe catifelate, se furişă în spatele lui. Apoi amîndoi îl doborîră. Prin circ trecu ca un tunet „Rrr ah-!" făcu mulţimea — era ca *un* singur geamăt. Oamenii săriseră de la locurile lor, priveau în jos cu ochi mari, în extaz, ca nu cumva să piardă vreun amănunt. Se uitau încolo şi încoace şi, încotro priveau, sînge, disperare, gemete, urlete — oameni suferind, carne vie tresărind, zbătîndu-se în nisip. Pentru cei de sus, cei în siguranţă — era minunat! Întregul circ era scăldat în cruzime şi încîntare. Numai rîndurile cele mai de jos stăteau tăcute şi oarecum trufaşe. Nu vădeau nici o emoţie. Erau senatorii şi soţiile lor, erau vestale, era curtea, înalţii conducători de oşti şi bogătaşii. Liniştiţi, îşi ofereau unul altuia dulciuri din cutioare. Unul îşi aranja toga. Ţipete aţîţau animalele înfuriindu-le şi mai tare. Ţipete insultau pe luptătorul laş care nu ştiuse să se apere... Mirosuri şi urlete. Animalul-mulţime se tăvălea într-o orgie de desfătare. Năştea cruzime. Ce se petrecea aici era o acţiune unică, grozavă, neruşinată, de zămislire a distrugerii. Era voluptatea negativităţii — dulcea alunecare în moartea altora. În acest scop împletiseră zi de zi sandale, scriseseră pergamente, căraseră mortar, făcuseră vizite nobililor şi aşteptaseră lungi dimineţi în atriu ; ţesuseră pînză, spălaseră rufe, vopsiseră piese de teracotă, vînduseră peşti ce duhneau... pentru ca în sfîrşit... în sfîrşit să se bucure de această mare festivitate — festivitatea din amfiteatru. Tot, chiar tot ceea ce suferiseră zi cu zi aceşti cetăţeni şi aceşti sărmani, ca umilire, ca asuprire, ca visuri neîmplinite şi ca voluptate refulată, toate se puteau revărsa aici, cu o furie dezlănţuită. Era ca împlinirea dragostei, dar în chip mai aprig, mai fierbinte, mai clocotitor. Ca o flacără ascuţită se ridica din cei patru mii de oameni desfătarea — erau un trup ce se dăruia cu totul, erau fiarele sfîşiind oamenii colo, jos, şi în acelaşi timp erau cei sfîşiaţi. Cruzimea îşi înălţa ochii — ce de nume a purtat ea pînă acum ! În fiecare secol un altul. Respirau precipitat, cel mai turbat puhoi se revărsase din ei. Restul se scurgea în convorbiri animate, în stri-

găte și semne ce și le făceau unul altuia peste capetele mulțimii, ținînd degetul cel mare în jos ; mii de glasuri răsunau în vorbe sau în strigăte, și numai ici-colo pătrundea din arenă un țipăt, ca un semnal al durerii. Aici se scurgeau din oameni ultimele resturi de plăcere criminală — atît de curînd nu vor mai ucide pe cineva ; animalele o făcuseră în locul lor. După aceea se vor duce în temple să se roage. Ba nu : să implore. Jos pășeau pe nisip cei dintîi paznici și încercau cu fiare înroșite în foc trupurile — oare erau cu adevărat morți ? Nu cumva păcăliseră mulțimea furîndu-i cîțiva stropi de suferință ? Într-un colț, unul se mai lupta spasmodic pentru puținele lui minute. Animalele dispăruseră prin micile uși zăbrelite, pufăind sătule, dar excitate, nisipul era măturat, iar sus, în ultimele rînduri clocotea pe sfîrșite restul de plăcere pe care viața o gustase contemplînd suferința.

— Ce-i cu tine ? întreabă Prințesa.

— Nimic, răspund.

— Sînteți de părere să ne mai apropiem de casă ? întreabă Karlchen cu îndoială.

— Firește că mergem acolo, spune Prințesa, copilul trebuie ajutat — trebuie să-l ajutăm.

Atunci a răbufnit ceva în mine, era o mînie înăbușită, încît a trebuit să mă ridic și să respir adînc. Amîndoi m-au privit mirați. Deodată am simțit aceeași plăcere de a nimici, de a pricinui altora o durere — de-aș putea s-o fac pe femeia aceea să sufere... O, desfătare a dreptei cruciade, tu, laxativ al imoralității ! Cu o țîșnitură de apă rece am stins dorința pe cînd expiram aerul. Cunoșteam mecanismul acestei plăceri — era îndoit de primejdioasă pentru că avea temelii etice. Să chinuiești ca să faci o faptă bună... acesta e un ideal foarte răspîndit.

— Mergem ? Și am pornit.

Cînd am revăzut căminul, am devenit tăcuți, ca la comandă.

— Unul la stînga, unul prin spatele casei, spune Karlchen.

— Dar unul trebuie să stea cu Prințesa, îi răspund eu, femeia aceea e în stare s-o și bată.

— Atunci luați-o voi pe aici, zice el, eu am să încerc pe la stînga.

Ne-am strecurat mai aproape.

Casa era liniștită, liniștită de tot. Oare eram supravegheați printr-o fereastră ? Dar dacă avea un cîine ? Oricum, era un domeniu străin, n-aveam ce căuta aici. Femeia era în dreptul ei. Ce speculații prusace ! Un copil suferă. Înainte !

Domnea o pace desăvîrșită. De aci, de lîngă casă, se deschidea o perspectivă largă asupra regiunii. Ici lacul Mälar, colo castelul Gripsholm, roșu, cu cupole masive și pădurea de foioase și conifere — brazi și mesteceni.

— Psst ! face Prințesa.

Nimic. Karlchen nu se mai vede. Mă uit la ea, întrebător. Înaintam încet și pășeam prudent, parcă mergeam pe gheață. Era oare un obraz acolo, după fereastra aceea — un geam rotund... ? Iluzie, era un reflex. Ajungem aproape de casă. Prințesa se uită de jur împrejur. Deodată o pornește înainte.

— Repede ! spune ea.

Şi aleargă către o pată albă care se vedea în iarbă, aproape de casă... era o bucăţică de hîrtie. În spatele nostru trecea Karlchen încet, de-a lungul gardului. Prinţesa se apleacă, se uită la hîrtie, o ridică şi păşeşte repede mai departe. Ne grăbim pînă ieşim de pe terenul împrejmuit.

— Ei ? întreabă Karlchen.

Prinţesa se opreşte şi citeşte hîrtiuţa.

— „Collin, Zürich, Hottingerstrase 104".

Un scris stîngaci de copil pe dosul unei file de calendar. „Strase" era scris cu un singur s.

— Ei, cu asta am ieşit bine la capăt ! zice prinţesa.

— Şi acum, la luptă ! şuieră Karlchen.

Ne înapoiarăm la Gripsholm.

4

Goneam de-a valma, ca indienii cînd pornesc la război. Vorbeam toţi trei deodată.

— Staţi ! Încet ! zice Karlchen cel deştept. Cum să telegrafiem ? Sînteţi nebuni ? Deocamdată trimitem doamnei o scrisoare cuminte. În care trebuie să spunem...

N-aş vrea să mai trec prin ce a urmat... A fost o bătălie. N-a fost scrisă *o* scrisoare, ci paisprezece, una după alta, apoi trei deodată. Şi pe cînd eu tocam la maşina mea pînă începea să se înfierbînte, ceilalţi doi îşi acopereau foile plini de zel. Era ca unul dintr-acele jocuri de societate demodate („Ce face el ? — Ce face ea ? — Unde s-au cunoscut ?") şi fiecare voia să-şi citească întîi ciorna lui şi fiecăruia i se părea că a lui e cea mai frumoasă şi cea mai fină şi că ale celorlalţi sînt imposibile de la început pînă la sfîrşit.

— Imposibil ! spuse Prinţesa, asta-i gîngăveală de copii ! Eu vreau să răspund ceva. Tare deştept mai eşti, continuă ea, ştii pînă şi ce îngroapă pisica, şi îţi baţi joc de orice. Fă-mi hatîrul şi ascultă, şi apoi luăm totul iar de la început.

În cele din urmă, după un prim triaj, au rămas trei scrisori. Karlchen scrisese o scrisoare de jurist, eu una distinsă şi Prinţesa una inteligentă. Şi pe aceasta am ales-o.

Povestea pe scurt şi lămurit ce văzusem şi-i spunea că nu aveam de gînd să ne amestecăm în treburile familiei Collin, recomandîndu-i totodată să nu-i scrie nicidecum doamnei Adriani, căci ar putea ieşi o nenorocire. O sfătuiam să nu se neliniştească, deoarece între timp vom vedea ce e de făcut — dar să ne permită să stăm o dată de vorbă cu ea telefonic.

— Aşa, spuse Prinţesa lipind plicul, cu asta am sfîrşit. Să şi pornim cu ea la poştă !

Cînd scrisoarea căzu în cutie, nouă tuturor ni se luă o piatră de pe inimă.

— Un copil ca ăsta, spun eu, o gînganie atît de mică !

Şi cei doi rîseră grozav de mine.

— Ia dă-mi o ţigărică ! zice Karlchen căruia îi plăcea să fumeze ţigările altora şi să le întrebuinţeze pasta de dinţi. (Obişnuia să spună : „Prietenia trebuie s-o exploatezi".) Şi, pe cînd

mergeam încet pe străzile din Mariefred examinînd vitrinele, el spuse în liniştea amurgului :

— Ştiţi cumva că mîine seară plec ?

A fost ca o bombă, căci uitasem. Cele opt zile trecuseră — da...

— Nu vrei să mai rămîi un picuţ cu noi, Karling ? întrebă Prinţesa.

— Preastimată doamnă, zise bădăranul de lungan şi întinse braţul, din păcate, concediul meu se termină — n-am încotro, n-am încotro. Onoraţilor, a fost o şedinţă tare obositoare !

Se opri din mers.

— Ei, tu eşti expert în şedinţe... tu, un funcţionar !

— Eu nu te-njur zicîndu-ţi literat, rotofeiule. Bătrînul Eugen Ernst obişnuia să spună : „Cînd cineva n-are nici o treabă cheamă pe ceilalţi şi ţine o şedinţă. Iar la urmă, după ce au vorbit toţi, el face constatări. Şi apoi s-a isprăvit.“ Şi acum mai aşază-te o dată la plugul tău de scris şi scrie-i lui Jakopp o carte poştală telegrafică !

Aşa am şi făcut.

— Sînt de părere, i-am spus lui Karlchen, să scriem o telegramă dintr-un singur cuvînt, altminteri e prea scumpă. Aşa :

Telegrafiaţiimediatdacăvreţisăcumpăraţilaculde aiciMälarspreirigaredeşiceidreptgarantămapă numaipentruînotcutoatăstimaFritzchenşiKarlchen comisarisuperioriaiirigaţiei.

— Eu zic că ar trebui să-i pregătim o masă de despărţire, nu-i aşa ? spune Lydia.

Începem pregătirile. O chinuim pe biata cucoană din castel ca să obţinem ceva de băut.

Facem cumpărături şi nimic nu ni se pare destul de bun. Aranjăm şi despachetăm şi...

— Ce avem de mîncare ? se interesează Karlchen.

— Dumneata cam ce-ai dori ? întreabă Prinţesa.

— Eu aş prefera o supă din cozi de marmotă.

— Cum ai spus ?

— N-aţi auzit niciodată de aşa ceva ? Ce tineri sînteţi ! Pe vremea mea... supa de cozi de marmotă se fabrica în extremul nord de către eschimoşi. Hăituiesc marmota pînă cînd, de spaimă, îşi pierde coada şi în felul ăsta...

Drept care noi i-am aruncat două perne în cap. Pe urmă am coborît şi am început să mîncăm.

— De fapt, aş vrea să mă întorc prin Ulm, spune Karlchen, acolo mă aşteaptă o logodnică — n-ar mai aştepta !

— Să-ţi fie ruşine ! exclamă Prinţesa.

Eu îl întreb :

— Frumuşică ? Îmi închipui eu cum o fi... muierile tale... El rînjeşte, nu poate răspunde acum : parcă ale tale... Cum vrei să treci prin Ulm ? îl întreb, drumul tău nu-i pe acolo.

— Nici nu trec pe acolo, zice Karlchen, am spus numai că aş vrea.

— Un adevărat Casanova, constată Prinţesa.

— Draga mea, îi spun, cîteodată după vorbe trece şi la fapte, şi atunci se petrec lucruri amuzante.

Karlchen zîmbea ca şi cînd ar fi fost vorba de un alt destrăbălat. Destupăm sticla de whisky

cu un pocnet puternic, după care Karlchen primește numele de „domnul Pocnilă". Apoi continuăm să ședem acolo dar nu bem prea mult. Ne îmbătăm cu vorbe, în curentul slab, cele patru felinare pîlpîie.

— Fumează-ți o dată pipa ! mă îndeamnă Karlchen, fumează-ți-o ! Dar el nu suportă nicotina, Prințesă ! E o pipă nouă ?

— Tocmai asta e, răspund eu, trebuie să afum pipa, omule, e plicticos să afumi pipa...

— Nu s-ar putea face treaba asta cu o mașină ? întrebă Prințesa. Am mai auzit de așa ceva.

— Se poate ! zice Karlchen, în ultima clasă de liceu aveam un prieten care inventase un procedeu de afumat pipele cu o pompă de aer. Nu mai știu cum făcea, dar o făcea. I-am dat pipa mea nouă, o pipă grozavă. Și probabil că a lucrat prea puternic cu pompa... pipa s-a afumat atît de bine, că n-a mai rămas din ea decît o grămăjoară de cenușă. A trebuit să-mi cumpere una nouă. Povestea asta mi-a părut totdeauna simbolică... Da. Dar ce simboliza, am uitat.

Am tăcut toți trei, cufundați în gînduri.

— Un măgar ! zice Prințesa.

Noi voiam să protestăm — dar ea se referea la un măgar adevărat care apăruse de după copaci. „O fi dorind și el un whisky", ne-am zis noi. Ne-am ridicat îndată și l-am mîngîiat, dar măgarilor nu le place să fie mîngîiați ; un înțelept a descoperit că nenorocirea măgarilor este faptul că au fost numiți măgari — căci numai de aceea sînt atît de rău tratați. Pe acesta l-am tratat bine și l-am botezat Joachim. I-am pus și gramofonul să-i cînte...

— Pune să cînte puțin din *Carmen*, zice Prințesa — ba nu, pune să cînte bucata cu piticii... !

Era o piesă muzicală ce avea un fel de ritm de marș țopăit, și Prințesa pretindea că marșul trebuie să acompanieze o pantomimă în care niște gnomi mărunți alunecau pe scenă repede, cu mici felinare. Am pus discul cu piticii. Între timp, măgarul mînca iarbă și noi beam whisky.

— Mai dă-mi un strop ! ceru Karlchen.

Prințesa mînca drept desert brînză cu țelină, i-o recomandase un mare *gourmet* [1].

— E bun ? întrebă Karlchen.

— Are gust... Prințesa încerca încet și cu atenție — are gust de rufe murdare.

Chiar Joachim a dat din coadă în semn de dezaprobare.

După aceea i-am cîntat tot ce știam, și asta reprezenta un repertoriu bogat.

For that is the whisky
that makes me bright and brisky ! [2]

Muu ! făcu măgarul, lucru pentru care a fost dojenit căci doar nu era vacă.

Karlchen fluiera melodii liniștite pe un pieptene, cu ajutorul unei foițe de hîrtie satinată, și cerea vijelios să mergem la șantan... Prințesa rîdea mult și cîteodată nedemn de tare iar eu eram, ca fiecare dintre noi, singurul treaz în toată hărmălaia.

Înainte de a ne duce la culcare spun :

---

[1] Amator de mîncăruri alese (fr.).
[2] Menirea whisky-ului
Este să te facă vesel și ferice ! (Engl.).

— Lydia, să nu ne mai scrie iar cărţi poştale! Totdeauna scrie cărţi poştale.

— Ce fel de...? întreabă ea.

— După ce pleacă sosesc a doua zi cărţi poştale demente. Le scrie în tren. Ăsta-i felul lui de a-şi lua rămas bun. Să nu mai facă asta, mă irită peste măsură!

— Domnule Karlchen, juri că de data asta n-ai să mai scrii cărţi poştale?

Şi-a dat micul lui cuvînt de onoare din Giessen. Am intrat agale în casă.

A doua zi, seara, l-am dus la gară, la micul vagon care pufăia şi cei doi s-au sărutat de despărţire, cam prelung, după părerea mea. Şi pe urmă Karlchen a trebuit să se suie în vagon iar noi, de jos, îl sfătuiam prin fereastră, îi oferearn sfaturi bune pentru drum. El ne zîmbea şi cînd vagonul a pornit ne-a spus prietenos:

— Fritzchen, am luat cu mine pasta ta de dinţi! şi de necaz am aruncat în el cu pălăria, care era cît pe aci să cadă sub roţi, şi pe urmă Karl ne-a făcut semne cu mîna şi pe urmă micul tren a dispărut după colţ şi pe urmă n-am mai văzut nimic.

A doua zi la prînz au sosit patru cărţi poştale — cîte una din fiecare staţie mai mare pînă la Stockholm. Ultima avea următorul cuprins:

„Dragă T o n i!

În nici un caz să nu te laşi convocată la poliţie din pricina declaraţiei false de la hotel — din 15! Eventual susţine sus şi tare că eşti fiica mea.

Dragă prietene, astă-seară înainte de a fi plecat te-am mai privit o dată din profil şi trebuie să spun că am fost sincer speriat — cred că ai început să cheleşti. Dragă prietene! Ăsta e mai mult decît un semn — e un simptom!

Nu căutaţi degeaba al doilea canar — l-am luat cu mine pentru copilaşii mei. Unde e măgarul?

Dragă Marie, cercetează, te rog, imediat, inelul meu cu sigiliu — trebuie să fie sub perna ta. Ştiu sigur.

Păcat de concediul meu irosit prosteşte!

Sînt pe veci iubitul vostru

K a r l c h e n."

Capitolul al patrulea

„Dacă nu mă vede popa, cu Dumnezeu mă descurc eu", zice țăranul și își cosește duminica fînul.

1

— Cum s-a întîmplat asta așa, deodată? întrebă Prințesa cînd din „luminare"[1] cum eram mă văzu căzînd într-o parte.

Făceam amîndoi gimnastică. Lydia făcea gimnastică, eu făceam gimnastică — și în spatele nostru, sub copaci, se rostogolea Billie. Billie nu era bărbat, ci se numea Sibylle, și era o fată.

— Da, băiete, zise Prințesa și respirînd adînc, își dădu drumul să cadă, să vezi că în felul ăsta ajungem deștepți și frumoși.

— Și subțiri, spun eu și mă așez lîngă ea.

— Cum o găsești? întrebă Prințesa arătînd cu capul către copaci.

— Bine, răspund eu, e o fată drăguță — veselă, jucăușă, serioasă cînd vrea — vino în brațele mele!

— Cine?

— Ea!

— Daddy, dacă e vorba de brațe... știi fata asta tocmai s-a despărțit de prietenul ei, dar foarte cuviincios, fără ceartă.

[1] Figură de gimnastică.

— Cine era?

— Pictorul. Un băiat cumsecade — dar... nu mai mergea. N-o întreba, nu-i place să vorbească de asta. O supărare ca asta o rumegi de unul singur.

— De fapt, de cînd vă cunoașteți?

— Ei, să tot fie vreo zece ani. Vezi, Billie... ea-i Karlchen al meu, înțelegi? Îmi place fata asta. Și între noi n-a intervenit niciodată vreun bărbat — așa ceva nici nu mi-aș putea închipui! Ia uite cum aleargă, fuge de parcă i-ar arde pămîntul sub picioare!

Sibylle venea spre noi.

Era frumos s-o vezi alergînd. Avea picioare lungi, bustul bine arcuit și costumul ei de baie albastru-închis lucea pe fondul verde al ierbii.

— Ei, maimuțoilor, zise Billie, și se așeză lîngă noi, cum v-a plăcut?

— Ne-a priit, zise Prințesa, grăsunul a făcut strașnic gimnastică, în curînd au să-i iasă genunchii prin gît... e tare cuminte. De cît timp sari coarda?

— De trei minute, răspund eu grozav de mîndru. Billie, cum ai dormit?

— Destul de bine. La început, cînd femeia mi-a pregătit odaia cea mică, credeam că are să fie prea călduroasă, soarele bate în ea toată ziua... Dar pe aici nu-i niciodată prea cald. Nu, am dormit foarte bine.

Priveam cu toții atenți, drept în față și ne legănam.

— Drăguț că ai venit aici, zise Prințesa gîdilînd ușor de tot ceafa lui Billie cu un fir lung de iarbă. Aveam de gînd să trăim aici ca pust-

nicii, dar pe urmă a sosit Karlchen, prietenul lui Daddy şi acuma tu — totuşi e atît de liniştit, de frumos şi de paşnic... nu, într-adevăr...

— Eşti foarte amabilă, dom'şoară ! zise Billie rîzînd.

O iubeam pentru acest rîs ; uneori era de argint, alteori venea din gîtlejul unui porumbel — atunci rîdea gunguruind.

— Ce inel frumos ai pe deget, Billie, spun eu.

— E o nimica toată, un mic inel de toate zilele.

— Arată-mi-l... Un opal ? Aduce... doar ştii... opalul aduce nenoroc.

— Mie nu, domnule Peter, mie nu. Să port mai bine un diamant ?

— Bineînţeles, şi pe urmă în *şamba ţeparé*[1] să-ţi zgîrii cu el numele pe oglindă. Aşa fac toate marile cocote.

— Mulţumesc. De altfel, Walter mi-a povestit, spunea că a fost la Paris într-un *cabinet particulier* şi acolo, una zgîriase şi ea ceva pe oglindă. Ghiceşte ce scria :

— Ce ?

— *Vive l'anarchie !*[2] Foarte reuşit, nu ?

Eram plini de voie bună.

— Mai facem puţină gimnastică ? întreb.

— Nu stimaţii mei, zice Prinţesa întinzîndu-se, în ce mă priveşte, mi-ajunge. Billie, ţi s-a descheiat costumul de baie.

Îi încheie tricoul.

Billie avea corpul bronzat, natural sau de soarele mării de unde tocmai venea. La această

[1] Chambre séparée (în franceză incorectă în original).
[2] Trăiască anarhia ! (Fr.)

nuanţă de piele, avea ochi căprui şi, lucru ciudat, părul blond — blond adevărat... De fapt, nu i se potrivea de loc. Mama lui Billie era o... ce era ? Din Pernambuco. Ba nu, lucrurile nu stăteau aşa. Mama era nemţoaică, trăise mult timp cu bărbatul ei neamţ în Pernambuco, şi acolo trebuie să se fi petrecut odată ceva... Vorbind cu toată prudenţa, Billie era o mulatră sau o metisă... sau cam aşa ceva. Din ea emana o dulce blîndeţe exotică. Cînd stătea cu genunchii ridicaţi, cu mîinile sub ei, părea o pisică frumoasă. Să te fi tot uitat la ea.

— Ce fel de rachiu a fost acela pe care l-am băut aseară ? întrebă Billie, fără să piardă din ochi ceea ce se petrecea într-o depărtare unde numai ea putea ajunge. Întrebarea era foarte firească — dar Billie făcea o mutră nepotrivită cu întrebarea, căci avea o expresie de visare încremenită — şi apoi întrebarea asta despre rachiu... Mie şi Prinţesei ne veni să rîdem, Billie se trezi. Ei ? făcu ea.

— Era rachiul „Lavagabondos“, spusei eu foarte serios.

— Nu zău, ce era ?

— Rachiu de secară suedez. Dacă bei doar un pahar, cum am făcut noi, te-nviorează şi e plăcut.

— Da, foarte plăcut...

Tăcurăm iar, lăsîndu-ne mîngîiaţi de soare. Vîntul adia, ne răcorea pielea şi pătrundea prin porii în care cînta sîngele, potolindu-l. Eu eram în minoritate, dar era frumos. De obicei cele două formau o unitate — nu împotriva mea... dar oarecum fără mine. Cu toată simpatia ce o nu-

tream unul față de altul, cînd mergeam alături de ele, aveam deodată acea senzație veche din copilărie pe care o au uneori băiețașii : femeile sînt ființe stranii, altfel decît noi, ființe pe care n-avem să le înțelegem niciodată. Ce-or fi avînd, cum sînt pe sub rochie... cum stau lucrurile cu ele ? Copilăria mea s-a nimerit într-o vreme cînd vestimentația femeii era foarte complicată — cînd te gîndești cîte aveau de prins în copci, de încheiat, cînd se îmbrăcau ! Un adulter trebuie să fi fost pe atunci o treabă tare încurcată. Astăzi bărbații au mult mai mult de încheiat decît doamnele ; dacă sînt deștepte se pot descheia cu un fermoar. Și cîteodată, cînd aud vorbind femei între ele, mă gîndesc : „Își cunosc una alteia «secretul» acela, sînt supuse acelorași mișcări dirijate, acelorași fluctuații în viața lor, fac copii în același fel... Se spune totdeauna despre femei că se urăsc între ele. Poate pentru că se cunosc atît de bine ? Știu prea multe una despre alta — anume esențialul. Și acesta e la multe același. Pentru noi, bărbații, e mai greu."

Ele două stăteau la soare și flecăreau, iar mie mi-era bine. Simțeam oarecum o desfătare de eunuc. Dacă aș fi orgolios aș zice : de pașă — dar nu era așa. Mă simțeam numai foarte la adăpost cu ele. Billie era de patru zile la noi, și în aceste patru zile nu avusesem nici o clipă neplăcută... totul mergea ușor și plin de voie bună.

— Cum era ? o aud pe Prințesă întrebînd.

— Era un cavaler la cap... și la picioare, dar între astea... răspunde Sibylle.

Nu știam despre cine vorbeau... nu fusesem atent la timp.

— Ce mai încoace și încolo, spune Prințesa, dacă unul nu-i bun de nimic, părăsește-l imediat. Dar vezi că femeia asta-i atît de proastă, că de-atîta timp — ei da ! Ia uitați-vă, psst ! Stați liniștiți — să vină mai aproape... Și uite cum își vîntură codița !

O pasăre mică se apropie țopăind, își apleacă într-o parte capul, apoi zbură, speriată de ceva ce se petrecuse în creierul ei — noi nu ne clintisem.

— Ce pasăre o fi fost asta ? întreabă Billie.

— Mierloi, răspunde Prințesa.

— Ah, — prostii, sigur că nu era mierlă, intervine Billie.

— Am să vă spun ceva, vorbesc eu pe un ton didactic, n-are nici o importanță dacă astfel de răspunsuri sînt corecte. Totul e să răspunzi hotărît. Jakopp ne-a povestit odată, că pe cînd făcea o excursie cu asociația lor, unul dintre ei le era instructor și acesta trebuia să le știe pe toate. Dacă îl întrebau : „Ce clădire e aceea ?" — răspundea pe loc : „Casa de economie a districtului Saxonia inferioară". Habar n-avea, dar se liniștea toată lumea, se umpluse un gol. Așa se petrec lucrurile.

Fetele îmi zîmbiră politicos, deodată rămăsesem singur cu gluma mea. Numai o scurtă clipă, pe urmă trecu. Se ridicară de jos.

— Hai să mai alergăm o dată în jurul pajiștii, zise Billie. Unu, doi, trei — gata !

Alergăm. Billie conducea, alerga ritmic, bine antrenată, trupul fetei funcționa ca o mică ma-

şină de precizie... Era o plăcere să alergi cu ea. În spatele meu, Prinţesa gîfîia din cînd în cînd.

— Aleargă liniştit! spun aşa ca pentru mine, trebuie să respiri pe nas — să calci cu toată talpa, nu prea arcuit!

Şi alergăm. Respirînd adînc, Billie se opreşte. Făcusem aproape înconjurul pajiştii celei mari.

— Uf!

Ne încălzisem prea tare.

— Repede în castel, sub duş!

Ne luăm halatele de baie, traversăm încet pajiştea, eu îmi ţineam pantofii de gimnastică în mînă şi iarba îmi gîdila picioarele. E frumos să fii cu fetele împreună, fără să simţi nici o încordare. Nici o încordare?

2

— Ce-i dăruim fetiţei?

— Bomboane, propune Billie.

— Nu, spun eu, femeia are să i le interzică — sau fetiţa are să fie nevoită să le împartă cu toată ceata.

— Mergem să cumpărăm năsturaşi, zice Prinţesa, am să găsesc eu ceva. Haideţi! Ah, Billie, lasă pălăria!

Pornim.

Doamna Collin scrisese. Spunea că ne este foarte recunoscătoare şi se ruga să ne ducem la doamna Adriani să vorbim cu dînsa, apoi să-i

telefonăm. Cheltuielile le va suporta cu plăcere...

— N-o luaţi *huddan*, ci *ladi*! strigă Prinţesa.

Billie o privi încremenită, şi a trebuit să-i explic că vorbele astea înseamnă „la dreapta“ şi „la stînga“ — aşa erau mînaţi măgarii în multe regiuni în care se vorbea dialectul platt. Dumnezeu ştie de unde s-or fi trăgînd interjecţiile astea vechi.

Da, copilul, „mica gînganie...“. Mă gîndeam intens că e chinuit şi bătut, căci acolo mă aştepta ceva penibil... În copilărie suferisem de frica „portalului“, mă chinuise acea frică nebună de a intra într-o casă străină, cu totul străină. Pînă la urmă intram cu capul între umeri, şi, bineînţeles, îmi ieşea prost. Animalele adulmecă frica. Oamenii adulmecă frica. Dar de cînd am aflat că toţi trebuie să moară, merge mai bine. Pînă am aflat a durat douăzeci de ani. Omul din popor exprimă asta mai pe scurt şi mai puţin patetic: „Da' ce-i de capul lui? Nici dosul lui n-are mai mult decît două buci.“ Da, asta-i adevărat.

Şi iată-mă obligat, eu, om străin, să mă duc la o femeie străină şi rea. Timp de o clipă îmi trec prin minte toate fazele: Hänsel la căsuţa de turtă dulce a vrăjitoarei. Apoi: Vai ce ruşine îmi e!... Şi pe urmă mi-a trecut. Mi-a trecut mult mai repede decît pot să aştern totul pe hîrtie. Gata. Un indian înţelept a zis: „Trebuie să omori tigrul în gînd, înainte de vînătoare — restul nu mai e decît o formalitate“. Doamna Adriani... ? Mă gîndesc la sergentul meu

major, la copilul bătut care plîngea... Totul se va aranja.

Trecînd pe lîngă o fereastră deschisă, Prințesa strigă către un papagal care cîrîia în colivia lui :

— Taci ! Altfel ai să fii împăiat !

Desigur pasărea o înțelesese, căci tăcu. Billie rîse.

— Parcă aveați de gînd să cumpărați și sos englezesc, zise ea făcînd una dintre acele asociații de idei de care numai femeile sînt capabile.

— Întocmai așa o să și procedăm — hai, mergem la „Fruktaffär", acolo se găsesc de toate.

Suedezii scriu fonetic unele cuvinte străine, ceea ce are mult haz. Așadar am cumpărat sos englezesc. Prințesa mirosea neîncrezătoare sticla înfundată și amăra viața vînzătorului căutînd să se facă înțeleasă. Gesticula cu mîinile și cu picioarele. Billie răsturnă un borcan cu castraveți în sos de muștar, dar castraveții rezistară bine, scăpară doar cu spaima și făcură cîtva timp spumă în oțetul lor...

— Uite ce multă sare ! zic eu.

Prințesa privi butoiul :

— Cînd eram copil îmi spuneam : „Dacă într-un magazin de sare cade o picătură de apă, înghite tot depozitul !"

Cuvintele astea m-au făcut să mă gîndesc atît de intens, încît aproape că am uitat să mă țin după fete. Ajunseseră pe stradă și ronțăiau stafide.

— Și copilului îi luăm o păpușă, zice Prințesa. Haide vizavi ! Tu rămîi aici — am să... nu, Billie vine cu mine !

Timp de o clipită îmi păru rău — aș fi rămas cu plăcere singur cu Billie pe stradă. Ce ne-am fi spus ? Nimic, firește.

— Ați cumpărat ?

— Am cumpărat, îmi răspunde Billie.

— Arătați-mi-o ! mă rog eu.

— Dar nu aici pe stradă ! spune ea.

— Crezi că ar răci păpușa ? întreabă Prințesa desfăcînd pachetul.

Mă uit la păpușă. E o fată suedeză, îmbrăcată în costumul național din Dalarne, pestriț și vesel. Apoi păpușa fu împachetată la loc.

— Împachetînd daruri te simți parcă mai fericit decît cînd le primești, zice Prințesa și înnoadă sfoara. Ei, hai să pornim...

— Nu cumva drăguța doamnă are să tragă cu pistolul ?

— Las' pe mine...

— Ba nu, Daddy, nu te las de loc. Tu să intervii doar dacă se obrăznicește și se pornește pe scandal. Ai să faci introducerea și apoi spui că am primit o scrisoare, de restul mă ocup eu.

— Și eu ? întreabă Billie.

— Tu te odihnești între timp în pădure, nu se poate să invadăm casa femeii ca o armată răzbunătoare. Totul ar fi pierdut. Chiar și doi e prea mult, e prea mult, spuse ea alungind cuvintele. Doi contra unul — și cel ce se află singur mîrîie din capul locului...

— Ei, mai tare ca femeia aceea nu poate nimeni să mîrîie ! Ce diavoliță !

O luasem pe Billie de braţ.

— Lucrezi cumva şi aici ? mă întreabă Billie.

— Am să dau dracului lucrul, spun eu. Nu, aici facem o pauză creatoare... Billie, eşti un bărbat simpatic, zic eu fără nici un rost.

— Ei, tinerilor, exclamă Prinţesa, făcînd o mutră de mătuşă binevoitoare care pune la cale o logodnă, mă bucur că vă iubiţi !

Am înţeles substratul cuvintelor şi-n clipa aceea mi-am dat seama că sînt prietene adevărate — nu există nici urmă de gelozie. Şi oricum ai fi luat-o, ţineam unul la celălalt.

În sfîrşit, recunosc drumul, iată grilajul şi iată şi căminul copiilor.

Billie pornise încet înainte, noi ajungem la uşă. Sonerie nu exista. Fără îndoială, aici nu era permis să suni. Ciocănim la uşă.

După un răstimp lung se aud paşi apropiindu-se, o slujnică deschide.

— *Kan Ni tala tyska ?* [1] întreb eu.

— Bună ziua... Da, da... ce doriţi ? răspunde ea zîmbind. Era evident că îi făcea plăcere să vorbească pe limba noastră.

— Am vrea s-o vedem pe doamna Adriani.

— Da... nu ştiu dacă are timp. Doamna Adriani face tocmai apelul, adică... revizuieşte lucrurile copiilor. Am să... aşteptaţi o clipă...

Ne aflam într-un hol zugrăvit în cenuşiu. Geamurile, împărţite în pătrăţele, erau prinse în stinghiuţe de lemn. „Ca nişte gratii“, gîndesc eu. Pe pereţi cîteva portrete de regi suedezi. Cineva cobora scara. Doamna Adriani.

[1] Vorbiţi germana? (În suedeză.)

— Bună ziua, îi spunem.

— Bună ziua, răspunde calmă.

— Venim din partea doamnei Collin din Zürich şi am dori să vorbim cu dumneavoastră despre fetiţă.

Pîndindu-ne expresia feţei, ne întreabă :

— Aveţi... vreo scrisoare ?

— Bineînţeles, poftim !

Porneşte înaintea noastră şi ne conduce într-o odaie mare, un fel de sală, probabil unde mîncau fetele. Mese lungi şi multe, multe scaune. Într-un colţ, o masă mai mică, la care ne aşezăm. Ne spunem numele. Femeia ne priveşte întrebător şi rece.

— Ne-a scris doamna Collin să vedem ce face fetiţa ei — din păcate nu poate veni vara asta în Suedia, dar ar fi mulţumită dacă cineva s-ar mai ocupa de copil, din cînd în cînd.

— De copil mă ocup eu, răspunde doamna Adriani. Sînteţi... o cunoştinţă a doamnei Collin ?

— Poate n-ar fi rău dacă am putea vorbi cu fetiţa. Trebuie să-i transmitem şi sărutări de la mămica ei şi să-i comunicăm ceva.

— Ce să-i comunicaţi ?

— Am să-i comunic chiar eu fetiţei — bineînţeles în prezenţa dumneavoastră. Ne permiteţi să vorbim cu ea ?

Doamna Adriani se ridică de pe scaun, strigă ceva pe suedeză prin uşă şi se întoarce.

— Trebuie să spun că purtarea dumneavoastră mi se pare mai mult decît ciudată. Zilele trecute aţi conspirat cu copilul, vă amestecaţi în

metodele mele de educație... Ce-i asta ? La urma urmei, cine sînteți ?

— Numele noastre vi le-am spus. De altfel...

— Doamnă Adriani, zice Prințesa, nimeni nu vrea să vă controleze sau să se amestece în munca dumneavoastră. Aveți desigur multă bătaie de cap cu copiii — asta e evident. Totuși am dori s-o informăm pe mamă în toate privințele...

— De asta am eu grijă, răspunde doamna Adriani.

— Bineînțeles. Am vrea să-i transmitem că am găsit fetița sănătoasă și veselă... și cum îi merge și... a, iat-o !

Fetița se apropie sfioasă de masa la care stăteam. Mergea nesigură, cu pași mărunți și nu veni chiar lîngă noi. Ne uităm la ea — ea se uită la noi...

— Ei, Ada, zice Prințesa, ce mai faci ?

Se aude glasul doamnei Adriani :

— Întîi, spune bună ziua !

Copilul tresare și îngînă ceva ce seamănă a bună ziua.

— Cum îți merge ?

Doamna Adriani nu slăbea copilul din ochi. Fetița vorbi ca dindărătul unui zid.

— Mulțumesc... bine...

— Am să-ți transmit sărutări de la mama ta, zise Prințesa. Te sărută și mai întreabă aici, în scrisoarea asta — Prințesa scotoci prin geantă — dacă mormîntul lui Will e bine îngrijit. Era fratele tău mai mic, nu-i așa ?

Copilul vru să spună da, însă nu apucă.

— Mormîntul e în ordine, zise doamna Adriani, de asta am eu grijă. La cîteva săptămîni o

dată ne ducem la cimitir, e, firește, o datorie. Și mormîntul e bine îngrijit, lucrul ăsta îl supraveghez eu, și răspund de asta.

— Va să zică, așa... spuse Prințesa. Și uite, ți-am adus ceva, o păpușă, iat-o ! Te joci frumos cu celelalte fetițe ?

Copilul ne privi speriat și luă păpușa. Ochii i se întunecară, înghiți, înghiți încă o dată, apoi lăsă brusc capul în jos și începu să plîngă. Era atît de jalnic ! Plînsul acesta răsturna totul. Doamna Adriani sări de pe scaun și o apucă pe fetiță de mînă.

— Pleacă numaidecît de aici și du-te sus... Toate astea nu sînt pentru tine ! De sărutări ai auzit și...

— O clipă, zisei eu, Ada, dacă ai vreodată să transmiți ceva important lui mami, noi locuim în castelul Gripsholm.

— De aici nu se transmite nimic important, rosti cu voce tare doamna Adriani și se duse repede cu fetița spre ușă. Ceea ce este de — hai mai iute ! — ce este de transmis se transmite prin mine — și tu bagă-ți bine asta în cap...

Afară continuă să vorbească, o auzeam ocărînd, dar nu mai puteam distinge nimic.

— N-ar trebui să...

— Nici un scandal ! spuse Prințesa, s-ar sparge în capul copilului. O să telefonăm la Zürich și pe urmă vom vedea !

Ne ridicarăm.

Doamna Adriani se întoarse, roșie ca racul la față.

— Ascultați, strigă ea, dacă îndrăzniți să vă mai arătați vreodată aici am să înștiințez poli-

ția ! N-aveți ce căuta aici — înțelegeți. E nemaipomenit ! Plecați imediat ! Nu cumva să mai călcați pragul casei mele ! Și nu cumva să încercați încă o dată să mă spionați — am să... Trebuie totuși să-mi fac rost de un cîine, adăugă ea, ca pentru sine. Am să scriu eu doamnei Collin pe cine și-a ales — și, de altfel, unde-i scrisoarea ?

Îi fac din ochi semn Prințesei să tacă. Nu răspundem nici unul, ne îndreptăm încet spre ieșire. Simt cum femeia devine oarecum nesigură.

— Unde.... unde-i scrisoarea ?

Nu mai scoatem nici o vorbă, nu ne luăm ziua bună, de asta doar avusese ea grijă, ieșim ca muții. Amenințări ! Cine amenință e slab. Nu telefonasem încă la Zürich.

Cînd directoarea văzu că am ajuns la ușă, își dădu drumul și începu să urle ; se auzeau pași grăbiți pe pardoseala de piatră de jos, din pivniță. Pesemne slujnicele se adunaseră acolo și trăgeau cu urechea.

— Vă interzic... vă interzic o dată pentru totdeauna vizitele ! Afară ! Ieșiți afară ! Și nu care cumva să mai puneți piciorul pe aici ! În definitiv, cine sînteți... două nume diferite ...Mai bine căsătoriți-vă ! țipă ea cît o ținea gura.

Apoi ne-am pomenit afară. Ușa se închise cu o detunătură. Bum ! Ajunsesem.

— Hm ! mormăi eu, o victorie formidabilă !

— Ei, Daddy, nu puteam face mai mult, mare zgripțuroaică mai e — cu ce ne-am ales ?

— Cu un refuz amărît. Deci să telefonăm.

— Îndată ce sosim acasă. Dar dacă nu-i spui exact doamnei Collin ce se petrece aici... și cum arată mica gînganie ! Prăpădită și bătută... zgripțuroaica ocărăște și ocărăște într-una... E plină de țepi ca un arici. S-o ia naiba, ar trebui fiartă în ulei !

Soluția mi-a părut prea costisitoare.

Ne îndreptăm spre pădurice, unde trebuia să fie Billie. Și-o facem cu ouă și oțet pe doamna Adriani. O căutăm pe Billie.

— Billie ! Billie !

Nimic și iar nimic.

— Oare tîrîtura aia roșcată o fi fericită ?

— Daddy, pui cîteodată niște întrebări stranii. Poftim, dacă e fericită... ! Fetița e nenorocită. Mii de draci — ce-i de făcut ? Trebuie să ajutăm copilul ! Nu poți să vezi așa ceva și să rămîi nepăsător ! Sfinte, Dumnezeule ! Billie !

Cît pe-aci să ne împiedicăm de ea.

Sta întinsă după o mică ridicătură acoperită de mușchi, într-o încrețitură de pămînt ; zăcea pe burtă, cu picioarele ei lungi ridicate în aer, citea și din cînd în cînd își bătea un picior de celălalt.

— Ei, ce-ați făcut ?... Cum a fost ?

I-am povestit amîndoi odată, și acum doamna Adriani devenise un munte care scuipa foc, un adevărat iad plin de diavoli mici și mari, conducătoarea unei bande de maimuțe — pe scurt, un monstru. Ei, era într-adevăr un exemplar rar !

Le priveam pe cele două femei în timp ce se sfătuiau. Cît de deosebite erau ! Prințesa foc și pară, suferința copilului o scosese din fire, inima-i scăpăra scîntei. Billie o compătimea pe fetiță, dar ca un străin care, în metro, ar fi spus „scuzați !“ O compătimea cuminte, binecrescută

și indiferentă. Poate pentru că nu participase la toate cele întîmplate... Indiferența multor oameni se întemeiază pe lipsa lor de imaginație.

— Vreți să ne mai plimbăm puținas? întrebă Prințesa.

— Unde?

— Veniți și voi?... Aș vrea să văd mormîntul. Ce sperietoare...!

Furtuna împotriva roșcatei se potolea pe încetul. Pornirăm și făcurăm un ocol mare împrejurul căminului de copii.

— Îndată ce sosim acasă, dar îndată, cerem la telefon Zürichul, zise Prințesa. Cu orice preț, trebuie cu orice preț să scoatem copilul de acolo! Doamna Adriani nu-i lipsită de un fel de farmec!

Billie fluiera încet ca și cum ar fi fost singură. Mă uitam fix la un pîlc de copaci întunecați și citeam în frunze: aș fi vrut s-o am pe Billie, simțeam că n-o să reușesc niciodată și acum aveam un motiv moral s-o consider inferioară Lydiei. Billie era lipsită de inimă. „Oare inima i-ai iubi-o, mincinosule?“ „Are picioare atît de lungi...“ „Da, dar n-are inimă.“

Mergeam încet prin pădure, cele două prietene trăncăneau între ele, sporovăiau, adică bîrfeau, sfîșiau pe cine le trecea prin minte. Nici nu puteai urmări, atît de repede le turuia gura. Păcat că nu putem fi de față cînd alții vorbesc despre noi — în felul acesta am căpăta o opinie oarecum justă despre noi înșine. Căci nimeni nu crede că-i cu putință să lipești pe oameni etichete, ca pe sticle, atît de puțin ceremonios, atît de repede, de nepăsător, atît de lipsit de consi-

derație — așa cum totuși procedează toți. Pe ceilalți, poate — dar chiar pe noi înșine?!...

Billie spunea:

— ...el îi făgăduise, și cînd a venit vremea, nimic!

— Din prostia ei, zicea Lydia. Banii: la primire — avea tata o vorbă. Încredere! Încredere! Nu există decît un lucru sigur: capcanele. Nu-i așa?

Curios, de unde îi veneau ideile astea? Doar nu avusese încă experiențe atît de proaste!

Mersul lui Billie era ca un dans — parcă totul în ea era pus pe arcuri. Purta rochii din stofe ciudate — nu știam cum se numesc; erau viu colorate și țesute grosolan. Azi, de pildă, părea o indiană care își croise o rochie din cortul ei de nuntă... și cîte brățări! Gîndeam: „Frumoasa sălbatică are să-și arunce îndată brațele în sus și, cu un strigăt de dragoste, are să se repeadă în pădure, spre semenii ei... Păcat că n-are inimă!“

— Vedeți, acolo-i cimitirul. Pînă la asfințitul soarelui ajungem — haidem!

Ne zorim pașii. Se pornise un vînt ușor, apoi se înteți, o ploaie subțire ca o boare începu să cadă. Uneori vîntul aducea un fel de respirație a întinderilor albastre, dinspre mare, dinspre Marea Baltică.

În sfîrșit ajunserăm; avea o mică poartă de lemn și peste zidul scund de piatră se înălțau copaci bătrîni.

Era un cimitir vechi; se vedea după mormintele roase de vreme și oarecum prăbușite, așezate într-o parte a lui. De partea cealaltă mor-

mintele erau frumos rînduite, ca soldații... bine îngrijite. Stăruia o liniște deplină ; în după-amiaza aceasta eram singurii vizitatori ai morților. Pe cine vizitam ? Te vizitezi doar pe tine însuți cînd te duci la cei morți.

— În ce rînd... ? Stai, e notat aici, în scrisoare. Al optsprezecelea... nu, al paisprezecelea... Unu, doi... patru, cinci...

Căutăm.

— Aici, zice Billie.

Acolo se află mormîntul. Ce mormînt mic !

WILHELM COLLIN
NĂSCUT... MORT

și cîteva flori răscolite de vînt. Stăm în jurul mormîntului. Fără să vorbim. Să se fi datorat asta scenei de adineauri sau faptului că era un mormînt atît de mic — contrastul dintre inscripția Wilhelm Collin și movilița de pămînt — în realitate nu fusese încă un Wilhelm, ci o grămăjoară de carne ce ar fi trebuit ocrotită... O lacrimă pe care n-o mai puteam reține începu să se rostogolească.

— Nu boci, zise Prințesa, clipind din ochi, nu boci, lucrul e mult prea serios ca să plîngi !

Mi-era rușine de Billie, care ne privea cu milă. Ochii ei cătau plini de căldură. Îi spuse ceva Prințesei în șoaptă și cînd amîndouă priviră spre mine, am simțit că trebuie să fi fost ceva prietenos. Uit că o dorisem pe Billie și mă refugiez la Prințesă.

Ajunși la Gripsholm, chemăm Zürichul la telefon.

— În cazul ăsta, spuse Prințesa, putem zice că bună-cuviința se află pe picior de război cu morala.

Ne așezăm la masa cea mare din odaia noastră și continuăm să rîdem. Cucoana din castel îi explicase lui Billie că n-ar fi adevărate cele auzite adeseori, anume că „toți suedezii se scaldă totdeauna goi". Desigur, cîteodată, la adăpostul stîncilor, cînd sînt între ei... dar altminteri sînt oameni ca toți ceilalți. Nu sînt trăsniți în nici o privință, chiar dacă le place să risipească bani cînd e cine să-i vadă.

Afară ploua cu găleata.

— Ce ploaie veselă, constată Billie.

Așa și era. Ploaia vuia, sus pe cer nori negri-fumurii alunecau repede, poate că numai noi eram atît de veseli, în ciuda celor întîmplate. Era plăcut să stai de vorbă aici, în odaie, la adăpost. Ce parfum avea Billie ?

— Billie, ce parfum întrebuințezi ?

Prințesa adulmecă.

— Și-a compus ea unul.

Billie roși ușor, sau mi s-a părut doar ?

— Da, am făcut un talmeș-balmeș, deseori fac combinații de-astea...

Dar nu ne spuse din ce anume.

— Billie, ajută-mă — poți ? Uită-te încoace ! Prințesa se trudea de ieri să dezlege niște cuvinte încrucișate cam grele. Scrie așa : podiș în Asia... ba nu, pe ăsta l-am găsit. Dar — un nume oriental de bărbat... Wendriner ? Nu. Nu poate fi —

coate de pisică... ? Nici asta... Fritzchen, spune tu !

— Dar cum îl cheamă cu adevărat ? întreabă indignată Billie, o dată îi spui Peter, altă dată Daddy, acum Fritzchen...

— Îl cheamă Ku — ert... zise Prinţesa. Ku — ert !... Ce fel de nume o mai fi şi ăsta ! Dacă măcar s-ar numi Fänenand sau Ullerich, ca băiatul primarului !

Dispreţ pe toată linia ! Dar acum dorul de cultură al lui Billie fusese stîrnit ; cele două capete se aplecară pe foaia de ziar. Eu stam leneş alături şi le priveam. Şi acolo, în faţa celor două... cucurigu — zice încet o voce în mine, cucurigu... Ele şuşoteau şi se prăpădeau de rîs. Trăgeam din pipa cea nouă care acum era în sfîrşit afumată şi făceam o mutră ce voia să exprime o binevoitoare superioritate bărbătească. Billie tocmai spusese un lucru care, dacă te gîndeai numai la mascări, putea fi luat drept ceva cu dublu înţeles. Prinţesa îmi aruncă o privire iute ca fulgerul : era o înţelegere între complotişti. Complotişti nocturni... Ziua nu vorbeam niciodată despre noapte — dar noaptea era în zi şi ziua în noapte.

„Mă mai iubeşti ?“ scrie în vechile basme. Abia atunci — abia atunci !

Aruncară deoparte ziarul cu cuvintele încrucişate.

— După-masă o să mai încercăm o dată, zise Billie. Voi adormiţi uşor aici ? Eu, de obicei, citesc pînă adorm — dar aici somnul vine atît de repede...

— Trebuie să faci ca baroana Firks, zise Prinţesa. Baroana Firks era, bineînţeles, din Curlanda, ştii cei din Curlanda sînt spiţerii Europei — au toţi cîte o mică ţicneală. Şi cînd bătrîna doamnă nu putea adormi noaptea, se urca pe un cal de lemn şi se legăna pînă ce... Da ! Ce e ?

Cineva ciocănise. În uşă se ivi un cap.

— Telefonul ! Zürich.

Alergăm toţi trei.

O mică luptă la aparat.

— Lasă-mă... nu poţi să te dai la o parte ?... Ai răbdare... Lasă-mă o dată !

Eu :

— Allo !

Nimic.

Cum se întîmplă totdeauna cînd vorbeşti la distanţe mari, la început nu se auzi nimic. Numai membrana zbîrnîia uşor. Zgomotele astea diferă după ţara pe care o chemi la telefon. Din Franţa, de pildă, curge prin fire o apă argintie care îţi trezeşte un dor nebun de Paris... Aici zbîrnîia. Puseseră probabil fire noi de cupru către Elveţia, din pricina conferinţelor politice...

— Mariefred ? Vă rog răspundeţi.

Apoi desluşesc o voce plîngăreaţă, stinsă. Doamna Collin.

— Aici doamna Collin. Dumneavoastră mi-aţi scris ? Cum îi merge Adei ?

— Nu vreau să vă neliniştesc — dar trebuie s-o luaţi de acolo.

— Dar de ce, pentru Dumnezeu ?

— Nu, cu sănătatea îi merge bine, dar vă mai scriu o dată amănunte diseară — această doamnă

Adriani e o educatoare imposibilă. Ai impresia că fetiţei i-a intrat frica în oase...

Şi îmi vărs tot focul. Azvîrl tot ce am pe suflet, toată furia şi toată mila şi tot necazul pentru înfrîngerea de azi după-amiază şi scîrba mea pentru femeile dominatoare... tot focul mi-l vărs. Iar Prinţesa mă stîrnea, făcîndu-mi semne sălbatice cu pumnul. Doamna Collin tăcu o clipă.

— Allo ?

— Da, dar atunci ce-i de făcut ?...

Prinţesa mă împinge, şoptind ceva. Îi fac semn cu capul : lasă-mă !

— Vă propun să ne scrieţi o scrisoare prin care să ne împuterniciţi să luăm copilul din căminul acela. Trimiteţi-ne, vă rog, un cec în valoarea sumei aproximative ce o datoraţi acolo... dacă e mai mult, avansez eu banii cu plăcere. Nu cumva s-o anunţaţi de asta pe doamna Adriani, altfel n-are să dea îndată drumul copilului, ci are să-l mai chinuiască... Deci, scrieţi-ne nouă. Doamna Adriani vă cunoaşte desigur scrisul. Aşadar, sînteţi de acord ?

Pauză dovedind nehotărîre. Îi spun unde să ia referinţe despre mine la Berlin.

— Bine, dacă sînteţi de părere... Ah ! dar cum să mă descurc cu copilul ?

— Uitaţi-vă, am treabă în Elveţia, vă aduc fetiţa şi o să găsim ceva potrivit pentru ea — dar de aici trebuie luată neapărat. Înţelegeţi-mă, nu mai merge. Sînteţi de acord ?

Vocea era încă plîngătoare, dar suna ceva mai hotărît.

— Ce drăguţ din partea dumneavoastră că mă ajutaţi. Nici nu mă cunoaşteţi !

— Ştiţi, am văzut ce se petrece... nu mai e cu putinţă. Va să zică, ne-am înţeles.

— Sigur, să facem cum am hotărît.

Urmează cîteva amabilităţi dintr-o parte şi dintr-alta. Poc. Închidem. Gata. Cele două fete încep un dans sălbatic în jurul odăii. Eu mai ţin o clipă receptorul în mînă.

— Slavă Domnului ! exclam.

— Să vedem dacă se ţine de vorbă, zice Prinţesa, cu răsuflarea încă tăiată.

— Ce-a spus ? întreabă Billie.

Acum participa cu mai mult interes la toată întîmplarea, nu numai din politeţe, ca azi după-amiază. Camaradul de război, Billie... Fac o dare de seamă şi apoi dansăm toţi trei.

— Asta-i straşnic ! zice Lydia. Cînd poate să sosească scrisoarea ei ? Azi e marţi — miercuri, joi... în trei zile, nu crezi ?

Ţipam toţi trei de-a valma şi eram foarte voioşi. În mine cînta ceva cam aşa : e dulce să faci bine, răzbunarea aduce dobînzi, iubeşte-ţi aproapele ca ciocanul nicovala.

— Pot avea onoarea să mîn doamnele la păscut ?

Ne ducem la masă.

— Billie ! exclam eu, dacă ar vedea asta bătrînul consilier Goethe ! Apă în vin ?! „De unde ai luat obiceiul ăsta urît ?“ i-a spus el lui Grillparzer cînd a făcut la fel. Ori a spus-o altuia ? Dar de spus a spus-o.

— Nu suport vin curat, răspunde Billie, şi vocea îi sună ca un inel de argint care cade într-un pocal...

— Margot suportă mai bine? intervine Prințesa.

— Margot... zice rîzînd Billie, o dată am întrebat-o ce-ar face dacă s-ar chercheli — nu se cherchelise pînă atunci niciodată. Mi-a răspuns: „Știi cum mă închipui eu beată? Zăcînd sub masă, cu pălăria strîmbă pe cap și spunînd într-una «miau»!"

Povestea asta o botezăm cu un vin roșu catifelat. Billie înghite plină de curaj, Prințesa se uită la mine, gustă și zice:

— Nu-mi prea place vinul roșu. Dar dacă răposatul domn Bordeaux ar ști asta...

Și apoi vorbim iar despre Zürich și de mica gînganie. Billie se înviorează, pesemne pentru că ne vede bînd vin roșu. Prințesa o privește dintr-o parte, cu bunăvoință.

Casc discret.

— Ne trimiți la culcare singure? întreabă Prințesa.

— Mai scriu scrisoarea către doamna Collin, voi rezolvați-vă șarada!

Fetele rezolvau, eu scriam.

Ce-o fi avînd azi mașina de scris?! Cîteodată are toanele ei, ticăloasa, brațele literelor se poticnesc, panglica se agață, nimic nu merge, îndată am să dau cu pumnul...

— Hei-he-hee! strigă Prințesa de la locul ei.

Mă știa ea, așa că, rușinîndu-mă, scriu mai departe liniștit. Ei, gata. Poate că scrisoarea cîntărește prea mult... Oare n-avem pe aici un cîntar de scrisori?

— O duc chiar acum la poștă!

Ploua. E plăcut să mergi prin ploaia asta înviorătoare... Cum e vechea zicală? „Nu există vreme rea, ci numai haine bune." Ei, totuși există vreme rea, vreme ratată, există vreme nereușită, există vreme goală, și cîteodată nu-i nici un fel de vreme. Ploaia îmi uda buzele, o gustam, respiram adînc: nu era nimic extraordinar aici — vacanța, Suedia, Prințesa și Billie — dar era una dintr-acele clipe de care să-ți amintești mai tîrziu: da, atunci, atunci erai fericit! Și eram fericit și pe deasupra și recunoscător.

Înapoi.

— Ei, ați rezolvat?

Nu, rezolvau încă, tocmai se iscase între ele o ceartă îndrăcită. „Părinte al Istoriei bisericești"... aici ele trebuie să fi făcut vreo prostie, căci numai pentru cuvîntul acesta mai aveau nevoie de opt silabe, printre care e-di-son, dar cu toate că acesta înfăptuise multe în viață și își transformase epoca, de Istoria bisericii nu se prea...

— Rezolvați asta mai tîrziu! le spun.

— Cînd mai tîrziu? întreabă Billie, mai tîrziu dormim.

— De altfel, Billie doarme astă-seară cu mine, zice Prințesa, tu poți să dormi în iatacul femeilor!

— Uraaa! strigă amîndouă.

— Te supără? mă întreabă Billie.

— Da de unde! Ea se și repede să-și aducă lucrurile, acele nimicuri de care orice femeie are nevoie ca să fie fericită.

— Îi placi, fiule, îmi spune Prințesa. O cunosc. Nu-i așa că-i foarte drăguță?

Și Prințesa începe să mute lucrurile de la locul lor și să facă ordine în odaia lui Billie, așa că se iscă o mare fierbere.

— Unde să pun florile ?

— Pune-le pe masa de toaletă.

Nu era un Bordeaux vechi — dar era un Bordeaux greu. Odaia se odihnea în lumina voalată a lămpilor, era atît de cald și de intim ! Și ne-am cuibărit acolo.

— Gata ? întreb.

Doamnele doreau să se culce.

— Dar cînd veți fi în pat, spun eu, mai lăsați ușa deschisă — să aud ce povestiți !

Mă duc și mă dezbrac. Apoi ciocănesc.

— Ia te rog... ! strigă vocea Prințesei, deranjezi doamne onorabile cînd își fac toaleta ! Ce, vrei să necinstești fete cumsecade, desfrînatule, Barbă-Albastră !? Sex nerod !...

Dar unde-i colonia mea ? Apa mea de colonie era acolo în odaie — așa nu merge ! Doar sînt un om subțire. Ciocănesc iar. Foșnete.

— Da ?

Intru.

Erau în pat. Billie într-al meu. Purta o pijama în culori țipătoare pe care răsăriseră o sută de flori, arăta ca sălbatica soție preferată a unui maharadjah... Zîmbea liniștită, cu cuvintele încrucișate în fața ei. Era aproape frumoasă.

— Ce vrei ? întreabă Prințesa.

— Apa mea de colonie...

— Am întrebuințat-o noi — pe toată ! zice ea. Ei, nu plînge — îți cumpăr mîine alta !

Eu bufneam.

— Ați rezolvat, în sfîrșit, șarada ?

— Cînd om avea nevoie de tine te chemăm... Îți permit să ne spui chiar noapte bună.

Mă apropii de ele și spun cuminte fiecăreia noapte bună, făcînd două plecăciuni adînci.

— Billie, ce parfum plăcut ai !

Ea nu-mi răspunde. Știam ce era, parfumul „acționa“ în contact cu pielea ei — nu era numai parfumul, era ea. Și își alesese parfumul care i se potrivea. Prințesa primi o sărutare, o sărutare de ușor regret. Apoi am plecat. Ușa a rămas deschisă.

— Pietre semiprețioase, o aud spunînd pe Billie. Pietre semiprețioase... să vedem : safir... nu... rubin... opal... nici asta. Lydia !

— Topaz ! strig din odaia mea.

— Da, topaz ! ești un băiețel deștept ! zice Prințesa.

— Ei ? Nu, așa nu merge, ia lasă !

Acum se băteau, paturile scîrțîiau, hîrtia foșnea...

— Hiii ! strigă Billie cu glas ascuțit.

Se rupsese ceva.

— Proasto ! strigă Prințesa, hai să mai scriem o dată pe hîrtia asta... nu vezi că nu merge ! Am șters greșit...

— Doctorul Pergament poate să dezlege cuvinte încrucișate fără creion ! strig eu.

Dar ți-ai găsit să mă audă. Lucrau desigur cu rîvnă. Pauză.

Prințesa :

— Suflu... Ai auzit de așa ceva ? Ce e suflu ?

— Respirație ! răspundem în același timp Billie și cu mine.

Era ca o înțelegere. Încep iar să foșnească.

— Asta-i complet greşit: esenţa a tot ce e perceptibil — tot ce e perceptibil...

Evident, aici se sfîrşise cu ştiinţa lor, căci se făcu tăcere profundă — nu se mai auzea nimic.

— Nu ştiu... zice Prinţesa, desigur că-i o greşeală de tipar.

— Greşeli de tipar la cuvinte încrucişate nu există! strig eu.

— Tu ţine-ţi pliscul, cobe bătrînă!

— Lasă-mă să mă uit... ia dă-ncoace.

— Ai cumva vreo soluţie?

Amîndouă:

— Nu ştim nimic.

— Trebuie să intervină un adult, spun eu, lăsaţi-mă să vin la voi.

Şi mă scol şi intru la ele.

Iau un scaun şi mă aşez lîngă Prinţesă. O clipă scaunul şovăise în mîna mea — vrea la Billie, scaunul.

— Ei, acum daţi încoace!

Citesc, arunc jos hîrtia, o ridic iar şi încerc cu creionul pe o foaie nouă. Amîndouă mă privesc batjocoritor.

— Ei?

— Aşa repede nu merge!

— Nu ştie nici el! zice Billie.

— Trebuie întîi să ne cufundăm cu toţii în vinul roşu! zic.

Aşa am şi făcut.

— Foarte drăguţ! exclamă Prinţesa, gospodinelor le plac petele de vin roşu, mai ales pe rufăria de pat. Porc bătrîn!

Asta era la adresa mea.

— Doar ies la spălat, bolborosesc.

— Petele de sare se curăţă turnînd vin roşu peste ele, ne învaţă Prinţesa.

Şi apoi amîndouă se culcă iar pe burtă cu foaia în faţa lor şi se apucă iar de rezolvat. Dar nu avansează de loc. Billie îşi dăduse la o parte părul de pe frunte şi arăta ca un copilaş. Ca portretul de copilaş al lui Billie. Ce rotund îi era obrazul, ce rotund!

— Coar... coarne de cerb! ţipă Billie. Coarne de cerb pentru trofee de vînătoare! Vezi, asta n-am ştiut adineauri! Dar unde se potriveşte chrys...

— Să văd şi eu! Acum eram pe jumătate culcat lîngă Prinţesă şi priveam cu mare atenţie toate mîzgăliturile de creion. Chrysopras! zic deodată, Chrysopras! Daţi încoace!

Amîndouă tăcură pline de admiraţie, iar eu mă fuduleam cu cultura mea lexicală. Toţi trei trăgeam cu urechea. O pală de vînt se năpusti în geamuri, afară, în noapte, răpăia ploaia.

— Ce rece e... spun eu.

— Vino lîngă mine, zice Prinţesa. Îi dai voie, Billie?

Billie ne dădu voie. Şedeam culcat foarte cuminte lîngă Prinţesă.

— Personaj din *Furtuna* de Shakespeare...

Pe încetul căldura Lydiei mi se comunică şi mie. Îmi alunecă un mic fior de-a lungul spinării. Billie fumează uitîndu-se în tavan. Întind mîna spre ea, Billie o ia şi mi-o mîngîie blînd. Inelul îi luceşte mat. Eram tolăniţi laolaltă ca nişte animale tinere — era plăcut să fim împreună, eu la mijloc, la adăpost. Billie începe să mîrîie.

— Ce mormăi acolo ? întreabă Lydia.
— Mormăi şi gata ! răspunde Billie.
Personaj din *Furtuna* de Shakespeare — asta era cuvîntul ? Cuvîntul „furtună" ? Cînd albinele aud zumzăind alte albine furioase, se înfurie şi ele. Era cuvîntul „furtună" ? A început sus, între omoplaţi şi m-am întins puţin de tot. Prinţesa mă privea.
— Ce ai ?
Nimeni n-a mai spus nimic. Billie îmi pocnea unghiile. Lăsasem să cadă foaia. Era linişte deplină.
— Ia sărut-o pe Billie, îmi spune cu jumătate glas Prinţesa.
Diafragma mi se ridică — să fie ea lăcaşul sufletului. Mă îndrept de spate şi o sărut pe Billie. La început s-a lăsat doar sărutată, apoi parcă ar fi băut din mine. Lung, lung de tot... Apoi am sărutat-o pe Prinţesă. A fost o întoarcere din ţări străine.
Furtună.
A început ca un zefir — şi ne-am ieşit din fire, căci fiecare era la celălalt. Era un joc, curiozitate copilărească, plăcerea ce ţi-o dă un sîn străin... Mă dedublasem şi comparam ; trei perechi de ochi priveau. Ele deschideau evantaiul : femeie. Şi Billie devenise o altă Billie. Vedeam asta cu mirare.
Trăsăturile ei, trăsăturile astea, totdeauna puţin exotice, acum se relaxau ; ochii îi erau umezi, încordarea lor se potolea. Billie se destinse... Pijamaua înflorea multicoloră. Nimic nu fusese pus la cale. Totul era ca de obicei. Parcă aşa ar fi trebuit să fie. Şi atunci, ne-am pierdut.

Era ca şi cum cineva ar fi stat mult timp cu bobul său la start şi acum îi da drumul — sania pornea valvîrtej către vale ! Ne dăruiam aceluia care subjugă şi înalţă oamenii — pînă în punctul cel mai adînc şi, în acelaşi timp, cel mai înalt... Nu mai ştiam nimic. O desfătare urma celeilalte, apoi visul a devenit mai limpede, şi m-am cufundat în ele şi ele în mine. Din singurătatea lumii ne-am refugiat unul la celălalt. Se strecura şi un dram de răutate, o linguriţă de ironie, nimic languros, foarte multă voinţă, foarte multă experienţă şi foarte multă puritate... Şopteam. Vorbirăm, mai întîi despre noi, apoi despre ce făceam, apoi nu mai spuserăm nimic. Şi nici o clipă puterea ce ne împingea unul către celălalt n-a slăbit. Nici o clipă n-a încetat. O dulce încordare ne cuprindea cu totul. Acum eram conştienţi, conştienţi de tot. Multe din ceasul acela le-am uitat — dar ceva mai ştiu şi azi : ne iubeam mai ales cu ochii.
— Stinge lumina ! spuse Lydia.
Lumina s-a stins. Întîi policandrul din tavan, apoi mica lampă de pe măsuţa de noapte.
Stăteam întinşi şi tăceam. La fereastră se vedea o licărire slabă. Inima lui Billie bătea, ea respira tare, Prinţesa, lîngă mine, nu se mişca. Din părul femeilor se ridica o mireasmă ce se îmbina cu altceva mai uşor, miros de flori sau de parfum. Mîna lui Billie se desprinse blînd dintr-a mea.
— Du-te, zise Prinţesa, cu o voce abia şoptită.
Alături, în odaia lui Billie îmi las privirea să rătăcească. Cucurigu — aud foarte încet în mine,

dar strigătul piere repede, şi un puternic sentiment de tandreţe adie către cele două femei de alături. Mă culc.

Mai vorbesc ? Nu pot să aud. Mă dau iar jos din pat şi mă vîr sub duş. Mă cuprinde o dulce toropeală — şi o pornire imperioasă de a mă duce la ele să le arunc trandafiri pe pătură... Unde să găseşti trandafiri în miez de noapte... asta e... Cineva se afla la uşă.

— Ai putea să ne spui noapte bună ! zice Prinţesa.

Mă duc în camera lor.

Billie mă priveşte zîmbind. Zîmbetul îi e curat. Prinţesa e culcată lîngă ea, foarte liniştită. Mă apropii de fiecare, şi pe fiecare o sărut uşor pe gură.

— Noapte bună... şi noapte bună...

Afară copacii foşnesc tare. Mai zăbovesc o secundă lîngă pat.

— Cum de s-au întîmplat toate astea, aşa pe neaşteptate ? întreabă încet Prinţesa.

Capitolul al cincilea

„Ce mai azvîrlitură!" zise Hans,
şi-şi azvîrli nevasta prin lucarnă.

1

O zi cum de obicei nu se-ntîmplă decît vara tîrziu, înviorată de culori nenumărate, saturată şi fără vînt. Stăteam lungiţi pe malul lacului.

La cîţiva metri de noi, se legăna o barcă — barca noastră cu care ne duceam la scăldat — apa plescăia uşor, lovind lemnul — în sus şi în jos, în sus şi în jos... Dacă ţineai mîna în apă, aveai o uşoară senzaţie de frig, apoi o trăgeai afară şi picăturile se uscau la aer. Fumam un fir de iarbă, Prinţesa ţinea ochii închişi.

— Azi e alaltăieri, spuse ea.

Era felul ei de a calcula timpul. Cum poimîine aveam de gînd să plecăm, azi era alaltăieri.

— Unde o fi acum ? întreb.

Prinţesa se uită la ceas.

— Acum e între Malmö şi Trälleborg, peste un ceas se urcă pe bac.

Se aşterne din nou tăcerea. „Billie — mă gîndesc eu — Billie..."

Plecase. Pe tăcute, veselă, bucuroasă — şi nu fusese nimic, nu se întîmplase nimic. Eram fericit ; nu intervenise nici o umbră. Slavă Dom-

nului, nu ! Mă uit spre Prinţesă. Trebuie să-mi fi simţit privirea ; deschide ochii.

— Ce-o fi cu doamna Collin ? Afurisită poveste, ce zici ?

Doamna Collin nu ne scrisese iar noi voiam să plecăm ! Trebuia să plecăm ; concediul se terminase. Să mai telefonăm o dată ? La urma urmei...

— Ce zăpăcită ! bombăn eu. Trebuie să scoatem fetiţa de-acolo ! Ei, comedia dracului !

— Daddy, tu reprezinţi un popor ! spune demn Prinţesa, ca şi cum copacii suedezi ar fi putut să ne audă, ţine seama de buna-cuviinţă !

Îi răspund cu o vorbă în două silabe. Drept urmare, Prinţesa mă stropeşte cu apă din lacul Mälar. Ca s-o pedepsesc, vreau s-o arunc în lac. Şi cad eu în el...

O împroşc cu apă ca un elefant, o ud leoarcă, ea îmi aruncă în cap nişte beţişoare... Pe urmă ne potolim. Mă strecor de-a buşilea lîngă ea şi stăm iar paşnici împreună.

— Dar în definitiv, ce-i de făcut ? întreb eu în timp ce apa se prelinge de pe mine, să avem răbdare ? Acum nu mai putem. Tu trebuie să fii marţi acasă, şi pe mine mă aşteaptă de asemenea impacientaţi. Odată şi odată omul trebuie să se apuce iar de lucru ! Aici îmi pierd timpul preţios cu tine... Ea ridică ameninţător braţul. Mă dau puţin la o parte. Am zis numai aşa. Ei, să telefonăm ? Da ?

— Mai întîi să sfîrşim cu scăldatul, zice Prinţesa, cînd ne întoarcem la Gripsholm am să-ţi spun tot ce cred. Haide-hop !

Şi ne apucăm să înotăm.

— Şi să vezi, spun eu cu gura plină de apă, n-are să facă nimic doamna Collin. Pesemne s-a răzgîndit — am avut impresia că nu ţine de loc să aibă cu ea mica gînganie. Poate că duce o viaţă atît de ordonată... Prinţesa mă ciupeşte de picior. Sau n-are încredere în noi şi bănuieşte că o să-i furăm copilul. Dar în doamna Adriani a avut încredere. Ai să vezi ! Ce ţi-e şi cu femeile ! Să ştii, însă, draga mea, dacă nu scrie azi, în viaţa mea n-am să mă mai sinchisesc de copii străini. De copii străini nu ! Şi nici de ai tăi şi nici de ai mei. Fir-ar să fie...

— Daddy, de cînd te cunosc ţii totdeauna discursuri înţelepte despre ce ai să faci, şi aproape totdeauna lucrurile ies altfel. Da' aşa sînteţi voi, bărbaţii. Eşti ţicnit ! Eu am să...

— Da, ai să... Dar dacă ţi s-ar lua viitorul verbului, mare lucru nu ţi-ar mai rămîne.

— Ce individ !

— Individă eşti tu !

Pleosc, pleosc ! Tot lacul a început să se legene, căci ne-am pus pe o sălbatică luptă navală. Pe urmă am înotat pînă la mal.

Pe drum către castel :

— Bătrînul meu nu mi-a scris de loc... nu cumva l-au vîndut în Abazzia unei case publice ?

— Nu cred că aşa ceva ar avea căutare acolo...

— Daddy, de fapt, unde e basetul meu ?

— Basetul-geamantan ?

— Da.

— Este... este sub patul meu. Noaptea latră. Intrăm în casă.

Prinţesa fluieră ca o pasăre care momeşte.

— Ce-i ?

Sosise scrisoarea — o scrisoare groasă. Ea rupe plicul, eu îi smulg scrisoarea, foile zboară pe jos. Le culeg și începem amîndoi să strigăm de bucurie. Era scris tot, tot ce ne trebuia.

— Ah, ce bine ! Ei, dar acum ? Cum procedăm ?

— Cel mai bine e, zice Prințesa, să mergem de-a dreptul acolo și să scoatem copilul din mîinile zgripțuroaicei. Ce să mai așteptăm ?

— Întîi să luăm masa și apoi îndată după prînz... scandalul e bun pentru digestie.

Eram tocmai la merișoare, acel compot dulce-acrișor, cînd am auzit afară, în fața ușii, un zgomot vestind ceva neobișnuit. Am lăsat lingurița din mînă și am tras cu urechea.

— Ce să fie ?

Apăru cucoana din castel — arăta ca o ediție specială.

— E copil afară, zice ea privindu-ne bănuitor, fetiță, nu știi ce vă cheamă, zice vrea la bărbat și femeie ce dat o păpușă, și plîngeau tot timpul și sînt așa roșu la fată. Cunoașteți copilul ?

Ne ridicăm îndată.

— I-auzi, sigur că-l cunoaștem !

Și ne năpustim afară.

Acolo se afla mica gînganie.

Arăta cam jumulită, plînsă, părul îi atîrna pe față, poate că fugise repede. Părea ca ieșită din minți. Cînd a văzut-o pe Lydia, a alergat către ea și și-a ascuns fața în rochia ei.

— Ce ai ? Ce s-a întîmplat ? Prințesa s-a aplecat și, din fata sportivă de azi-dimineață,

s-a prefăcut într-o mamă — ba nu, era și una, și alta. Cucoana din castel stătea lîngă noi — un burete de curiozitate — sugea tot ce vedea. Ce s-a întîmplat ?

Roșcata bătuse fetița, o înghiontise și zbierase atît de tare ! A fugit. Fără îndoială, nu mai putuse răbda. Și acum tremura, tremura și se uita spre ușă. Nu cumva venea... ? Doamna Adriani are să vină s-o ia, doamna Adriani are să vină s-o ia. N-am putut afla ce se petrecuse decît din frînturi de cuvinte. Pînă la urmă știam tot.

Stăm pe gînduri.

— N-o mai dau înapoi, spun eu.

— Nu, firește că nu, zice Prințesa.

Doamna Andersson :

— Nu trimiteți copil'napoi ?

Mica gînganie începe să plîngă tare.

— Nu vreau înapoi ! Vreau la mami a mea !

— Încă o cafea, spun Prințesei, și pe urmă o pornim.

Am luat fetița cu noi înăuntru și am construit în fața ei un munte de prăjituri. Nu s-a atins de nici una. Noi beam liniștiți cafeaua. Cînd simți în aer un scandal trebuie să numeri pînă la o sută sau să bei o cafea.

— Așa, Lydia, acum șterge lacrimile de pe fața copilului și calmează-l puțin, eu am să vorbesc cu dulcea noastră iubită. Vă rog să-mi dați legătura cu căminul de copii.

Cucoana din castel îmi pune o mulțime de întrebări. Îi răspund foarte laconic, ea spune ceva în suedeză la telefon și pe urmă așteptăm.

Cineva răspunde la telefon în suedeză. Eu întreb :

— Pot vorbi cu doamna Adriani ?

O pauză lungă. Apoi o voce aspră, galbenă :

— Aici doamna directoare Adriani !

Mă prezint. Şi în clipa aceasta dincolo urmează o explozie.

— Copilul e, desigur, la dumneavoastră ? Da ?

— Da.

— Mi-l daţi imediat... îmi trimiteţi imediat copilul ! Vine cineva să-l ia. Ba nu, mi-l trimiteţi imediat... îmi aduceţi pe loc copilul înapoi ! Am să vă reclam ! Pentru răpirea copilului. Dumneavoastră i-aţi vîrît asta în cap ! Dumneavoastră ! Cum ? Dacă nu va fi într-o jumătate de ceas... dacă nu va fi într-o jumătate de ceas aici... m-aţi înţeles ?

Mecanismul din mine care opreşte arcul funcţionează. Mă stăpînesc perfect.

— Într-o jumătate de ceas sîntem la dumneavoastră.

Un pocnet — telefonul a amuţit.

— Lydia, ce facem acum ? Am să vorbesc eu cu scorpia — de data asta îi vine rîndul. Dar lucrurile copilului... N-avem încotro, trebuie să luăm copilul cu noi, altfel nu ni le dă toate !

— Hm !

— Şi dacă lăsăm fetiţa aici, la Gripsholm, scorpia e în stare s-o ia de aici, şi toată comedia începe de la capăt. Explică asta micii gîngănii.

Explicaţia a ţinut zece minute lungi, o auzeam pe fetiţă plîngînd alături, plîngînd întruna, apoi s-a mai potolit şi cînd i-a vorbit şi cucoana din castel a tăcut.

— Da' e sigur că mă luaţi pe urmă... mă luaţi sigur de tot ? întreba ea într-una.

I-am vorbit cu blîndeţe.

— Ea plîngea. El mîngîierea mîngîia din toată inima, murmură Prinţesa.

Şi apoi am pornit.

Vorbeam aşa ca să nu ne înţeleagă copilul.

— Sper că-i arunci în faţă de la început scrisoarea şi cecul ?

— Lydia, s-o lăsăm puţintel să se dezlănţuie. Puţin de tot... aş vrea să mai văd o dată cum face. Numai o clipă !

Prinţesa trecu mîrîind la iubita ei vorbire populară.

— Să mă las muşcată de oaie cînd am în buzunar un cîine ?

Şi apoi ne-am întors iar către fetiţă, care devenea tot mai neliniştită pe măsură ce ne apropiam de cămin.

— O să am voie să ies de acolo ? N-are să mă lase ! N-are să mă lase !

— Trebuie să-ţi luăm lucrurile... să nu-ţi fie teamă...

Cînd am zărit căminul, n-am mai rostit nici un cuvînt. I-am pus blînd fetiţei braţul pe umăr.

— Vino — are să fie bine !

Ea se lăsă mai greu, dar ne urma cuminte. N-a fost nevoie să ciocănim — uşa era deschisă.

Doamna Adriani se afla jos, în vestibul, aplecată peste o ladă, cu spatele spre noi. Cînd ne-a auzit paşii, s-a răsucit iute ca fulgerul.

— Aha... aţi şi sosit ! Ei, ăsta v-a fost norocul ! Nu v-aţi întîlnit cu slujnica mea ? Nu ? Am şi trimis pe cineva, pentru cazul că n-aţi fi venit... Unde ai fugit diavoliţo ! se răsti la co-

pil. Vorbim noi pe urmă! Pe urmă vorbim noi! Acum pleacă!

Copilul se ascundea în spatele Prințesei.

— O clipă, zic eu, n-o luați atît de repede. De ce a fugit copilul de la dumneavoastră?

— Asta nu vă privește de loc! răspunde doamna Adriani, de loc nu vă privește!... Vino încoace, fetițo! Și se îndreaptă spre copilul care tresare înspăimîntat. Îi pune mîna pe cap. Ce sînt prostiile astea? De ce fugi de mine? Ți-e frică de mine? Nu trebuie să-ți fie frică. Îți vreau numai binele! Poftim, fugi la oameni străini... Îți sînt mai apropiați decît mine oamenii ăștia străini? Doar ți-am povestit, nu sînt nici măcar căsătoriți... Vorbește cu o insistență prefăcută și cu o voce care se știe auzită, vorbește pozînd... Să fugi așa de-aici...

Copilul se cutremură.

— Pot să vă vorbesc o clipă? spun eu blînd.

— Ce?... N-avem nimic de vorbit!

— Poate că totuși avem!

Ne ducem cu toții în sala de mîncare.

— Deci copilul a fugit la dumneavoastră! E încîntător! Norocul dumneavoastră că la cererea mea l-ați adus imediat înapoi! N-are să mai fugă — pot să vă asigur de asta. Ce pramatie! Am să-i arăt eu!...

— Fetița trebuie să fi avut un motiv să fugă, spun eu.

— Ba nu, n-a avut nici un motiv.

— Hm! Și ce o să faceți cu ea acum?

— Am s-o pedepsesc! zice doamna Adriani, în același timp sătulă și înfometată și se îndreptă de spate în scaunul ei.

— Dați-mi voie să vă pun o întrebare — cum aveți de gînd s-o pedepsiți?

— Nu sînt datoare să răspund — nimic nu mă obligă. Dar v-o spun, căci e în vederile doamnei Collin, da în vederile doamnei Collin, ca fetița să fie ținută din scurt. Așadar are să fie pusă la arest într-o odaie, micile pedepse obișnuite, are să lucreze, i se va interzice să se plimbe cu celelalte fetițe — așa se procedează aici.

— Și dacă v-am ruga să iertați fetița de pedeapsă... ați face-o?

— Nu! Mi-ar fi imposibil să iau hotărîrea asta. Oricît m-ați ruga... Asta voiați să-mi spuneți? adaugă ea ironic.

— Și... tratați toți copiii în felul acesta? Desigur, cîteodată e nevoie să fii sever, dar să aduci copiii la disperare...

— Cine aduce aici copiii la disperare! Educă-ți copii dumitale, mă-nțelegi? Dacă ai cumva cu doamna! Pe acesta îl educ eu!

— Vezi-ți de orătăniile tale și nu uita de cocoș! murmură Prințesa.

— Ce-ați spus? întreabă doamna Adriani.

— Nimic.

— Eu am principiile mele, atîta vreme cît copilul e în puterea mea...

O privesc insistent în ochi... o mai las să se zbată o clipă în furia ei încăpățînată și nebunească. Ochii ei ageri aleargă într-una de la noi la copil și iar înapoi — așteaptă copilul. Mă

întreb cîţi oameni pe lume se vor fi aflînd în puterea unor individe ca asta şi cum ar fi dacă ar trebui cu adevărat să-i lăsăm copilul şi ce vor fi avînd de îndurat ceilalţi copii...

— Prin urmare... acum am să iau măsurile de rigoare...

Doamna Adriani se ridică. În clipa asta dau lovitura.

— Copilul n-are să rămînă la dumneavoastră ! îi spun.

— Ceee ? urlă ea punîndu-şi mîinile în şolduri.

— Ducem fetiţa înapoi doamnei Collin. Iată o scrisoare de la ea, iată şi un cec... plătim pe loc.

O spaimă, ca un val de lapte care dă în foc, trecu pe faţa femeii ; se vedea cum se îmbulzeau gînduri prin mintea ei, o auzeai chibzuind totul, nu-i venea să creadă.

— Nu-i adevărat !

— Ba da, e adevărat ! Veniţi aici, aşezaţi-vă iar... am să vă predau toate astea frumuşel, în ordine.

— Tu, du-te sus ! se răsteşte ea la fetiţă.

— Copilul rămîne aici, spun eu. Iată scrisoarea, iscălitura e legalizată.

Doamna Adriani mi-o smulge din mînă. Apoi o aruncă pe jos, către Prinţesă.

— Frumoasă răsplată ! zbiară ea. Frumoasă răsplată ! Pentru asta mi-am dat osteneala cu copilul ăsta părăsit şi rău crescut ! De aceea am avut grijă de el ! Dar astea i le-aţi băgat *voi* în cap doamnei Collin. Voi aţi asmuţit-o ! M-aţi calomniat ! Asta am s-o... Afară ! Voi...

— Luăm prin urmare imediat copilul cu noi. Puneţi neîntîrziat să i se împacheteze lucrurile şi predaţi-mi socoteala. Pentru asta primiţi, contra chitanţă, un cec. Poate fi încasat la Stockholm.

Bani ! Erau în joc bani. Asta i-a luat vederea, făcînd-o să-şi îmblînzească îndată tonul. Vorbea mult mai potolit, mai rece — foarte hotărît.

— Socoteala nu v-o pot face pe loc. Copilul mi-a spart o mulţime de lucruri — pretind despăgubiri. Bineînţeles, pensionul trebuie plătit pînă la sfîrşitul trimestrului — aşa am convenit. Bineînţeles ! Şi abia pe urmă trebuie să pun să se facă socoteala, cîte s-au stricat aici, în casă, din vina acestei fete. Lucru care durează cel puţin o săptămînă.

— Îmi veţi completa chiar acum o chitanţă pentru cec. Cecul acoperă taxa trimestrială şi mai rămîn cincizeci şi două de coroane... asupra restului vă veţi înţelege cu doamna Collin. Copilul vine cu noi !

Fetiţa se oprise din plîns, se uita neîncetat de la unul la altul şi nu dădea drumul Prinţesei nici o clipă, nici o clipă.

Doamna Adriani privi la cecul din mîna mea.

— Numai cu bani lucrurile nu se aranjează ! zise ea. Dar... oricum... aşteptaţi.

Plecă. Prinţesa dădu din cap mulţumită. Femeia se întoarse.

— A stricat un dulap... a spart un geam, fereastra era zăvorîtă pe dinăuntru, pesemne a aruncat afară ceva... Asta face... mai am şi o socoteală pentru rufe...

— De ajuns ! îi spun, sau luăm copilul chiar fără lucrurile lui și nu căpătați nimic — sau semnați chitanța pentru cec și ne înmînați toate lucrurile care aparțin copilului — doamna Adriani face o mișcare — da, toate lucrurile și după aceea veți căpăta banii. Prin urmare...

Se dădea de ceasul morții ; simțeai cum dospește și clocotește ceva intr-însa... dar era vorba de cec ! Era la mijloc cecul. Uneori psihologia e foarte simplă. Ba nu, atît de simplă totuși nu e. Cîte registre avea vocea acestei femei ! Își pune ultima placă.

Începe să plîngă. Prințesa cască ochii mari ca în fața unui animal fabulos și exotic.

Doamna Adriani plîngea. Suna ca și cînd cineva ar fi suflat într-o trompetă mică de copil, suna mai mult ca un fel de orăcăit, slab de tot, iar în ochi n-avea nici o lacrimă. Așa fac purceii de cauciuc cînd iese aerul din ei și se stîrcesc pînă ce cad. Marea scenă.

— Sînt o femeie care și-a cîștigat viața muncind, cînta trompeta. Am făcut multe călătorii și m-am cultivat. Am un soț bolnav — și pe nimeni care să mă ajute. Mă aflu în fruntea acestei instituții de opt ani — copiilor le sînt ca o mamă, ca o mamă... am început s-o iubesc pe fetița asta... am pentru copilul ăsta sentim... Lepădături împuțite ! urlă ea deodată.

A fost ca o eliberare. Reprezentația piesei *Emoționata inimă de mamă* fusese atît de proastă, fusese înscenată cu mijloacele unei isterice de provincie, încît ne simțeam ca scăpați dintr-un coșmar cînd s-a terminat cu o explozie și

cu niște cuvinte care o readuceau la realitate, la realitatea ei.

— Bine ! zic eu, acum ne ducem să împachetăm.

Ultima ei împotrivire a izbucnit ca o limbă de foc.

— Eu nu împachetez, duceți-vă singuri sus și căutați-vă zdrențele. Desigur trebuie să fie învălmășite, eu nu le caut. Apoi căzu pe un scaun. Dar numaidecît sări iar în sus. Bineînțeles că nu vă las să mergeți singuri sus ! Senta ! Anna !

Apărură două fete. Le spuse în suedeză ceva ce n-am priceput. Ne urcăm sus.

Din toate ușile ne priveau capete de fetițe, chipuri speriate, curioase, agitate. Nici una nu vorbea. O fată făcu, timidă, o reverență, apoi și altele. Eram sus, în dormitorul Adei, cele patru fetițe care se aflau acolo se strînseseră sfioase într-un colț. Deschiserăm dulapul și Prințesa ceru o valiză. I se răspunse că fetița venise într-adevăr cu una, dar că se află în pod.

— N-ai vrea, te rog, s-o...

Una dintre slujnice se duce s-o caute. Prințesa golește dulapul.

— Asta ? Și asta ?

Ușa se dă în lături cu o smucitură, doamna Adriani țîșnește în odaie.

— Vreau să văd exact ce împachetați, te pomenești că mai luați și lucruri străine !

Nu știa să piardă demn — dar cine se arată cuminte cînd pierde o partidă ? !

— Puteți controla ce luăm și de altfel — stai așa !

Doamna Adriani se îndreptase spre fetiță și aceasta se ghemuia înspăimîntată. Cu o săritură rapidă, m-am vîrît între ele. O clipă ne-am uitat unul la celălalt, doamna Adriani și eu ; în această privire era atîta intimitate trupească încît m-am îngrozit. Lupta asta era polul opus dragostei — ca orice luptă. Și în acest schimb de priviri mi s-a deschis o prăpastie adîncă ; femeia asta nu fusese niciodată satisfăcută. Prin creierul meu a fulgerat acea rețetă cinică :

Rp.
Penis normalis
dosim
Repetatur !

Dar nu putea fi numai asta. Aci se dezlănțuia pornirea primordială a omenirii — setea de putere, de putere, de putere. Și nimic nu lovește mai tare pe o astfel de făptură decît o răzvrătire neașteptată. Atunci se năruie o lume. Spartacus... Atîția copii suferiseră aci. Aș fi lovit. Ea s-a dat înapoi.

Slujnica a venit cu valiza ; împachetăm în tăcere. O dată directoarea înșfacă o cămășuță, apoi o aruncă înapoi. Fetița ține mîna Prințesei. Fetele celelalte, în colțul lor, abia răsuflă. Doamna Adriani se uită spre ele și le face semn cu capul. Și acestea ies îndată din odaie cu pași ușori. Închidem valiza. O ducem jos. O slujnică vrea să ne ajute — doamna Adriani, cu o mișcare a mîinii o oprește. Valiza nu e grea. Copilul ne urmează cu pași zoriți ; nu mai plînge. Îl aud o dată respirînd adînc, din tot sufletul.

— Chitanța ?

Doamna Adriani se duce la masa ei, scrie ceva pe o hîrtie și mi-o întinde în așa fel de parcă ar ține-o cu un clește înroșit în foc. Era cît pe aci să mi se facă milă de ea, știam însă că e o milă periculoasă și nelalocul ei. Nici măcar n-ar fi fost bine întrebuințată, căci ea, cu acest onorar sufletesc, ar fi cumpărat culise noi și ar fi luat totul de la început. Îi dau cecul, mă uit la fața ei — cortina era lăsată, piesa nu se mai juca — se sfîrșise.

Încet, ieșim din casa în care copilul suferise atîta.

Nici unul dintre noi trei nu privește înapoi. Cineva încuie poarta.

2

Ultima zi de concediu...

M-am și îmbrăcat de călătorie, între mine și lacul Mälar a intervenit o înstrăinare, nu ne mai tutuim.

Lungi ceasuri în care nu se întîmplă nimic. Numai vîntul mă răcorește ca un evantai. Soarele mă scaldă în lumina lui. Lungi ceasuri în care privirea contemplă apa. Frunzele șușotesc și lacul plescăie la mal. Ceasuri goale în care energia, mintea, puterea și sănătatea se hrănesc din acel rezervor misterios, din acel depozit al nimicului care într-o zi are să fie gol. „Da, va spune atunci paznicul depozitului, acum nu mai

avem nimic." Și atunci, probabil, va trebui să mă culc...

Aici se află Gripsholm. În definitiv, de ce n-am rămîne pentru totdeauna în locurile acestea ? Am putea închiria locuința de aici pe multă vreme, am face un contract cu cucoana din castel, desigur n-ar fi prea scump. Și am avea pe veci aer albastru, aer cenușiu, soare, suflul mării, pești și grog — concediu veșnic, veșnic.

Nu, așa ceva nu-i cu putință. Dacă te muți, grijile se mută după tine. Dacă stai numai patru săptămîni iei totul în rîs — chiar și micile necazuri. E foarte plăcut cînd nu-ți mai pasă de ele. Dar cînd ești acolo pentru totdeauna, trebuie să participi. „Ce frumoasă viață duceți aici !" a zis odată Carol al V-lea unui stareț, în timp ce-i vizita mînăstirea. „*Transeuntibus !* a răspuns starețul, frumoasă ? Da, pentru trecători !"

Ultima zi. Atît de înviorătoare n-a fost niciodată baia în aceste săptămîni. Atît de blînd n-a suflat vîntul niciodată. Atît de luminos n-a lucit soarele nicicînd. Nu ca în această ultimă zi. Ultima zi a concediului — ultima zi a vilegiaturii ! Ultima înghițitură de vin roșu, ultima zi de dragoste ! Încă o zi, încă o înghițitură, încă o oră ! Încă o jumătate de oră... E bine să încetezi tocmai cînd guști din plin.

— Azi e azi, zice Prințesa — căci acum totul e gata de plecare : valiza, gențile, basetul, copilul și noi.

— Cum arăți, zice Lydia pe cînd mergem să ne luăm rămas bun de la cucoana din castel, parcă te-ai fi ras cu răzătoarea ! Nici o clipă nu poți lăsa băiatul ăsta de capul lui !

Îmi frec rușinat bărbia, scot oglinda și o vîr repede la loc.

Vorbărie multă cu doamna Andersson.

— *Tack* !... Mulțumesc.

— Și mulțumesc din suflet... *Tack so mycket...*

Și :

— Vă doresc tot binele !

A fost un schimb însuflețit de cuvinte prietenoase. Și apoi am luat-o pe Ada de mînă, fiecare din noi a apucat cîte o geantă — iată și micul vagon cu motor... Am pornit.

— Concediu ioc, zic eu. Ioc este un cuvînt turcesc și înseamnă : s-a isprăvit.

— Pe toate le știi ! zice Prințesa pieptănînd copilul.

— Lydia, niciodată n-aș fi crezut că ai putea deveni o mamă atît de drăgăstoasă ! Poftim — ești plină de surprize !

— Eu sînt, de fapt, o ceapă, spune Prințesa, dezvăluind astfel, poate fără să-și dea seama, natura femeiască în genere.

Și apoi, fetița începe încet, foarte încet și sovăitor, să povestească. Noi o lăsăm în voia ei. Întîi nu voia de loc să vorbească, apoi își descarcă inima, se vedea că vrea să povestească, să spună tot — și ne spune tot :

Scandalul cu Lisa Wedingen, și cu foaia din calendar, pedepsele neîncetate, și florile de campanulă de sub pernă, și porecla ei „copilul", și micul Will, și mami, și cîte născocea diavolița ca să tiranizeze fetele, și Hanne și Gertie, și mîncarea din dulap, și tot.

Cam sărea de la una la alta, totuşi din acel talmeş-balmeş înţelegeai ce era important. Şi de aci înainte i-am spus micii gîngănii : Ada Talmeş-Balmeş. Prinţesa făcea pe mama şi pe tatăl copilului în acelaşi timp, iar eu i-am propus să dea copilului să sugă, şi a început o ciorovăială sălbatică între noi dacă să-i dea sînul drept ori pe cel stîng. Şi astfel am ajuns la Stockholm. Ne întoarcem în Germania.

Berlinul îşi întindea braţele uriaşe pînă dincolo de mare...

— Trebuie să-i telegrafiem doamnei Kremser, zice Prinţesa, ca să fim siguri. Băiete, ce bine ne-am recreat ! Vrei ceva ?

Copilul tot înghiţea în sec, voise să spună ceva, apoi tăcuse.

— Vrei...

Nu, nu vrea pe oliţă, vrea să întrebe ceva şi a şi întrebat.

— Sînteţi vagabonzi ? Ne-am uitat unul la celălalt încremeniţi. Doamna Adriani a spus aşa...

A ieşit la iveală că doamna Adriani ne prezentase copilului ca pe nişte vagabonzi înrăiţi, ba chiar ca pe nişte vagabonzi de profesie. Spusese : „Vagabonzii ăştia, care nici măcar nu sînt căsătoriţi !" Şi fetiţa, care acum se dezgheţase, voia să afle tot : dacă sîntem vagabonzi, dacă mai avem şi altă meserie, dacă am fost vreodată căsătoriţi şi de ce acum nu mai sîntem, şi pe urmă a avut nevoie de oliţă şi pe urmă am culcat-o. M-am surprins că eram puţin gelos pe copil. Cine era în cazul acesta copilul ? Copilul eram eu.

Dar acum fetiţa dormea şi Lydia îmi aparţinea iarăşi numai mie.

— Eşti căsătorit ? întrebă Prinţesa. Asta mai lipsea !

— Fetiţo, îi spun eu, noi, vagabonzii, nu ne căsătorim. Şi chiar dacă ne-am căsători... Vreo cinci săptămîni ar merge bine, nu ? Fără nici un norişor. Nici un scandal, nici o „propplemă", nici o neînţelegere. Cinci săptămîni nu sînt cinci ani. Unde ne sînt necazurile ?

— Le-am predat la biroul de bagaje, asta este cu putinţă, zice Prinţesa.

— Pentru cinci săptămîni precizez eu... multe merg bine timp de cinci săptămîni, chiar totul.

Da... intimitate fără plictiseală ; nouă, dar nu prea nouă — proaspătă şi totuşi nu neobişnuită, viaţa curgea parcă neschimbată... dogoarea primelor zile trecuse, iar nepăsarea încropită a anilor nu se ivise încă. Ne e teamă de sentimente ? Cîteodată de forma lor. Fericire scurtă, asta e dat oricui. Şi pesemne că aici, pe pămînt, o altă fericire nici nu e cu putinţă.

Intrăm în Trälleborg. E tîrziu, noaptea, lămpi albe se leagănă în vînt şi noi ne uităm cum vagonul e împins în bac. Copilul doarme.

Un vapor mare de pasageri vîjîia prin valuri, ieşind din port. Toate luminile scînteiau : în faţă, fanalele navei, sus, pe catarge, mici puncte, tot interiorul, toate cabinele de comandă erau luminate. Înainta. De pe vas se auzea muzică, ne-o aducea vîntul :

Whatever you do —
My heart will still belong to you[1]

Un val de dor ne străbătu inima. Străina fericire luminată trecea pe lîngă noi, plutind pe ape. Şi ştiam că de-am fi fost pe acel vapor şi am fi văzut trenul luminat, de pe bac, am fi gîndit la fel : „Iată cum trece pe lîngă noi fericirea !" Colorat şi scînteietor, vaporul cel mare înainta cu măruntele lui puncte luminoase de pe catarge. Nu-i vedeam pe stewarzii asudaţi, nici pe armatorii în birourile lor, nici pe căpitanul certăreţ, nici pe casierul bolnav de stomac... fireşte, ştiam că există aşa ceva — dar acum, în clipa aceasta, nu voiam s-o ştim.

Whatever you do —
My heart will still belong to you —

Inimile noastre au călătorit un scurt răstimp împreună cu vaporul.

Apoi vagonul nostru a intrat pe bac. Vaporul se zguduia uşor. Luminile de pe coastă deveneau tot mai mici, pe urmă s-au înecat în aerul albastru al nopţii.

Stăteam pe covertă. Prinţesa sorbea suflul sărat al mării.

— Daddy, îţi mulţumesc mult pentru vara asta !

— Nu, draga mea, eu îţi mulţumesc ţie !

Privea marea întunecată.

— Marea... spuse ea în şoaptă, marea...

---

[1] Orice ai face
Inima mea tot îţi va aparţine (engl.).

În urma noastră rămînea Suedia, Suedia de o vară.

Mai tîrziu ne aflam în restaurantul vaporului — într-un colţ. Mîncam şi beam.

— Draga mea, beau în cinstea concediului !

— Şi încă în cinstea cui ?

— A lui Karlchen !

— Să trăiască !

— A lui Billie !

— Să trăiască !

— A lui Adriani !

— Jos cu ea !

— A consulului tău general !

— Să trăiască aşa şi aşa ! Toate astea nu sînt urări, Daddy. Nu cunoşti vreo alta ? Sigur că ştii. Spune-o !

Ştiam la ce se gîndea.

— Martje Flor, zic eu, Martje Flor !

Era numele unei frizone, al unei fete de la ţară, care în timpul Războiului de treizeci de ani fusese adusă fără voia ei la masă de către mercenari. Jefuiseră tot, tot ce era în cămara cu afumături, tot de pe rafturile cu fructe, din dulapurile cu rufărie, şi ţăranul se afla de faţă şi-şi frîngea mîinile. Aduseseră cu brutalitate fata, dar ea stătea dîrză şi de loc înfricoşată. O puseseră să rostească o urare. Şi aruncaseră o sticlă în capul ţăranului, iar fetei îi vîrîseră cu sila în mînă un pahar plin.

Atunci Martje Flor ridicase glasul şi paharul, şi se făcuse linişte în odaie cînd îşi rostise zicala — şi toţi germanii de nord o cunosc.

„Să ne meargă bine pînă la adînci bătrîneţe !" a zis fata.

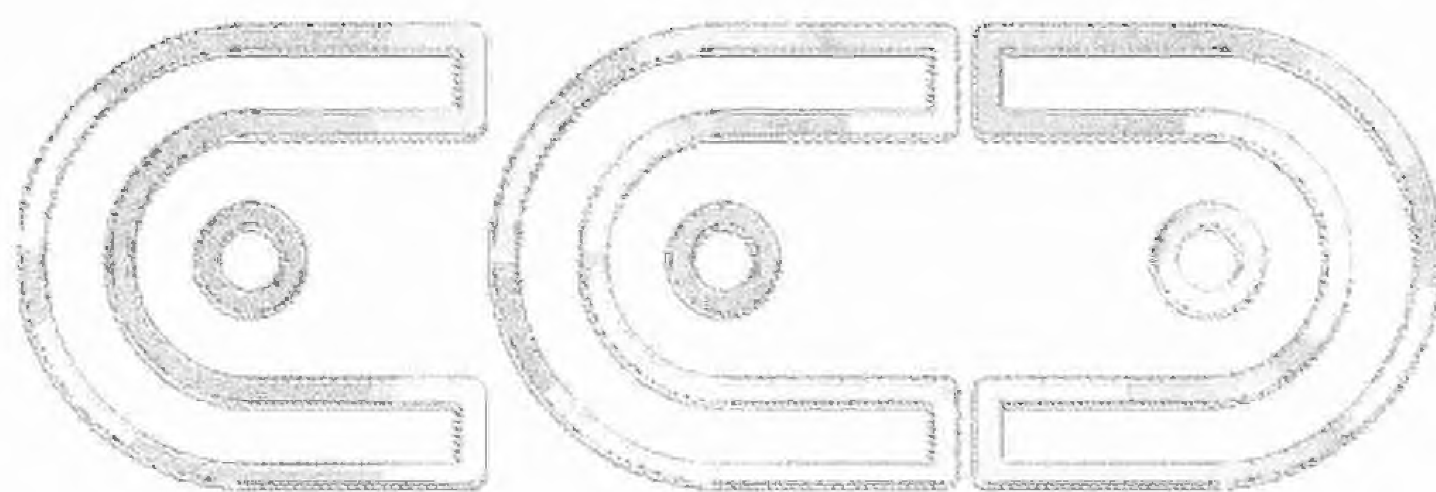
TIPARUL EXECUTAT LA

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli tipo: 6; comanda nr. 462

Scanare și prelucrare digitală

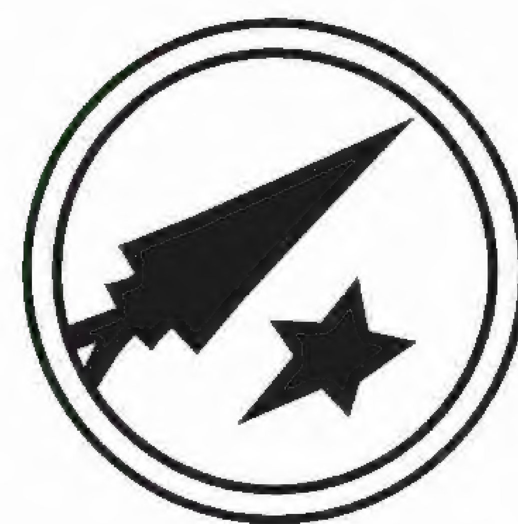
de

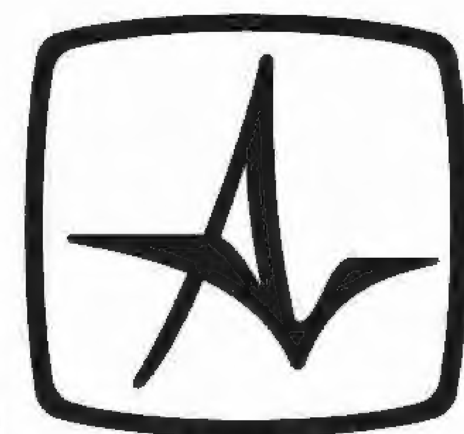

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

